

**АБЫЛАЙ ХАН АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҚАТЫНАСТАР
ЖӘНЕ ӘЛЕМ ТІЛДЕРІ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЙ И
МИРОВЫХ ЯЗЫКОВ ИМЕНИ АБЫЛАЙ ХАНА
KAZAKH ABYLAI KHAN UNIVERSITY OF INTERNATIONAL
RELATIONS AND WORLD LANGUAGES**

**Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ
ХАБАРШЫСЫ
«ПЕДАГОГИКА ҒЫЛЫМДАРЫ» СЕРИЯСЫ**

1 (36) 2015

**СЕРИЯ «ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ»
ИЗВЕСТИЯ
КазУМОиМЯ имени Абылай хана**

Алматы, 2015

ISSN 2307-650X-01

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Главный редактор
Кунанбаева С.С.

*доктор филологических наук, профессор,
член-корреспондент НАН РК*

Ответственный редактор
Узакбаева С.А.

доктор педагогических наук, профессор

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ

Бердичевский А.Л.

доктор педагогических наук, Эйзенштадт, Австрия

Кульгильдинова Т.А.

доктор педагогических наук, профессор

Илларионова Л.П.

доктор педагогических наук, профессор

Российского государственного социального университета, г. Москва

Акиева Г.С.

*доктор педагогических наук, профессор, директор Института повышения квалификации
и переподготовки кадров, при Кыргызском государственном университете им. И. Арабаева*

Дерижан И.М.

*доктор педагогических наук, доцент
Бургаский свободный университет, г. Бургас, Болгария*

Оспанова Б.А.

доктор педагогических наук, профессор, МКТУ им. Х.А.Яссауи

Ответственный секретарь

Бейсембева А.А.

кандидат педагогических наук, доцент КазУМОиМЯ им. Абылай хана

РЕЦЕНЗЕНТЫ

Кунакова К.У.

доктор педагогических наук, профессор КазУМОиМЯ им. Абылай хана

Хан Н.Н.

доктор педагогических наук, профессор КазНПУ им. Абая

© **Научный журнал «Хабаршы-Известия» КазУМОиМЯ имени Абылай хана** Акционерного общества «Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана» зарегистрирован в Международном центре по регистрации сериальных изданий ISSN (ЮНЕСКО, г. Париж, Франция) и ему присвоен международный номер **ISSN 2307-650X-01** в соответствии с международным стандартом ИСО 3297-98 «Информация и документация, международный стандартный номер серийного издания (ISSN) межгосударственным стандартом ГОСТ 7.56-2002 «Международная стандартная нумерация сериальных изданий».

Регистрационное свидетельство издания №12803-Ж от 08.05.2012 г. Выдано Министерством культуры и информации РК.

+7 (727) 292 03 84 (вн. 3326) e-mail: pedagoginyaz@mail.ru

**М А З М Ұ Н Ы
С О Д Е Р Ж А Н И Е**

1 БӨЛІМ

**ЖОҒАРЫ МЕКТЕПТЕ МАМАНДАРДЫ
КӘСІБИ ДАЯРЛАУ ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫ**

РАЗДЕЛ 1

**ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ
СПЕЦИАЛИСТОВ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ**

Иванова А.М., Соломатова Л.В.	Виртуальный тип межкультурного общения на основе международного ресурса “twitter”.....	5
Ұзақбаева С.А., Жалғасова Ш.А., Нурдаулетова А.А.	Студенттерді кәсіби іс-әрекетте педагогикалық технологияларды пайдалануға даярлауды оқу-әдістемелік тұрғыда қамтамасыздандыру моделі	13
Джусубалиева Д.М., Джонисова Г.Б.	Использование цифровых образовательных ресурсов в самостоятельной работе студентов языкового вуза	21
Ұзақбаева С.А., Сарқанбаева Г.К., Жаукебаева А.Б.	Ақпараттық технологияларды қолдану арқылы танымдық қызығушылықты қалыптастыру	27
Кузнецова Т.Д., Мамашова Л.В.	Диалогический дискурс как форма педагогического общения	37
Джусубалиева Д.М., Атыханова Д.Е.	Возможности использования системы управления образованием moodle в обучении иностранным языкам ...	43
Капсанова Г.Б.	К вопросу формирования экологического сознания будущих специалистов	49
Иванова А.М., Пентина Е.О.	Нарративный дискурс как способ формирования лингвокультурной личности в условиях овладения языками трехязычия	57
Усалинова М.М.	Формирование компетенции или компетентности при компетентностном подходе	63

2 БӨЛІМ

ОҚЫТУДАҒЫ ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

РАЗДЕЛ 2

СОВРЕМЕННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ

Кузнецова Т.Д., Каракулова А.	Формирование дискурсивной компетенции на материале сказок как методическая проблема	69
Bagramova S.N.	Digital storytelling in foreign language education	75

Джусубалиева Д.М., Габдсагтарова А.Х.	Методика использования информационных технологий в обучении трехязычному общению	84
Әбдіғали С.Ә., Оразханова А.О.	Студенттердің лингвомәдени құзыреттілігін қазақ және ағылшын тілдерінің сөйлеу мәдениеті ерекшеліктерін оқыту арқылы қалыптастыру	89
Узақбаева С.А., Абилова З.Т., Абдижалил Ж.А.	Возможности игровых технологий в развитии познавательных интересов младших школьников	97
Джусубалиева Д.М., Джонисова Г.Б.	Роль цифровых образовательных ресурсов в повышении качества иноязычного образования	103
Артықбаева А.Қ., Торекеев Б.А.	Студенттердің ақпараттық құзіреттіліктің ақпараттық технология арқылы қалыптастырудың мәні	110
Сыздықова З.Ж., Усіпбекова Н.И.	Интернет ресурстарын қолдану негізінде студенттердің педагогикалық дискурсын қалыптастырудың мүмкіндіктері	118

3 БӨЛІМ

ЭТНОПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ МЕКТЕП ПЕДАГОГИКАСЫ

РАЗДЕЛ 3

ЭТНОПЕДАГОГИКА И ПЕДАГОГИКА ШКОЛЫ

Қалиева К.М.	Түркі ойшылдарының педагогикалық мұраларындағы тұлға тәрбиесі мәселелері	123
Узақбаева С.А., Бейсембаева А.А., Батырхан Н.Б.	Воспитательные возможности казахских народных сказок в нравственном воспитании младших школьников	129
Требования	138

1 БӨЛІМ
ЖОҒАРЫ МЕКТЕПТЕ МАМАНДАРДЫ
КӘСІБИ ДАЯРЛАУ ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫ

РАЗДЕЛ 1
ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ
СПЕЦИАЛИСТОВ В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

УДК 372.881.1

Иванова А.М.,
к.п.н, профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Алматы, Казахстан
Соломатова Л.В.,
магистрант, КазУМОиМЯ им. Абылай хана
Алматы, Казахстан

ВИРТУАЛЬНЫЙ ТИП МЕЖКУЛЬТУРНОГО ОБЩЕНИЯ
НА ОСНОВЕ МЕЖДУНАРОДНОГО РЕСУРСА “TWITTER”

В статье рассматриваются вопросы виртуального типа межкультурной коммуникации при формировании межкультурно-коммуникативной компетенции у обучающихся. В период быстрых изменений информационной среды, воздействия информационно-коммуникационных технологий на иноязычное образование и развитие виртуального типа коммуникации в целом, авторы анализируют международный ресурс Twitter, обладающий лингво-коммуникативными особенностями, как возможную и востребованную платформу для общения. “Twitter” обладает основными характеристиками асинхронного общения, предлагает широкие возможности для обучения иностранному языку и культуре, и формированию межкультурно-коммуникативной компетенции через контакт с представителями разных стран и культур.

Ключевые слова: межкультурная коммуникация, виртуальная коммуникация, информационно-коммуникативные технологии, асинхронное общение, компетенция, иноязычное образование, интернет, Twitter

Современное общество по праву называют информационным. Мы живем в эпоху быстрых изменений информационной среды под влиянием распространения современных технологий. Информационно-коммуникационные технологии (ИКТ) имеют большое воздействие и влияние на общество и на образование в целом. С внедрением информационно-коммуникационных технологий в современную систему образования произошли революционные изменения, а с появлением глобальной сети Интернет произошел еще более значительный шаг вперед. Одной из основных задач системы образования на современном этапе является повышение качества подготовки высококвалифицированных и конкурентоспособных кадров. На современном этапе целью обучения иностранным языкам является развитие у студентов способности к межкультурной коммуникации. В связи с интенсивным включением процесса информатизации в систему иноязычного образования, возможность межкультурного общения на основе электронных средств приобретает большую социально-педагогическую значимость.

Информационное общество обладает такими характеристиками как высокая скорость коммуникационных процессов, обеспечиваемых микропроцессорными технологиями и сетью Интернет, доступность информационных ресурсов, необходимых для социального прогресса, электронизацию, компьютеризацию, информатизацию, медиатизацию и виртуализацию всех процессов. Развитая информационно-образовательная среда имеет следующие характеристики:

1. Системность – среда должна представлять собой завершенный, системно согласованный комплекс программно-методических средств для всего цикла дисциплин, необходимых для построения востребованных потребителем образовательных программ;

2. Принципиально новое дидактическое качество программно-методического обеспечения, которое возникает при максимальном использовании визуализации учебного материала средствами мультимедиа, организации интерактивного взаимодействия с обучаемым за счет логических средств компьютерных программ и возможностей телекоммуникации;

3. Широкая многофункциональность, позволяющая использовать разработанные дидактические средства в разных формах получения образования (дневной, вечерней, заочной, экстернате) и при различных конфигурациях технических средств, как развитых, так и самых минимальных;

4. Высокая адаптивность обучаемых к разнообразию требований и преподавателей к содержанию обучения – опора на массив уже изданных и доступных для обучаемых разнообразных учебников и учебных пособий, созданных в различных вузах, обеспечение возможностей для преподавателей и обучаемых активно изменять элементы среды с учетом своих специфических требований.

Нам видится возможным согласиться с мнением таких ученых, как М.А.Моисеева, Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, о том, что «весьма

эффективным может оказаться применение информационных материалов сети для создания проблемной ситуации на уроке, а поиск необходимой информации для выполнения проектных и исследовательских работ, организация и проведение международных телекоммуникационных проектов, олимпиад и викторин, проведение различных дискуссий способствует самостоятельной познавательной деятельности студентов» [1].

В Казахстане применение информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в системе образования, в том числе в вузах осуществляется в рамках государственной политики информатизации общества и образования.

С.С. Кунанбаева в «Концепции иноязычного образования Республики Казахстан», говорит о том, что, одним из основных направлений совершенствования подготовки педагогических кадров по иностранному языку является «овладение современными методами и технологиями, в том числе информационными и компьютерными, иноязычного обучения» [2]. При современном антропоцентрическом подходе в процессе обучения и формировании субъекта межкультурной коммуникации способного осуществлять межкультурно - коммуникативную коммуникацию, на наш взгляд целесообразно выделить информационные технологии как инструментарию способные осуществить учебный процесс для студента лично значимым, в котором он сможет полностью раскрыть свой творческий потенциал, проявить свои исследовательские способности, навыки критического мышления, активность, самостоятельность. Сегодня информационные технологии в учебном процессе дают большие перспективы для межкультурной коммуникации с носителем языка в реальном времени, вовлечения в языковую среду и преодоление языкового барьера, творческой активности, мотивации к изучению иностранного языка и культуры. Такая возможность может осуществляться в процессе виртуальной коммуникации, которая возникла с появлением новых коммуникационных каналов и в наше время получает все большее распространение, что в свою очередь становится очередным этапом развития всей коммуникации в целом.

Виртуальный тип коммуникации, хотя и является разновидностью общего понятия «вербальное общение», имеет свои специфические особенности как на лингвистическом (специфический метаязык), так и на социально-личностном или коммуникативном уровне (поведение коммуникантов, принадлежащих к различным социальным слоям, различным возрастным группам, различным национальностям, а, следовательно, носителям различной национальной культуры). Участником общения может быть любой желающий находящийся в любой точке мира, а также умеющий работать с компьютером. При виртуальном общении участники процесса могут лично друг друга не знать, но сформировать представление друг о друге по речевому поведению, стилю и имиджу общения. Виртуальное общения может способствовать установлению дружеских отношений, либо привести к дискутированию с собеседником как с незнакомцем. Интернет может предложить участникам процесса общения все традиционные средства

синхронной и асинхронной коммуникации: блоггинг, видеоконференция, онлайн - голосование, форум, чат и другие типы общения. Участники виртуальной коммуникации обычно обмениваются мнениями по профессиональными, культурными, политическими и другим интересами. Они могут обладать общими интересами, целями, системами ценностей, но иметь различные взгляды в своих предпочтениях, иметь отличительный стиль жизни, уровень образования и речевой культуры. Но можно с уверенностью сказать о том, что это группа людей способная активно и открыто выражать свою точку зрения. Межкультурная и межличностная ценность данных ресурсов обусловлена таким ее свойством, как интерактивность, то есть возможностью непосредственного взаимодействия с преподавателями, сверстниками, носителями языка. Кроме того, они позволяют значительно расширить знания о культуре страны изучаемого языка, при этом иностранный язык является средством, а не целью общения.

Виртуальный тип общения, нами видится, как особый тип общения, который отражает основные когнитивные и ментальные модели, присущие человеку, живущему в новую информационную эпоху и участвующему в Интернет-общении и данный тип общения с каждым днем, получает все большую популярность среди молодежи.

Различные чаты, блоги и форумы становятся одной из востребованных платформ для общения. Ярким примером может стать международный ресурс “Twitter”, обладающий основными характеристиками асинхронного общения. Предлагающий широкие возможности для обучения иностранному языку и культуре, и формированию межкультурно-коммуникативной компетенции через контакт с представителями разных стран и культур. Твиттер (англ. Twitter – «чирикать», «щебетать», «болтать») – сервис для публичного обмена короткими (до 140 символов) сообщениями. Публикация коротких заметок в формате блога получила название «микроблоггинг».

Блоги считаются одним из социальных сервисов Интернета (Веб 2.0), так как создают условия для общения между людьми, объединенными общими интересами, но разделенными пространством. В учебном процессе могут быть использованы три вида блогов: блог учителя, личные блоги учащихся, блог учебной группы. П.В. Сысоев выделяет следующие дидактические свойства и методические функции сервиса “Twitter”:

1) Лаконичность. Как уже было отмечено ранее, сообщения на данном сервисе не могут превышать 140 символов. Автор утверждает: «Ограничение количества печатных знаков может служить стимулом для тщательного продумывания содержания сообщения, его стилистического, орфографического и пунктуационного оформления, а также развития умения кратко излагать свои мысли (краткое содержание, аннотация)».

2) Публичность. Данная функция также позволяет организовать сетевое взаимодействие между обучающимися на иностранном языке во внеаудиторное время.

3) Линейность. Сообщения на странице пользователя располагаются в хронологической последовательности. Невозможно внести изменения и дополнительную информацию в ранее опубликованных сообщениях.

4) Гипертекстовая структура. На данном сервисе существует особая иерархическая связь между частями информации. Это может обеспечить доступ к аутентичным учебным и справочным ресурсам и создает удобства при переходе от одного раздела к другому и на дополнительные ресурсы по определенной тематике. «Данная возможность позволит участникам твиттер-обучения делать гипер-ссылки на твиттер-странички или блоги других пользователей. Все это будет актуально при развитии навыков написания рецензий, обзоров, докладов и сообщений. Такая структура служит для обогащения языковой и социокультурной практики обучающихся».

5) Мультимедийность информации. Помимо текстовой информации в “Twitter” возможно размещение ссылок на аудио-, видео-, фотоматериалов. А это в свою очередь поможет обогатить языковую и культурную практику обучающихся.

6) Тематическая классификация сообщений. Для необходимости размещения информации по тематическим блокам возможно использование хештегов - выделенные ключевые слова, что поможет классификации сообщений. «данное свойство поможет обучающимся вступить в группы по интересам, определить свое социальное окружение и увеличить чувство сопричастности с глобальным образовательным процессом в целом. Кроме того, оно поможет в поиске информации по выполняемому проекту».

7) Наличие разно-функциональных приложений. Приложения и службы данного сервиса «создают условия для использования новых способов проведения исследовательской работы: создания структур организации и классификации данных (источников) в сети Интернет; новых форм запроса и поиска информации в сети. Этим сервис “Twitter” расширяет познавательные возможности обучающихся, способствует развитию коммуникативно-когнитивных умений» [3].

Таким образом, нам представляется научно-обоснованным применение данного международного ресурса асинхронного типа общения при формировании межкультурно-коммуникативной компетенции во время учебного процесса.

Twitter- форум позволяет развивать аспекты межкультурной компетенции такие как: собирать, систематизировать и интерпретировать культуроведческую информацию, используя разнообразные интернет источники; готовить культуроведческий материал отражающий интересные аспекты культур стран родного и изучаемого языка; участвовать в дискуссии на изучаемом языке при обсуждении культурных аспектов жизни народов; проводить аналогии, противопоставления, обобщения при сравнении фактов, явлений культуры, событий в культурной жизни и др.

Сервис Twitter достаточно широко используется для формирования определенных коммуникативных навыков, а именно (развития навыков критического мышления, выработке навыков совместного письма и языковых

навыков в целом); организации и управления различными типами образовательных коммуникаций (для коммуникаций в образовательных группах, в управлении образовательными проектами, как коммуникативная поддержка для проведения конференций, презентаций, семинаров), а также для поиска информации в сети Интернет [4].

При более детальном рассмотрении коммуникативных особенностей Twitter мы разделяем позицию российских ученых, относительно того, что для нас наиболее интересной и полезной видится социальная составляющая, с ее основными функциями

1. Контактустанавливающую функцию (для установления новых социальных связей);
2. Презентационную функцию (для продвижения собственного имиджа, а также других персональных веб-ресурсов);
3. Функцию социализации (для общения с другими пользователями данного ресурса, а также для создания виртуальных сообществ);

Основные лингвистические характеристики Twitter могут быть рассмотрены на графемном, морфологическом, синтаксическом, лексическом, семантическом уровне [5].

На графемном уровне наблюдается опущение некоторых графем с целью сокращения сообщения до необходимых 140 символов. Чаще всего эти сокращения подобны принятым в других интернет-сервисах («4 U» – «for you», RT (PT) – ReTweet («Ретвит»). На морфологическом уровне языковая компрессия проявляет себя в виде аббревиатур, сложносокращенных слов, ограниченном употреблении глагольных времен (в частности Present и Past, что также подтверждено зарубежными учеными [6]. Сложные конструкции как правило отсутствуют. На синтаксическом уровне большинство авторов в Twitter разделяют одно сложное предложение на несколько простых или используют неполных предложений. Преобладают односоставные предложения [7]. Твитты могут характеризоваться опущением отдельных служебных или вспомогательных слов. Чаще всего опускаются эпитеты, сравнения. К лексическим средствам, твиттинга, можно также отнести специфические способы словообразования. Наиболее распространенным случаем является использование буквенно-слогового (например, thx – thanks) и буквенно-цифрового написания слов (например, 4get – forget). Опущение менее значимой информации позволяет нам говорить о компрессии на семантическом уровне. Если данная информация носит описательный или конкретизирующий происходящее характер, автор твитта предлагает пройти по ссылке для дальнейшего ознакомления. Компрессия на семантическом уровне проявляется в использовании ссылок на изображения (например, в сообщениях, состоящих из одной гиперссылки без дополнительного текста) или в сообщениях, где часть смысла выражена гиперссылкой [8]. Ключевой особенностью и одним из способов семантической компрессии можно считать хештеги. Это слова или фразы, которые описывают ту или иную ситуацию, место, время, тему используемые с символом #. Символ # используется для обозначения пользователя, а также активно используются смайлы.

Поскольку виртуальный тип коммуникации, обладает определенным набором специфических черт, но, в то же время, является одной из сфер, формирующих общее национальное коммуникативное пространство, отражающее особенности менталитета, социо-культурных установок, норм, ценностей, можно сделать вывод о том, что виртуальная коммуникация способна ускорить и глобализировать культурный обмен, влиять на формирование индивидуальных, групповых и социальных ценностей. Одной из платформ при обучении виртуальной коммуникации может стать международный ресурс Twitter.

Список литературы

- 1 Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В. Теория и практика дистанционного обучения: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учебн. заведений / Под ред. Е. С. Полат. - М.: Издательский центр «Академия», 2004. - 416 с.
- 2 Кунанбаева С.С. Концепция иноязычного образования в Республики Казахстан. – Алматы: КазУМОиМЯ, 2010. – 19 с.
- 3 Сысоев П.В., Евстигнеев М.Н. Учебные Интернет-ресурсы в системе языковой подготовки учащихся // Иностранные языки в школе. - 2008. - № 8. С. 11–15.
- 4 Горошко Е.И., Полякова Т.Л. Лингвистические особенности англоязычного твиттера // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». - 2011. - № 2. Часть 1. - С.53-58.
- 5 Горошко Е. И. Интернет-жанр и функционирование языка в Интернете: попытка рефлексии // Жанры речи. Выпуск 6. – Саратов: Издательский центр «Наука», 2009. – С.11-127.
- 6 Горошко Е.И. «Чирикающий» жанр 2.0 Твиттер или что нового появилось в виртуальном жанроведении // Вестник Тверского государственного университета. – 2011. - № 3. – С. 11-21.
- 7 Горошко Е.И. Текст эпохи веб 2.0: психолингвистический анализ // Вопросы психолингвистики. –2009. – Вып.9 – С.267-280.
- 8 Щипицина Л.Ю. Жанры компьютерно-опосредованной коммуникации: монография. – Архангельск: Поморский университет, 2009. – 238 с.

Иванова А.М.,
п.ғ.к., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ
Соломатова Л.В.,
магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ,
Алматы, Қазақстан

Халықаралық ресурсы “Twitter” негізінде мәдениетаралық қатысымның виртуальды типін дамыту

Оқу үрдісінде халықаралық Интернет ресурсы – Twitter-ді қолдану мүмкіншіліктерін зерттеу бүгінгі таңда аса өзекті мәселе болып табылады. Бүгінгі таңда ақпараттық коммуникативтік технологияның шеттілдік білім беруге ықпалдасуы нәтижесінде авторлар халықаралық ресурсы Twitter-ді лингво-коммуникативтік ерекшеліктерін жинақтаған, әрі әр түрлі мәдениет өкілдері арасында аутентті хабарламалармен қарым-қатынас жасауға негіз болатын, үлкен сұранысқа ие деп қарастырады. Шет тілдік білім беру жүйесінде ақпараттық технологияның белсенділікпен енуі электрондық негізде мәдениетаралық қарым-қатынас жасау мүмкіндігі аса зор әлеуметтік-педагогикалық мәнге ие болуда.

Ivanova A.M.,
c.p.s, professor, KazUIR&WL named after Ablai khan
Solomatova L.V.,
Graduate student of Master’s, KazUIR&WL named after Ablai khan,
Almaty, Kazakhstan

Virtual type of intercultural communication through international resource "Twitter"

The role of the virtual environment in the formation of intercultural communicative competence, and the possibility of using international Internet resource Twitter in the implementation of the educational process is without a doubt. Today, under the influence of information and communication technologies in foreign language education, the authors analyze the international resource Twitter, possessing linguistic and communicative features as demanded platform for communication based on authentic contact between people of different cultures

УДК 009

Ұзақбаева С.А.,

п.ғ.д., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ,
sahipzhamal.a@mail.ru

Жалғасова Ш.А.,

п.ғ.к., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ,
zhalgasova@mail.ru

Нурдаулетова А.А.,

магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ,
alua_nurdauletova@mail.ru, Алматы, Қазақстан

СТУДЕНТТЕРДІ КӘСІБИ ІС-ӘРЕКЕТТЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ПАЙДАЛАНУҒА ДАЯРЛАУДЫ ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК ТҮРҒЫДА ҚАМТАМАСЫЗДАНДЫРУ МОДЕЛІ

Бұл мақалада педагогикалық әдебиеттерді талдау негізінде студенттерді кәсіби іс-әрекетке даярлауды қамтамасыз ету түрлері сипатталады; оқу-әдістемелік қамтамасыздандыруды жасау және жүзеге асыру – студенттерді кәсіби іс-әрекетте педагогикалық технологияларды пайдалануға даярлаудың жаңа жолы ретінде қарастырылыады; студенттерді кәсіби іс-әрекетте педагогикалық технологияларды пайдалануға даярлаудың теориялық моделі негізделген

Тірек сөздер: кәсіби даярлық, өздік жұмыс, оқу іс-әрекеті, қамтамасыздандыру, әдістемелік қамтамасыздандыру, оқу-әдістемелік қамтамасыздандыру, кәсіби педагогикалық іс-әрекет, кәсіби білім беру, оқу-әдістемелік кешен

Заманауи қазақстандық жоғары мектептерде білім беру үдерісін жаңаша ұйымдастыру талпыныстары іске асуда, бұл өз кезегінде оның негізгі қатысушылары – студенттер мен оқытушылардың ұстанымдарында маңызды өзгерістерді болжайды. Болашақ мамандардың кәсіби даярлықтарында өздік жұмыс маңызды орын алады, оның отандық педагогикадағы дамуы өткен ғасырдың 20-шы жылдарынан бастап қазірге дейін жалғасып келеді және оның іске асуын нақтылайды.

20-шы жылдары өздік жұмысты ұйымдастыру – Дальтон-жоспар, жобалар әдісі, бригадалық-зертханалық, белсенді-еңбек әдістеріне негізделді. 30-40-шы жылдары мұғалімнің сөздік «баяндау» көмегімен «дайын білімді» хабарлауға негізделген оқыту әдістері басым болған. 50-60-шы жылдары студенттердің өздік жұмыстарында айтарлықтай өзгерістер орын алды. Белсенді дамытпалы оқыту әдістері студенттің алған ғылыми дайын тұжырымдары мен білімді меңгерумен байланысқан жүйелі өз бетімен іздену іс-әрекеті белсенді түрде қолданыс таба бастады. Бұл жаңа әдістер жаңа білімді меңгеруде ынта мен дербестікті дамытуға бағытталған. 70-жылдардан

бастап білім беру міндеті қоғамның әлеуметтік тапсырысымен нақтыланды және дербес еңбек пен өмір қалыптастыруға бағытталды [1].

Соңғы онжылдықта студенттердің өздік жұмыстарын олардың белсенді, танымдық, шығармашылық іс-әрекеттері арқылы тиімді тәсіл қарастырылуда. Белсенділікті көтеру «студент-оқытушы» жүйесіндегі тікелей әрекеттестік арқылы да, бүгінгі күні болашағы бар болып табылатын әр түрлі оқу құралдарының көмегімен жанама түрде де іске асуы мүмкін.

Оқытушы студенттің өздік оқу іс-әрекетін оңтайлы шарттармен қамтамасыз етуге, білім алушылардың өз беттерімен іс-әрекетке мақсат қоя алатындай даму деңгейіне жетуіне бағытталған өздік жұмыстың ұйымдастырушылық, әдістемелік және ақпараттық құрылымын қалыптастыруға, оқу мәселелерін шешуге қажетті білімді және іс-әрекет тәсілдерін белсендіруге міндетті. Өздерінің іс-әрекеттерін өз беттерімен жоспарлап, олардың іске асуына мән беріп, алынған нәтиже мен қойылған мақсатты салыстыра алатындай, яғни өзінің оқу-танымдық іс-әрекетінің сапасын және алгоритмін басқаруға жағдай жасау [2].

Студенттердің өздік жұмыстарын қалыптастырумен байланысты әр түрлі мәселелер бірқатар ғалымдардың (Б.А.Алейникова, М.А.Бондаренко, Н.П.Грекова, П.И.Пидкасистый және т.б.) диссертацияларында қарастырылған. Болашақ мамандардың өздік жұмыстарын ұйымдастыратын дидактикалық құралдар ретінде оқулықтар мен оқу құралдары (И.П.Павлова, И.В.Рахманов, Г.В.Рогова, З.М.Цветкова және т.б.), оқытудың техникалық құралдары (М.К.Бородулина, Б.А.Лapidус, М.В.Ляховицкий және т.б.) зерттелген. Бұған қарамастан, жоғары оқу орындары студенттерінің өздік жұмыстарын ұйымдастырудың бүгінгі тәжірибесі – өзіне қойылған талаптарға әрдайым сәйкес келе бермейді.

Қазіргі уақытта, студенттердің өздік оқу іс-әрекеттеріне және оны жүзеге асыруға болысатын оқытушылардың кәсіби іс-әрекеттеріне жәрдем беретін тиімді жолдардың бірі ретінде ғалымдар жоғарғы мектепте болашақ мұғалімдердің кәсіби құзырлылықтарын қалыптастыруға бағытталған оқу-әдістемелік қамтамасыздандыруды құруды және жүзеге асыруды ұсынады (О.В.Акулова, А.П.Тряпицына, Н.В.Чекалева және т.б.).

Қазіргі уақытта, студенттердің өздік оқу іс-әрекеттеріне және оған болысатын оқытушылардың кәсіби іс-әрекеттеріне жәрдемдесетін тиімді жолдардың бірі ретінде ғалымдар жоғарғы мектепте болашақ мұғалімдердің кәсіби құзырлылықтарын қалыптастыруға бағытталған оқу-әдістемелік қамтамасыздандыруды құруды және жүзеге асыруды ұсынады (О.В.Акулова, А.П.Тряпицына, Н.В.Чекалева және т.б.).

Әр түрлі сөздіктерде «қамтамасыздандыру» термині «біреуді бір нәрсемен қамтамасыздандыру» мағынасында (С.И.Ожегов), «қажеттінің бәрімен жабдықтау» мағынасында (В.И.Даль), «қажетті мөлшерде бір нәрсемен жабдықтау» мағынасында (Ушаковтың орыс тілі түсіндірме сөздігі), «экономикалық үдерстердің дұрыс өтуіне; белгіленген жоспарларды, бағдарламаларды, жобаларды жүзеге асыруға; экономикалық жүйенің және оның нысандарының тұрақты қызмет етуін қолдауға; жаңылыстарды, заңның,

нормативті құжаттардың, келісім-шарттардың бұзылуын болдырмауға жәрдемдесетін жағдай жасайтын өлшемдер мен құралдардың жиынтығы» мағынасында (Заманауи эконномикалық сөздік) ашып көрсетіледі.

Сөйтіп, қамтамасыздандыру ұғымының астарында әр түрлі заттандырылған құралдардың жиынтығы және белгілі бір үдерісті жүзеге асыру үшін жағдай жасау, сондай-ақ, тікелей үдерістің өзі түсіндіріледі (біздің жағдайда – кәсіби даярлықтың үдерісі).

Бұл көзқарас тұрғысынан біз қамтамасыздандырудың жоғарыда аталған түрлерін зерттедік. Талдау барысында біз әр түрдің негізінде әдістемелік қамтамасыздандыру жатқанын анықтадық, оны авторлар әр түрлі мағынада ашып көрсетеді.

Сонымен, бір авторлар (Г.В.Втюрина және т.б.) әдістемелік қамтамасыздандыру ұғымын оқу-әдістемелік құжаттамалардың, оқу құралдарының кешенін жоспарлау және құру деп түсіндіреді. Басқа авторлар (Н.Б.Букаева және т.б) әдістемелік қамтамасыздандыруды, негізінде мемлекеттік көрсеткіштер және кәсіби-педагогикалық іс-әрекет туралы дәстүрлі түсініктің жатқанын студенттің кәсіби даярлығын ұйымдастыруға қойылатын талаптар жүйесі ретінде ашып көрсетеді.

Алайда, әдістемелік қамтамасыздандыру ұғымы – оқыту үдерісін сәйкес әдістемелермен (әдістермен, тәсілдермен, операциялармен, ережелермен) қамтамасыздандыруды білдіреді, олар оқытушы мен оқушының өзара әрекеттестігі барысында қойылған мақсаттарға жетуге жәрдемдеседі.

Бұл негізде, ғылыми-әдістемелік қамтамасыздандыру педагогтың кәсіби іс-әрекетінде пайдаланылатын әдіс-тәсілдер, оқу құралдар тұрғысынан педагогикалық ғылымның және практиканың талаптарына сай келетін әдістемелік зерттемелерді қамтамасыздандыру тұрғысынан қарастырылады.

Жүйелі-әдістемелік қамтамасыздандыру – әдістемелік қамтамасыздандырудың жүйелі тәсілі арқылы жасалады және оқыту үдерісін құраушылардың біртұтас дидактикалық жүйесі ретінде ұсынады.

Бағдарламалық-әдістемелік қамтамасыздандырудың сипаттамасы келесілерді: білім беру саласындағы ғылыми-техникалық даму үдерісі барысында пайда болған бағдарламалық-әдістемелік құралдар жүйесі және барлық мамандықтар және бағыттар бойынша сабақтас жұмыс бағдарламаларын ұсыну арқылы беріледі.

Оқу-әдістемелік және дидактикалық-әдістемелік ұғымдарының мазмұнында бір-бірінен мағыналық айырмашылықтар жоқ және авторлар бұл ұғымдарды бір контекстте қолданады. Біз өз зерттеу жұмысымызда мазмұнында бар материалдарға байланысты арнайы мамандық үшін, пәндер циклі үшін, жеке пән үшін бағытталуларына қарай ұсынылатын оқу-әдістемелік қамтамасыздандыру туралы айтатын боламыз.

Ғылымда жоғары оқу орындарындағы білім беру үдерісін оқу-әдістемелік қамтамасыздандырудың әр түрлі мәселелерін қарастыратын зерттеу жұмыстары бар (С.И.Архангельский, В.П.Беспалько, Н.К.Сергеев, Ю.Г.Татур және т.б.). Олардың бірі – оқу-әдістемелік қамтамасыздандырудың мәнін ашу болып табылады.

А.П.Беляеваның пікірі бойынша, кәсіби білім беруді оқу-әдістемелік қамтамасыздандыру – білім беру құралдарын, құндылықтар мен қағидалардың, кәсіби мектептің қызмет ету шарттарының жиынтығы.

Т.Д.Речкинаның авторлық позициясына сәйкес оқу-әдістемелік қамтамасыздандыру дегеніміз – ЖОО-ның оқытушыларының кәсіби шығармашылығының нәтижесі және студенттердің кәсіби даму құралы.

Н.В.Чекалева оқу-әдістемелік қамтамасыздандыруды оқытушының студентті білім беру және оқу-кәсіби іс-әрекетте жоғарылату және кәсіби білім берудің сапасына қол жеткізу мақсатында жобаланатын оқыту құралдарының және оларды пайдалану технологияларының жиынтығы ретінде түсінеді. Автордың бұл пікірін біз өз зерттеуімізде қолданатын боламыз, себебі, мұнда өзара әрекеттес екі жақ (студент және оқытушы), заттандырылған құралдардың жиынтығы, яғни, өнім және сол өнімді жүзеге асыру технологиясы нақты қамтылған [3].

Педагогикалық білім берудің құзырлылық тәсілі идеяларын жүзеге асыру - білім беру үдерісінің оқу-әдістемелік қамтамасыздандырылуына ерекше талаптар қояды, студенттерді даярлаудың заманауи оқу-әдістемелік кешенін (ОӘК) жасау қажеттілігін шартты түрде көрсетеді.

Қазіргі кезде ОӘК-нің мәніне, мазмұнына, құрылымына және соған байланысты мәселелерге қарай әр түрлі көзқарастар ұсынылған. Сонымен, зерттеушілер студенттердің өздік іс-әрекеттерін басқаруда (И.В.Костенко, А.И.Румянцева және т.б.), педагогикалық үдерістің тиімділігін көтеруге (З.Д.Шляхтер, А.Ф.Щепотин), оқу-әдістемелік кешендегі оқыту құралдарының қызметтеріне (Б.В.Пальчевский, Л.С.Фридман) және т.б. сипаттама береді.

ОӘК-ін жобалаумен, жетілдірумен, пайдаланумен және оқу-әдістемелік қамтамасыздандырудың басқа да түрлерімен, орта кәсіби білім берудегі сонымен қатар, жоғары кәсіби білім берудегі әдістемелік қолдаумен байланысты көптеген жұмыстар атқарылған.

Электронды ОӘК-ді жобалауға, қашықтықтан оқытуға арналған ОӘК-ге, ақпараттық негіздегі бағдарламалық-әдістемелік кешендерге арналған жұмыстар көптеген жұмыстар жарық көруде.

Мұндай белсенді қызығушылық ОӘК жоғары оқу орнындағы білім беру үдерісін және оның мазмұнын ұйымдастыруға, сабақ өткізу түрлеріне және пайдаланылатын технологияларға түрліше жақындауға мүмкіндік беретіндігімен байланысты.

Оқу-әдістемелік кешен дәстүрлі түрде болашақта практикада мамандарды даярлауды басқаратын дидактикалық құрал болып табылатын оқу-тәрбиелік үдерістің жүйелі сипатының жобасын ұсынатын барлық оқу-әдістемелік құжаттардың (жоспарлар, бағдарламалар, оқу құралдары және т.б.) бірлігі ретінде қарастырылып келеді.

Алайда, ОӘК туралы түсініктердің дамуымен қатар, оқу мен ғылыми ақпаратты қамтитын және білім берудің пәндік жүйесіне негізделген қағаз жүзіндегі дереккөздер де дамып отыр, ОӘК-нің ақпараттық (сондай-ақ, компьютерлік) дыбыс-бейне тасымалдаушыларындағы элементтері жасалуда.

Соңғы уақытта, ОӘК ұғымының астарында оқытудың дәстүрлі емес түрлері, әдістері мен құралдарының біртұтас жүйесі беріледі. ОӘК сияқты құрылымдар өзінің негізі мен модульдік принципіне қарай – тек ақпаратты тасымалдау мен оның меңгерілу деңгейін бақылауды ғана іске асырып қоймайды және білім берудің жобалық-бағыттылық жүйесіне ғана арналмаған, сондай-ақ, оны білім беру үдерісінің шеңберінде белсенді түрде пайдалануға арналады (А.В.Тумалев).

Сонымен, Н.В.Чекалеваның ұсынған ОӘК-нің моделі – біріктірілген болып табылады және студенттің өз кәсіби іс-әрекетінің субъектісі ретінде қалыптасуына негізделген.

Мұндай оқу-әдістемелік кешен – студенттің білім беру бағдарламасының қандай да бір пәнді меңгеру барысын қамтып көрсететін студенттің дербестендірілген үйретуші пакеті болып саналады.

Л.Е.Солянкинаның моделінде ОӘК – дәстүрлі оқыту әдістемесі мен инновациялық технологияларды біріктіруге және соның нәтижесінде студенттің танымдық және шығармашылық іс-әрекетін жандандыруға мүмкіндік беретін педагогикалық құрал ретінде ұсынылған [4].

Біз өз зерттеуімізде О.В.Акулова, А.П.Тряпицына және С.А.Писарева ұсынған бакалавриат студенттеріне арналған ОӘК-іне сүйенеміз. Ол В.А.Козырев жасаған педагогикалық университеттің гуманитарлық білім беру ортасына арналған моделіне негізделген.

Бакалавр студенттеріне арналған мұндай ОӘК-і моделі өзара байланыстағы екі блокты қарастырады: пәндік-курстық (берілген оқу курсы бойынша ақпараттық материалдардың дәстүрлі жиынтығы); тікелей байланыстағы блок (студенттің жоғары оқу орнындағы оқу мерзімінде меңгеретін ақпараттық материалдарының жиынтығы). Оқу-әдістемелік кешеннің құрамына тікелей байланыстағы блоктың қосылуы адамның гуманитарлық мәдениетінің қайнар көзі ретінде педагогикалық университеттің гуманитарлық білім беру ортасының ерекшеліктерімен анықталады (Кесте 1).

Студенттерді педагогикалық технологияларды пайдалануға даярлаудың *модульдік бағдарламасының* құрамына бірнеше модуль кіреді, оның әрқайсысы білім беру бағдарламасының біршама аяқталған үзіндісін көрсетеді және кейде басқа модульдармен бірігуі мүмкін.

Кесте 1 - Студенттерді педагогикалық технологияларды пайдалануға даярлаудағы ОӘК моделі

Пәндік-курстық блок				Тікелей байланыстағы блок
№	Инвариантты компонент	Вариативті компонент (1)	Вариативті компонент (2)	
1.	Студенттерді педагогикалық технологияларды пайдалануға даярлаудың модульдік технологиясы	Сұрақтар (тапсырмалар), жаттығулар жинағы	Педагогикалық технологиялар энциклопедиясы	Білім беру саласындағы кәсіби педагогикалық іс-әрекетте педагогикалық технологияларды пайдаланылу қажеттігін уақтылы реттейтін құжаттар
2.	Педагогика оқулығы	Өздік жұмысты орындауға байланысты студентке арналған әдістемелік нұсқаулар	Педагогикалық технологиялар оқу құралы	Портфолио құрылымы
3.	Бақылау-өлшемдік материалдар топтамасы	Оқытушыға арналған әдістемелік нұсқаулар		

Студент жеке алынған модульді меңгеріп болған соң, келесі модульді меңгеруге көшеді. Осылайша, болашақ педагог модульдерден педагогикалық технологияларды меңгерудің біртұтас бағдарламасын жинақтайды. Бағдарламаның модульдерді салыстыру үлгісі бар.

Педагогика оқулығы – пәннің негізгі теориялық қағидаларынан басқа, мемлекеттік жоғары кәсіби білім беру стандартының дидактикалық бірлігімен анықталатын даярлау бағдарламасына сәйкес, жүйелі педагогикалық технологиялар бойынша материалдарды бейнелейтін оқу баспасын ұсынады.

Бақылау-өлшемдік материалдар топтамасының құрамына педагогикалық технологиялар бойынша тексеретін тапсырмалардың жинағы кіреді.

Сұрақтар (тапсырмалар), жаттығулар жинағы педагогика пәні және педагогикалық технологиялар бойынша оқулықтардағы тапсырмалар жиынтығын, сұрақтар мен есептердің кеңейтілген жалпы тізімін ұсынады.

Өздік жұмысты орындауға байланысты студентке арналған әдістемелік нұсқаулар – студенттің өздік жұмысын және оның өздік іс-

әрекеттінің мүмкін түрлерін (жалпы әдістемелік нұсқаулар) ұсынылған мазмұн бойынша бағыттауға мүмкіндік беретін бағдарлар.

Оқытушыға арналған әдістемелік нұсқаулар – оқытушының студенттің өздік жұмысына көмектесуге және тапсырмалардың орындалуын бақылауға мүмкіндік беретін бағдарлар.

Білім беру саласындағы кәсіби педагогикалық іс-әрекетте педагогикалық технологияларды пайдаланылу қажеттігін уақтылы реттейтін құжаттар – білім беруді жаңартуға (жалпы және кәсіби) және білім беру үдерісін ұйымдастыруды жаңартуға қатысты құжаттар немесе олардың бөліктері.

Портфолио құрылымы – студенттердің педагогикалық технологияларды меңгеру барысында білім беру маршруттарын белгілеу үшін ұсынылады [5].

Оқу-әдістемелік қамтамасыздандыруды даярлаудың түрлі қағидаттарына жасалған талдау негізінде біз студенттерді педагогикалық технологияларды пайдалануға даярлауды, оқу-әдістемелік тұрғыда қамтамасыздандыруды тиімді жобалауға мүмкіндік беретін келесі қағидаттарға негізделеміз: модульдік, жариялымдылық, интегративтік, вариативтілік, жүйелілік, диалогтық, тұрақтылық.

Педагогикалық-психологиялық әдебиеттерді теориялық тұрғыдан талдау негізінде біз студенттерді кәсіби іс-әрекетте педагогикалық технологияларды пайдалану даярлығын оқу-әдістемелік тұрғыда қамтамасыздандыру моделін жасадық. Бұл модельдің құрамына: педагогикалық технологияларды меңгеруге бағытталған, белсенді субъект ретіндегі студенттер; студенттердің педагогикалық технологияларды меңгеруіне жәрдемдесетін субъектілер ретіндегі оқытушылар (кеңес беруші, тьютор және т.б.); студенттердің педагогикалық технологияларды пайдалануларының ОӘК-і. Студенттерді педагогикалық технологияларды пайдалануға даярлауды оқу-әдістемелік тұрғыда қамтамасыздандыруды жобалауды келесі принциптер негізінде жүзеге асыру ұсынылады: модульдік, жариялымдылық, интегративтік, вариативтілік, жүйелілік, диалогтық, тұрақтылық.

Студенттерді педагогикалық технологияларды пайдалануға даярлауды оқу-әдістемелік тұрғыда қамтамасыздандырудың негізгі компоненті – оқу-әдістемелік кешен болып табылады, оның құрамына келесі компоненттер кіреді: студенттерді педагогикалық технологияларды пайдалануға даярлаудың модульдік технологиясы; сұрақтар (тапсырмалар), жаттығулар жинағы; өздік жұмысты орындауға байданысты студентке арналған әдістемелік нұсқаулар; педагогикалық технологиялар энциклопедиясы; педагогикалық технологиялар оқу құралы; білім беру саласындағы кәсіби педагогикалық іс-әрекетте педагогикалық технологияларды пайдалану қажеттігін уақтылы реттейтін құжаттар; портфолио құрылымы.

Әдебиеттер

1 Павелко Н.Н. Инновационная направленность современного вузовского издания: - Режим доступа: URL: <http://www.vslu.ru/index.php.id> – (дата обращения 12.01.15).

2 Виштак О.В. Дидактические основы создания учебно-методического и информационно-аналитического обеспечения самостоятельной учебной деятельности студентов. – Саратов: 2004. – 126 б.

3 Чекалева Н.В. Теоретические основы учебно-методического обеспечения процесса изучения педагогических дисциплин в педагогическом вузе: Монография. – Омск: Из-во Омского государственного педагогического вуза, – 1998. – 168 с.

4 Проект программы развития педагогического образования России на 2001-2010 // Преподаватель. – 2000. - №3. – С.10-12.

5 Тряпицына А.П. Теоретико-методологические проблемы непрерывного педагогического образования // Актуальные проблемы непрерывного педагогического образования. – СПб., 1994.- 123 с.

Узакбаева С.А.,

д.п.н., профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, sahipzhamal.a@mail.ru

Жалгасова Ш.А.,

к.п.н., профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, zhalgasova@mail.ru

Нурдаулетова А.А.,

магистрант, КазУМОиМЯ им. Абылай хана,
alua_nurdauletova@mail.ru, Алматы, Казахстан

**Модель учебно-методического обеспечения подготовки студентов
к использованию педагогических технологий
в профессиональной деятельности**

Модель учебно-методического обеспечения подготовки студентов к использованию педагогических технологий включает в себя: студентов как активных субъектов, ориентированных на овладение педагогическими технологиями; преподавателей как субъектов, сопровождающих процесс овладения студентами педагогических технологий; учебно-методический комплекс подготовки студентов к использованию педагогических технологий. Моделью учебно-методического обеспечения подготовки студентов к использованию педагогических технологий является учебно-методический комплекс, который включает такие компоненты, как инвариантные компоненты; вариативные-1 компоненты; вариативные-2; компоненты сквозного блока.

Uzakbayeva S.A.,

d.p.s., professor, KazUIR&WL named after Ablai khan,

E-mail: sahipzhamal.a@mail.ru

Zhalgasova Sh.A.,

c.p.s., professor, KazUIR&WL named after Ablai khan,

E-mail: zhalgasova@mail.ru

Nurdauletova A.A.,

master's student, KazUIR&WL named after Ablai khan,

E-mail: alua_nurdauletova@mail.ru, Almaty, Kazakhstan

Model of training and methodological support of training students to use pedagogical technologies in professional activity

Model training and methodological support of training students to use pedagogical technologies include: students as active subjects, focused on the acquisition of pedagogical technologies; teachers as subjects accompanying the process of learning by students of pedagogical technologies; training complex training students to use educational technologies. Model training and methodological support of training students to use pedagogical technologies is training complex, which includes components such as invariant components; divergent-1 components; divergent-2; components of the through unit.

УДК 004.94

Джусубалиева Д.М.,

д.п.н., профессор, директор НИИ,

КазУМОиМЯ им. Абылай хана, dinaddm@mail.ru

Джонисова Г.Б.,

магистрант КазУМОиМЯ им. Абылай хана,

djonni_1111@mail.ru, Алматы, Казахстан

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЦИФРОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ В САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЕ СТУДЕНТОВ ЯЗЫКОВОГО ВУЗА

В статье рассматриваются вопросы информатизации иноязычного образования, использования технологий электронного обучения для организации самостоятельной работы студентов языковых вузов. Показана роль электронного обучения в проведении самостоятельной работы студентов и эффективность использования ЦОР в организации самостоятельной деятельности студентов языкового вуза.

Ключевые слова: самостоятельная работа студентов (СРС), электронный учебный курс (ЭУК), электронное обучение (ЭО), цифровые образовательные ресурсы (ЦОР), дистанционное обучение (ДО)

Использование цифровых образовательных ресурсов в системе образования открывает широкие возможности для развития самостоятельного обучения, которое в этих условиях становится управляемым, контролируемым и адаптируемым к индивидуальным особенностям обучающегося. Средства ЦОР могут быть использованы в процессе самостоятельной учебной деятельности студента. Эти средства обеспечивают ознакомление и самостоятельный подбор языковых средств для предлагаемых целей речевого общения, накопление и хранение лингвистических сведений, что позволяет в дальнейшем формировать умения практического использования этих средств в процессе сообщения или интерпретации коммуникативно значимой информации.

Для начала определим что подразумевается под термином «самостоятельная работа». Самостоятельная работа – это любой вид занятий, который создает условия для зарождения самостоятельной мысли и познавательной активности студента. Это – совокупность всей самостоятельной деятельности студентов как в учебной аудитории так и вне ее, в контакте с преподавателем и в его отсутствии.

Современные образовательные стандарты в условиях кредитной технологии обучения предусматривают на выполнение самостоятельной работы студентов от 50 до 70% общего объема учебного времени, отведенного на изучение отдельной учебной дисциплины.

Главной целью самостоятельной работы студентов является научить их искать и добывать для своих образовательных целей необходимую информацию, что активно формирует их ключевые компетенции и способствует повышению конкурентоспособности будущих специалистов на мировом рынке труда. Основные задачи самостоятельной работы:

- Усвоение в полном объеме образовательной программы;
- Последовательная выработка навыков эффективной самостоятельной профессиональной (практической и научно-теоритетической) деятельности на уровне мировых стандартов;
- Формирование мотивации к самообразованию в течении всей жизни;
- Развитие познавательных интересов и способностей;
- Развитие критического мышления;
- Формирование умений самоорганизации собственной жизнедеятельности, ее самоанализа и самооценки [1].

Усиление роли самостоятельной работы студентов в условиях кредитной технологии обучения, предъявляет и к преподавателям определенные требования. Преподаватель должен так организовать самостоятельную работу студентов, чтобы помочь ему необходимым учебным материалом в усвоении изучаемой дисциплины. Поскольку самостоятельная работа студентов предполагает выполнение заданий вне аудиторий, то роль преподавателя должна сводиться к правильному управлению СРС на расстоянии. Проведение самостоятельной работы по лингвистическим дисциплинам в режиме дистанционного обучения и ее управление требует от преподавателя умения закладывать в задания по СРС не только теоретическую часть

изучаемого предмета, но и видео-аудио- фрагменты, организацию on-line общения, чаты, форумы, тестовые вопросы, вебинары, эссе, проектные задания и т.д. Обучающиеся должны регулярно находиться на связи с преподавателем, как в режиме обучения, так и в режиме выполнения самостоятельной работы, консультирования, проверять правильность выполненных ими заданий. Этот процесс нереально проводить без использования ДОТ.

Поэтому для организации самостоятельной работы студентов наиболее приемлимым методом является *организация самостоятельной работы студентов с использованием системы дистанционного обучения*. Одна из наиболее распространенных систем дистанционного обучения – платформа Moodle, которая дает возможность реализовать все виды самостоятельной работы, включая работу по изучению языков.

Система Moodle позволяет в процессе обучения осуществлять взаимообмен знаниями, дает возможности для коммуникации, поддерживает обмен файлами любых форматов - как между преподавателем и студентом, так и между студентами, обладает богатым набором инструментов для представления материалов дистанционного курса и организации работы с этим материалом. Это и текст, аудио и виде - материалы, задания для студентов, тестовый опрос и т.д, что очень важно при обучении лингвистическим дисциплинам. Варьируя сочетания различных элементов курса, преподаватель может организовать изучение материала таким образом, чтобы формы обучения соответствовали целям и задачам конкретного занятия и студент мог его качественно усвоить, используя при этом набор различных элементов курса, в который входят: глоссарий, задание, практикум, рабочая тетрадь, опрос, форум, чат, видеоконференции, wiki, урок, тест. Пользуясь системой Moodle можно проводить коллективное редактирование текстов (элемент курса «*Wiki*»). На прохождение теста может быть дано несколько попыток. Преподаватель может установить лимит времени на работу с тестом и оценить результаты работы. Оценка может быть проведена самим преподавателем путем показа правильных ответов на вопросы теста, либо правильные ответы выдает сама программа. Преподаватель может создавать и использовать в рамках курса любую систему оценивания, контролировать “посещаемость”, активность студентов, время их учебной работы в сети.

Особая роль в проведении СРС принадлежит ЦОРа. **Цифровой образовательный ресурс** (далее ЦОР) – это образовательный ресурс, представленный в электронно-цифровом формате, включающий в себя совокупность данных, используемых в образовательных целях для организации учебного процесса, как в условиях традиционного, так и дистанционного обучения. Другими словами цифровые образовательные ресурсы - это представленные в цифровой форме фотографии, видеофрагменты, статические и динамические модели, объекты виртуальной реальности и интерактивного моделирования, картографические материалы,

звукозаписи, символные объекты и деловая графика, текстовые документы и иные учебные материалы, необходимые для организации учебного процесса.

Применение ЦОР-ов для организаций самостоятельной работы студентов способствует развитию целого ряда навыков и умений. Во-первых, применение ЦОР-ов позволяет помочь обучающимся преодолеть некий психологический барьер на пути к использованию иностранного языка как средства общения, одним из проявлений которого является «ошибкобоязнь», при работе с ЦОР-ами обучающийся не чувствует неловкости допуская ошибки, а наоборот, получает достаточно четкие инструкции, как преодолеть допущенную ошибку [2].

Во-вторых, самостоятельная учебная деятельность нуждается в эффективной обратной связи. Обратная связь побуждает студента к рефлексии, является стимулом к дальнейшим действиям. Работа на основе ЦОР-ов обеспечивает эффективную оперативную обратную связь, заложенную в самом учебном материале, также непосредственно оказывает систематическую обратную связь с преподавателем в сети.

В-третьих, развивает у студентов умение правильно формулировать запросы и корректно его вводить в программу, ориентироваться в пространстве порталов и сайтов.

В-четвертых, развивает навыки чтения (чтение гипертекста), письма, аудирования.

В-пятых, системное использование ЦОР позволяет помочь обучающемуся стать автономным субъектом деятельности обучения.

Компьютерная среда обучения, представленная сетевыми технологиями, обеспечивает доступ к безграничным сетевым ресурсам в процессе обучения иностранным языкам. Обучение в режиме on-line побуждает обучающегося взять на себя ответственность за собственное обучение: ему приходится оценивать свое продвижение, определять свои нужды, например такие как необходимость в дополнительном разъяснении. В основе этой ответственности лежит возможность самостоятельного выбора дальнейшего маршрута продвижения в процессе обучения, конструирование этого маршрута [3].

Эффективность использования ЦОР-ов в самостоятельной деятельности студентов зависит не только от количества просмотренных, прослушанных, либо прочитанных аутентичных материалов, сколько от качества их методической обработки, специальной методики. В связи с этим можно определить ряд категории студентов, для которых могут быть адресованы различные курсы, такие как:

- курсы, предусматривающие обучение первому иностранному языку в рамках базового уровня;
- углубленное изучение иностранного языка;
- профильное изучение иностранного языка;
- изучение культурологических аспектов иностранного языка

Ссылаясь на выше сказанное, можно заключить, что применение ЦОР в организации самостоятельной работы студентов языкового вуза обладает

целым рядом преимуществ по сравнению с использованием традиционных «бумажных» средств. Прежде всего, самостоятельная учебная деятельность, основанная на применении ЦОР несет в себе огромный мотивационный потенциал. Использование ЦОР для разработки самостоятельной деятельности студентов обеспечивает индивидуализацию и дифференциацию учебного процесса, при этом каждый обучающийся ощущает постоянное присутствие доброжелательного виртуального инструктора, то есть компьютерную программу. Помимо этого, компьютер гарантирует конфиденциальность. Только сам студент знает, какие ошибки он допустил и в дальнейшем не боится о провозглашении своих результатов. Компьютер позволяет избежать субъективных факторов негативного характера, порой возникающих в отношениях студента и преподавателя. Можно еще подчеркнуть тот факт, что благодаря ЦОР-у у студента появляется возможность повторять материал, затрачивать столько времени на выполнение заданий, сколько ему реально требуется, не испытывая при этом терпение компьютера.

Таким образом, можно с уверенностью утверждать, что самостоятельная деятельность студентов организованная с помощью ЦОР гораздо эффективнее традиционных форм этой деятельности. Доказательством этого является реализация принципов индивидуализации, дифференциации, личностного подхода в обучении и возможность оперативного контроля и самоконтроля [4].

Список литературы

- 1 Морзе Н.В., Глазунова Е.Г. Модели эффективного использования информационно-коммуникационных и дистанционных технологий обучения в высшем учебном заведении // Информационные технологии и средства обучения: электронное научно специализированное издание. - 2008.- № 2 (6).
- 2 Глазунова Е.Г. Факторы эффективной организации самостоятельной работы студентов высших учебных заведений с использованием технологий e-learning // Дистанционное и виртуальное обучение. - 2013. - № 11. – С.37-51.
- 3 Симонян К.В. Методика использования компьютерных технологий при организации самостоятельной работы студентов (языковой вуз, начальный этап): дис. ... канд. пед. наук. - Москва, 2008.
- 4 Джусубалиева Д.М. Современные информационные технологии в образовательном процессе вуза: Матер. междунар. науч.-практ. конф. «Актуальные проблемы педагогической науки и сферы образования», г.Алматы, КазНУ Аль-Фараби, 23-24 апреля 2014 г. – Алматы: КазНУ им. Аль-Фараби, 2014. - С.20-24.

Джусубалиева Д.М.,
п.ғ.д., профессор Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ,
Джонисова Г.Б.,
Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ магистранты, Алматы, Қазақстан

**Сандық білім беру ресурстарын тілдік ЖОО студенттерінің
өзіндік жұмыс үрдісінде қолдану**

Тілдік ЖОО-да студенттердің өзіндік жұмыс үрдісін ұйымдастыру барысында сандық білім беру ресурстарын қолдану ерекшеліктерін жан-жақты қарастыру. Сонымен қатар, студенттердің өзіндік жұмысын әр түрлі электрондық білім беру әдістерімен ұйымдастыру тиімділігі мәселелерін арнайы қарастырудың өзектілігі арта түседі. Білім беру жүйесінде білім беру ресурстарын қолдану өздігінен оқытуды дамытуда кең мүмкіндіктер ашады, бұл жағдайларда ол басқаруға, бақылауға икемді және білім алушының ерекшеліктерге ыңғайлы бола түседі.

Dzhusubalieva D.M.,
d.of ped.sc., professor of KazUIR&WL named after Ablai khan
Jonissova G.B.
Student of Master`s KazUIR&WL named after Ablai khan, Almaty, Kazakhstan

**The use of digital educational resources in organization of students'
self-study in higher school**

The article discusses the use of digital educational resources in individual work of students and advantages of using these technologies in organization of student's work and factors affecting the efficient organization of self-study.

УДК 001.8

Ұзақбаева С.А.,

п.ғ.д., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ,
sahipzhamal.a@mail.ru

Сарқанбаева Г.К.,

п.ғ. магистрі, оқытушы, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ

Жаукебаева А.Б.,

магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ,
gulsanat_zhaukebayeva@mail.ru, Алматы, Қазақстан

**АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ АРҚЫЛЫ
ТАНЫМДЫҚ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ**

Мақалада ақпараттық технологияларды білім беру саласында танымдық қызығушылықты қалыптастыру мақсатында пайдаланудың мәні, дидактикалық мүмкіндіктері ашып көрсетіледі. Ақпараттық технология арқылы медициналық колледж оқушыларының танымдық қызығушылығын тиімді қалыптастыру нақты айқындалған педагогикалық шарттар кешенін ұстанумен қамтамасыздандырылатыны туралы баяндалады және оны жүзеге асыратын оқытушы әрекетінің моделі ұсынылады. Бұл модель оқыту мотиві мен мақсат-міндеттер жиынтығынан және оқытушы мен медициналық колледж оқушыларының іс-әрекетінен тұрады.

Тірек сөздер: технология, ақпараттық технология, педагогикалық технология, ақпараттық ізденіс, ақпараттық оқыту, ақпараттық және коммуникациялық технологиялар, таным, танымдық қызығушылық, компьютерлік оқыту, коммуникативтік іс-әрекет

Білім беру саласы бойынша ақпараттық технология мәселесі бірқатар ғалымдардың еңбектерінде зерттелді (В.П. Беспалько, Б.С. Гершунский, А.В. Хуторский және т.б.). Олар ақпараттық технология ұғымына берілген сипаттаманы қорытындылайды және көлемін кеңейте отырып, ақпараттық технология құралдарын жіктемеледі.

Кейбір еңбектерде ақпараттық технологиялардың танымдық қызығушылықты арттырудағы әсері, ақпараттық технологияларды оқу құралы ретінде қолданудың теориялық негіздері қарастырылады (С.А.Богданов, А.П. Ершов, В.В. Лаптева және т.б.).

Қазіргі білім жүйесіндегі жағдай білім беруді ұйымдастырудың екі стратегиясымен ерекшеленеді: дәстүрлі және инновациялы. Инновациялық оқыту - тұлғаның қоғамдағы жаңаша өзгерістерге дайындығын тездетуге, шығармашылық қабілетті дамыту арқылы тұрлаусыз болашаққа дайындық жасауға, ойлау қабілетінің алуан түрлі формаларына, сондай-ақ, өзге адамдармен ынтымақтастық қабілетін арттыруға бағытталуымен түсіндіріледі. Бұл оқытушыдан инновациялық тәлімді, яғни педагогикалық әрекетте белсенді және жүйелі шығармашылықты талап етеді.

Соңғы уақытта оқытудың «компьютерлік технологиялары» ұғымы оқытудың «*ақпараттық және коммуникациялық технологиялар*» терминімен алмасты. И.В. Роберт тарапынан берілген тұжырымдамаға сәйкес, білім беру мақсатындағы *ақпараттандыру және коммуникация құралдары* деп, «ақпараттық және коммуникациялық технологиялар құралдарын оқу-әдістемелік, нормативті-техникалық және инструктивті ұйымдастыру материалдарымен бірлестіру (бірге қолдану) арқылы технологиялық басымдықты оңтайландыруды және оны қолданудағы психологиялық-педагогикалық маңыздылықты қамтамасыз ету» қарастырылады. Қазіргі заманғы ақпараттық технологияларды қамтамасыз ету қызметі компьютерлік база бойынша бірыңғай техникалық нысан аясында әр түрлі ақпараттық процесстерді жүйелі түрде қолдануға негізделген.

Ақпараттық технологиялар (АТ) ұғымы тәсілдер жиынтығы мен техникалық құралдар алымы, ұйымдастыру, сақтау, өңдеу, адамдардың білім деңгейін арттыратын, олардың техникалық және әлеуметтік процесстерді басқарудағы мүмкіншіліктерін дамытудағы ақпараттарды ұсыну және берумен түсіндіріледі. Ақпараттық технологияларды жүзеге асыруда микропроцессорлық, сандық («компьютерлік») техника көмегімен орындалады.

Оқуға бағытталған электронды құралдардың түрлері (ОБЭКТ) – ақпараттық технологиялық құралдар мүмкіндігін іске асыратын және мына мақсаттарға бағытталған оқу құралы: мультимедиялық технология құралдарын тарту арқылы оқу мәліметтерін ұсыну; интерактивті өзара әрекеттестік барысында кері байланыс орнату; оқытудағы ілгерілеу мен оқу нәтижелерін бақылау; ақпараттық-әдістермен қамтамасыз ету процесстерін автоматтандыру және оқу-тәрбиелік процесстері мен білім беру мекемелерін басқаруды ұйымдастыру.

Ақпараттық пәндік ортада жүзеге асырылатын білім беру әрекеті – білім беру мақсатындағы жетістіктерге бағытталған, осы тұрғыдан білім алушымен (білім алушылар), оқытушылар арасында және ақпараттық технологиялар құралдарымен өзара әрекеттестікті қамтамасыз етеді.

Пәндік (оқу) орта - мұғалім мен оқушы арасында нақты пәнді (пәндерді) оқыту процессіндегі өзара әрекеттестік жағдайы және ақпараттық технология құралдары базасы негізінде оқыту құралдары көмегімен жүзеге асырылады [1].

Ақпараттық технологияларды қолдану арқылы медициналық колледж оқушыларының танымдық қызығушылығын тиімді қалыптастыру педагогикалық шарттар кешенін ескерумен қамтамасыздандырылады: а) білім беру үдерісіне оқуға бағытталған электронды құралдардың түрлерін енгізу; б) жеке дара оқытуда дидактикалық категорияға сәйкес, құрылымдалған дидактикалық компьютерлік органы қалыптастыру мақсаттарымен (базалық оқу бағдарламасына ақпараттық технология құралдарын жүйелеу); ақпараттық технология құралдарын жасаудағы мазмұнымен (ғылыми және басқа да танымдық ақпараттардың жүйелі

түрдегі мазмұны болуы міндетті), формасы және әдістерімен, принциптері және талаптарымен, танымдық қығушылық компоненттерінің жиынтығымен (мотивациялық, интеллектуалдық-когнитивтік, эмоционалдық-еріктік және коммуникативтік-іс-әрекеттік).

Ақпараттық технология құралдары ретінде түрлі техникалық, ақпаратты-бағдарламалық, бағдарламалық құралдар, есептік техникалық база бойынша жүйелер мен құрылғылар, машинкалық графика жүйесі, бағдарламалау тілі, виртуалды зертханалар және т.б. болып табылады [2].

Білім берудегі компьютеризациялау барысында компьютер танымдық қызығушылықты қалыптастыруға оң әсер етеді, оқу бағдарламалары негізінде білімге деген позитивті көзқарасты қалыптастырады. Мұндай бағдарламалар білім алушыға оқу қарқынын өз бетінше таңдауға, ойын сәттерін қолданумен қатар, көрнекілік материалды көрсетудегі шектеусіз тәсілдерді пайдалануға, зерттеулік сипатқа ие міндеттер және т.б. қарастыруға мүмкіндік береді.

Ақпараттық оқыту технологияларын қолдану өздігінен білім алу жүйесі үшін тиімді әдістеме болып табылады, оқуды жалғастыру, сондай-ақ мамандарды қайта даярлау және кәсіби іскерлігін арттыру жүйесінде де жақсы нәтиже береді [3].

Танымдық қызығушылықты қалыптастыру мәселесі мен оқу әрекетінің мотивациясы жүйелі түрдегі шешімді талап етеді, соның ішінде педагогикалық талаптардың жүйелілігі негізінде оқуға бағытталған электронды құралдардың түрлері (ОБЭҚТ) қолдану және олардың қалыптасу принциптерін іріктеу қарастырылады. Оқуға бағытталған электронды құралдардың түрлері (ОБЭҚТ) – ақпараттық технология құралдарының мүмкіндіктерін жүзеге асыратын және төмендегі мақсаттарға жетуге бағытталған оқу құралы: оқу ақпаратын мультимедиялық технология құралдарын тарту арқылы ұсыну; интерактивті өзара әрекеттесу кезінде қолданушылармен кері байланыс орнату; оқу нәтижелеріне бақылау жүргізу және ілгерілеуді қадағалау; оқу-тәрбиелік процесі барсында ақпараттық-әдістемелік процесстерді автоматтандырумен қамтамасыздандыру және оқу ұйымындағы ұйымдастырушылықты басқару [4].

Барлық бағдарламалық өнімдер білім алушылардың пәнді оқудағы қызығушылығын арттыруға, әсіресе, оқыту әрекетінің мотивациясының даму барысына ықпал ете бермейді. Аталған факт бірнеше себептермен түсіндіріледі, соның бірі ОБЭҚТ дайындау барысында бірқатар принциптерді сақтамау. ОБЭҚТ жасаушылар түрлі кәсібилікпен қатар үлкен тәжірибеге ие, олардың әзірлеген өнімдері білім алушының оқу барысында танымдық қызығушылығының артуына әрқалай әсер етеді.

Танымдық қызығушылықты арттыру үшін ақпараттық технология құралдарының дидактикалық мүмкіндіктерін қарастырған. Қазіргі уақытта зерттеушілер ОБЭҚТ дәстүрлі оқыту бойынша оқу сабақтарында талап етілетін классикалық дидактиканы ескере отырып дайындалуы қажет деген ортақ пікірге келіп отыр. Алайда жаңа ақпараттық технологиялар бойынша білім беру принциптерінде өзіне тән ерекшеліктер бар.

Белгілі болғандай, ОБЭҚТ техникалық мінездемесі білім беру процессінің тиімділігін арттыруға ықпал етеді. Сондықтан ОБЭҚТ өңдеу мәселелері педагогикалық ғылымда көкейкесті мәселеге айналған, арнайы білім беру үдерісіне арналған, негізінен оқыту мотивациясын арттыру мақсатында және танымдық қызығушылықты қалыптастыруға бағытталады белгілі. Егер бірқатар техникалық талаптар барын ескерсек, оларды есепке алу ОБЭҚТ жасау барысында танымдық қызығушылықты арттыруға ықпал етеді.

Педагогикалық талаптар білім беру жүйесінде ОБЭҚТ қолданудағы тиімділікті айтарлықтай арттыратын ақпараттық технологиялар әсерінен танымдық қызығушылық пен оқу әрекетіндегі мотивацияға жол ашады.

Ақпараттық технологиялар дидактикалық принциптеріне және техникалық талаптарға сәйкес, ОБЭҚТ жобалаудағы өзгешелік ретінде оқу процессіндегі дидактикалық міндеттерді шығару мен іске асыру болып табылады. Оның анықтамасы бірізді кезеңдерді қарастырады.

Ақпараттық технологияларды қолдану арқылы ғана барлық технологиялық процесстердің нәтижесі міндеттер тізбегінің оқыту барысындағы кезеңіне тікелей байланысты. Егер қалыптасу жүйесінің негізі мен танымдық қызығушылықты дамытуды құрылымдық атқару (А.Н. Леонтьев) тізбегіне салатын болса мақсат – мотив – мазмұн – құралдар – нәтиже. ЭЕМ оқу құралы ретінде қолдану "ақырғы мақсатқа жету" мотивациясын туындатады, ал оқытуда маңызды саналады. Мақсаттар, санада іс-әрекеттердің маңызды нәтижесі ретінде қиялмен ерекшеленуі арқылы адамды іс-әрекетке итермелейді.

Сонымен, білім алушының оқу қызметіндегі субъектіге айналуы тек жеке қызметті мақсат еткеннен кейін ғана пайда болады. Ақпараттық технологияларды қолдану арқылы аталған мақсатты артыруға бағытталуы да сондықтан.

Мақсат анықталған соң оған қол жеткізу үшін оған сәйкес мазмұнды іріктеп алу қажет [5].

Оқу материалына құрылымдық талдаулар жүргізу барысындағы педагогикалық маңызды міндеттері ретінде элементтердің (тақырыптар, сауалдар) дәл тізімін құрастыру ісі саналады, оны зерттеу жұмыстарымен пәнді жалпы меңгеру мүмкіндігі артады. Ақпараттық технологиялар арқылы медициналық колледж оқушылары бойында білімді, машықтану, шеберлік пен жеке тұлғалық қасиеттерді қалыптастыруда ақпараттық кадрлар (АК) маңызды саналады.

Оқу материалының АК негізгі мазмұны ол – мазмұны тарапынан оқу элементтеріне әсер ету (түсінік, сауалдар, тақырыптар, тараулар және т.б.) және олардың өзара байланысын ашу. АК басты міндеті ретінде шынайы мазмұнды және оқу материалының микроқұрылымын образды көрудегі ықшамды түрге ие. Онда минималды қажеттіліктер әсерімен қатар пән туралы ғылыми және практикалық маңыздылықтар бар. АК негізін кадрлар құрайды, онда түсініктер мен олар арқылы білдірілетін принциптер қарастырылған, зерттелетін ғылым саласына қатысты заңдар

мен заңдылықтар, (АК негізінен, оқу материалын ұсынуда компьютерлік және қарапайым слайдтар түрінде беріледі). АК толықтыруыларға оқу материалының негізгі мазмұнын ашу, оның барысына мақсатты түрде кадрларды қосу, құрылымдық тақырыптарды қамту (тарау, тәртіптілік) жатқызылады; қайта қарауға және шешім шығаруға жататын басты және жеке мәселелерді тұжырымдау; білім негізінде қалыптасқан, АК көрсетілгенге іскерліктің тізімі; маңызды делінген міндеттер мен оларға қатысты мысалдар және шешімдер.

Ақпараттық технологиялар пайда болуымен оқу үдерісін ұйымдастыру әдістемесі мен формалардың алуан түрлілігі артты. Ақпараттық технологияларды қолдану арқасында дидактикалық нақты міндеттердің шешімі жүзеге асады, мұның барлығы немес олардың үйлесімі ОБЭҚТ тиімді пайдаланылуы мүмкін.

Ақпараттық технология құралдарын қолдану нақты ерекшелікпен бірге оқытудың жалпы дидактикалық әдістемесін қалыптастырады. Мысалы, мультимедиялық проекторларды қолдану кезінде түсіндірмелік-көрнекілік әдістемесі білім алушылардың танымдық белсенділігін көрнекілік және эмоционалды қанықтылықты арттыру арқылы айтарлықтай жоғарылата алады (анимация, дыбыс, видео және басқа да мультимедиялық әсерлер).

Компьютерлік оқыту жүйесін қолдану кезінде репродуктивті әдістемелер жекелеген бағытта оқыту ерекшелігіне ие болады, бұл жағдайда оқушылар оқудағы жетістіктер мен жеке дара психологиялық қабілеттері арқылы (қабылдау, есте сақтау қабіледі, ойлау қабілеті және т.б.) жеке дара білім беру траекториясын ұйымдастыру мүмкіндігіне қол жеткізеді.

Оқытушы оқу құралдары көмегімен білім беру тәртібіне сай мазмұнды меңгеру бойынша оқу-танымдық іс-әрекетті ұйымдастырады. Ақпараттық технологиялар жүйесінде ОБЭҚТ жоспарлау барысында оларға берілген білім беру тәсілінің жалпы дидактикалық классификациясына жүгіну ұсынылады.

Қорыта айтқанда, білім беру жүйесіндегі ақпараттық технологияларды қолдану, ең алдымен қазірде бар оқу технологиясын жетілдіруге бағытталғандығын баса айтып өткіміз келеді: зерттеулерді, ақпараттық-іздістіру және ақпаратпен жұмыс істеудегі сараптамалық тәсілдердің жұмысын күшейту. Ақпараттық технология құралдары танымдық қызығушылықты арттырудағы оңтайлы құралдар болып табылады, білім алушыларға жеке дара білім траекторияларын құруға жағдай жасайды.

Сонымен, ақпараттық технологияларды қолдану арқылы медициналық колледж оқушыларының танымдық қызығушылығын тиімді қалыптастыру педагогикалық шарттар кешенін ұстану арқылы қамтамасыздандырылады.

Дидактикалық міндеттемелер қойылымы бастапқы кезеңдерде мақсатты және мазмұнды аспектілермен жүзеге асады. Бұл жағдайда

оқыту мотивациясы мен ынталандыру негіздері жинақталады, артынша дидактикалық процессті жобалау және жүзеге асыруда қолданылады.

Танымдық қызығушылықтың мотивациялық компоненттері. Психологиялық-педагогикалық ғылымда мотивация ұғымы процесс ретінде танылады. Нәтижесінде жеке адам үшін жеке тұлғалық мағына нақты іс-әрекет қалыптасады, оның қызығушылығын тұрақты етеді және сыртқы мақсаттарды жеке дара ішкі қажеттіліктерге айналдырады. Себебі мотивация – әрекеттердің және жеке дара іс-әрекеттердің ішкі қозғалыс күші іспеттес және оның оқу жұмыстарына енгізілуіндегі қажетті шарттарының бірі, педагогтар оны басқаруға ұмтылады, сонымен бірге ақпараттық технологияларды қолдану барысына ұмтылыстар байқалады. Мотивациялық компоненттер (қолдану, ережелер, құндылықтар) негізіне – кез келген іс-әрекет жатқызылатындығын ескеру қажет. Бұл білім алушы өз білімінің мақсатын нақтылауға тырысуымен және процессті реттеу мен оның нәтижесіне баға беруімен түсіндіріледі.

Танымдық қызығушылықтың интеллектуалдық-когнитивтік компоненттері. Ақпараттық технологиялар бағдарламалық камсыздандырудың лайықты сапасын қамтамасыз ету арқылы білім алушыларға оқу міндеттерін таңдау еркіндігі беріледі және қосымша ақпараттарды алудағы олардың жеке дара қабілеттері мен іскерліктері ескеріледі. Оқытудың дифференциациялы және индивидуализациялы тенденциясы тыңдаушылардың басым бөлігінің оқу еңбегінде сенімділікке қол жеткізуге мүмкіндік береді, күрделі тақырыптарды олардың қабілеті мен мүмкіншіліктеріне қарай талапқа сәйкестендіре білу. Танымдық процесс оның маңызды әрі ажырамас бір бөлігі болып табылатын есте сақтау қабілетінсіз мағынасыздыққа ие.

Ақпараттық технологияларды қолдану адамның ойлану әрекетін қайта өзгертеді. Тек логикалық қана емес, сонымен бірге жаңаша ойлауды туындатуға қажетті сыни ойлау – қабілетін қалыптастырады

Танымдық қызығушылықтың эмоционалды - еріктік компоненттері. Ақпараттық технологияларды қолдану жағдайы білім алушылардың эмоционалды және еріктік процессіне өз таңбасын қалдырады. Десек те, материалға оң көзқараспен жету, қуаныш сезімі, өзінің оқудағы әрекетшілдігіне қанағаттану, компьютермен ұсынылған мүмкіндіктер проблемаларды шешу жолдарын іздестіруге ықпал етеді. Ақпараттық технологиялар арқылы жұмыс істеу білім алушының белсенділігін арттырады. Көңіл аударатқандығы соншалық ол уақытпен санаспайды, сондықтан болуы керек әдетте оқытушының бірнеше мәрте еске салуымен ғана жұмысты аяқтайды. Бұл психологиялық жағымды жағдай туандатады және ЭЕМ жұмыс істеуде білім үйренушілердің ынтасын тұрақтандырады. Ақпаратты таратуда қолданушылардың жеке дара қабылдау ерекшеліктерін ескеру мүмкіндіктері алаңдаушылықты кетіруге септігін тигізеді, ол эмоционалды жағдайға оң әсер береді.

Ақпараттық технологияларды қолдану арқылы танымдық қызығушылықтың коммуникативтік-іс-әрекеттік компоненті барлық ақпараттық технологиялар компьютерлік оқытуымен байланысты

екендігін көрсетеді. Компьютердің болмысы – оның әмбебаптығында, оның имитациялық мүмкіндіктерінде. Себебі ол - мыңдаған функцияларды атқарып, сан мыңдаған талғамдарды қанағаттандыруы ықтимал [6].

Адам мен ақпаратты қайта өңдеуші құралдар арасындағы өзара әрекеттесу процессінде адамның құрылғыларды қабылдауының өзгеруімен бірге олармен әрекеттестіктегі өз орны өзгешеленеді. Оқыту ол — диалогтік процесс, сондықтан білім алушының компьютермен арадағы өзара әрекеттестігі адаммен қарым-қатынасты еске салуы қажет және оқушылардың қобалжуын туындатпауы керек. Компьютермен тек қарым-қатынас ғана үлгісі емес, педагогикалық қарым-қатынас қалыптасады, А.А. Леонтьев атап өткендей, жеке тұлғаның танымдық қызығушылығын қалыптастыру үшін ең жақсы жағдайлар туындауы тиіс, бұл орайда білім алушылардың оқу әрекетіндегі шығармашылық мінезінің даму мотивациясы.

Компьютерлік оқыту жүйесі үшін диалогтың педагогикалық бағыты аса маңыздылыққа ие, яғни оқу мақсатына жетудегі бағыт-бағдар. Медициналық колледж оқушыларын оқу әрекетіндегі фрагменттерді еске түсіру процессінде тартудағы тиімді жолдардың бірі проблемалы тексттерді анықтау. Мұндай тексттер оқушылардан екі іс-әрекетті орындауды талап ететіндігіне тоқтала кетсек: ойдағы проблемалы текстті іздеп табу және жауап іздеу. Компьютерлік мүмкіндіктердің арқасында медициналық колледж оқушыларына ақпаратты ұсынуда тек проблемалы тексттер ғана емес, білім алушыларды ойлану процессіне қатыстыратын проблемалы жағдайлар оқыту тақырыптарымен ғана байланысты емес сонымен қатар оқушының іс-әрекетімен де байланысты.

Компьютерлік оқу кезінде пәндік қарым-қатынас қызығушылығы арта түседі, әріптестің жеке басын сыйлауға тәрбиелеу, өзгелердің пікірін ескеруге дайын болу, басқалардан талап ету, төзімділік, басқаларды түсіну қабілеті, өз-өзіне сынмен қарау, яғни болашақ қызметте шешуші орын алатын кәсіби-маңызды қабілеттер қалыптасады.

Осылайша, қарастырылған барлық дидактикалық категориялар (ақпараттық технология құралдары, принциптер мен талаптар, мақсат, мазмұн, форма және тәсіл) олардың технологиялық сипатында және танымдық компоненттерінде: мотивациялық, эмоционалды-еріктік, интеллектуалдық-когнитивтік және коммуникативтік-іс-әрекеттік теорияны нақтылауға мүмкіндік беретін педагогикалық шарттарға жатқызылады) ақпараттық технологияны қолдану жағдайында медициналық колледж оқушыларының танымдық қызығушылығын қалыптастырудағы оқытушы әрекетінің моделі 1 суретте көрсетілген.

Сонымен, ОБЭҚТ жүйесінде ақпараттық технологиялар оқушылардың танымдық қызығушылығын қалыптастыруға мақсатты түрде ықпал етеді, егер олар педагогикалық процесстің кезекті сатысында қолданылса ғана:

- білім алушыларға оқу ақпаратын ұсыну сатысында;
- оқу материалын компьютермен интерактивті өзара байланыс арқылы меңгеру сатысы;

- меңгерген білімді қайталау және есте сақтау сатысы (шеберлік, қабілет);

- оқу нәтижесінде қол жеткізілген уақытаралық және қорытынды бақылау мен өзін-өзі қадағалау сатысы;

- оқу процесі кезіндегі түзеу және нәтижеге қол жеткізудегі оқу материалын жетілдіру, классификациялық, систематизациялық сатысы.

Жоғарыда айтылғандай, ақпараттық технология құралдарын тиімді дайындауды жаңа ғана үйреніп, компьютердің білім алушылардың психикалық дамуына және танымдық қызығушылықты дамуына, олардың мотивацияға және ж.б. әсер ететіндігін анықтауға болады.

Осылайша, компьютер оқу мотивациясын айтарлықтап күшейтуге, қызығушылықты арттыру және оқытудың танымдық қажеттілігін дамытуға әсер етеді. Бұл, біріншіден, іс-әрекетті ұйымдастырумен, интерактивті режимде компьютермен жұмыс жасау мүмкіндігімен, екіншіден, компьютер мүмкіндіктерін дұрыс шешім ретінде мақұлдаумен және қателіктерді есте ұстаумен, теріс бағалаумен, үшіншіден, оқушыға материалдың күрделілігіне қарай таңдауға мүмкіндік берумен байланысты.

Мұның барлығы оқу мотивациясына әсер етері сөзсіз. Компьютер көп жағдайда оқуға деген теріс пікірлердің бірін жоюға көмектеседі. Білім алушылардың материалды меңгерудегі селқостығы, тақырыпты түсінбеушілік мәселесі туындауынан білім алуда проблемалар және т.б. орын алады, компьютерді үйренуші оқу барысындағы кез келген тапсырманы тиісті нәтижеге жеткізу үшін өз бетінше дайындауға мүмкіндігі болады. Себебі, оған қажет көмек көрсетіледі, ал кей жағдайларда шешім шығару жайы түсіндіріледі. Компьютер оптималды шешімдерге баға беріп, тығырықтан шығар жолды көрсетуі мүмкін. Мұның барлығы оқуға деген жақсы қарым-қатынастың қалыптасуына әсер етуі ықтимал және танымдық белсенділікті дамытады және оқушылардың қызығушылығын арттырады.

Алайда осы айтылғандарға қарамастан, компьютерлер оқытушыны толықтай алмастыра алмайды, себебі, олар көптеген мәселелерді атқаруға қауқарсыз: сабақты жоспарлау, жекелеген консультациялар, материалды іріктеу және дайындау, процеске және соңғы нәтижеге және т.б. баға беру. Болашақтың оқытушылары дәл осы қазіргі міндеттерді атқаратын болады. Бірақ ақпараттық технологияларды қолдану арқылы жүзеге асады. Компьютерлер олардың жаңа аспап-құралы болмақ.

Сурет 1 – Ақпараттық технологияны қолдану жағдайында медициналық колледж оқушыларының танымдық қызығушылығын қалыптастырудағы оқытушы әрекетінің моделі

Әдебиетгер

1 Российская педагогическая энциклопедия. В 2-х т./гл. ред. В.В.Давыдов. - М.: Большая российская энциклопедия, 1993. - 608 с.

2 Федеральная программа развития образования от 15.05.2000 г. № 1418 // Вестник образования. - 2000 - № 12.

3 Колкер Я.М. Практическая методика обучения иностранному языку. - М.: ИЦ «Академия», 2001. - 228 б.

4 Усова А.В. Воспитание учащихся в процессе обучения физике. – М.: Просвещение, 1984. - 143 б.

5 Панкратов Т.К. Общие условия развития интересов студенчества. – Казань, 1971. – 58 б.

6 Подласый И.П. Педагогика: учебник для студентов высших пед. учеб. Заведений. – М.: Просвещение, 1996. – 432 б.

Узакбаева С.А.,

д.п.н., профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, sahipzhamal.a@mail.ru

Сарқанбаева Г.Қ.,

магистр п.н., преподаватель, КазУМОиМЯ им. Абылай хана,

Жаукебаева А.Б.,

магистрант, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, gulsanat_zhaukebayeva@mail.ru,
Алматы, Казахстан

Формирования познавательного интереса с использованием информационных технологий

Эффективность формирования познавательного интереса учащихся колледжа в условиях применения информационной технологии обеспечивается соблюдением комплекса педагогических условий: включением в образовательный процесс электронных средств учебного назначения; созданием дидактической компьютерной среды, которая сконструирована в соответствии с дидактическими категориями личностно ориентированного обучения: цели, содержания, форм и методов, принципов и требований к разработке средств информационной технологии с учетом структуры, совокупности компонентов познавательного интереса.

Uzakbayeva S.A.,

d.p.s., professor, KazUIR&WL named after Ablai khan, sahipzhamal.a@mail.ru

Sarkanbayeva G.K.,

master of p.s, teacher, KazUIR&WL named after Ablai khan

Zhaukebayeva A.B.,

master's student, KazUIR&WL named after Ablai khan,

gulsanat_zhaukebayeva@mail.ru, Almaty, Kazakhstan,

Formation of cognitive interest using the informational technology

The effectiveness of formation of cognitive interest of college students in the conditions of use of informational technology is ensured by observing the complex of pedagogical conditions: inclusion in the educational process of electronic means for educational purposes; the creation of didactic computer environment, which is designed according to didactic categories of personality-oriented training: objectives, content, forms and methods, principles and requirements for the development of informational technology tools based on the structure, the aggregate components of cognitive interest.

УДК 81-139

Кузнецова Т.Д.,

к.п.н., профессор КазУМОиМЯ им. Абылай хана,

kuznetsova@yandex.ru

Мамашова Л.В.,

магистрант, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, mamashova_1992@mail.ru,

Алматы, Казахстан

ДИАЛОГИЧЕСКИЙ ДИСКУРС КАК ФОРМА ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБЩЕНИЯ

В данной статье рассматриваются такие понятия как «общение», «диалог», «дискурс», «дискурсивное сообщество», «взаимопонимание». Приведены характеристики «дискурсивного сообщества по Дж.Свейлу, рассмотрены точки зрения различных авторов по проблеме диалогического дискурса. Определена роль диалогического дискурса как формы педагогического общения, в которой только лишь и возможно достичь взаимопонимания, без которого невозможны процессы образования и воспитания личности будущего специалиста.

Ключевые слова: общение, дискурс, диалог, диалогический дискурс, взаимопонимание, дискурсивное сообщество

Одной из основных целей подготовки будущего специалиста педагогического образования является осуществление педагогической деятельности, выполнение которой невозможно без владения мастерством педагогического общения.

Общение, имеющее коммуникативную природу, является необходимым условием успешного выполнения любого вида человеческой деятельности. Общение представляет собой одно из самых значимых социально-психологических явлений, которое может рассматриваться предметом как фундаментальных, так и прикладных исследований в философии, психологии и педагогике. Так с точки зрения философии общение рассматривается как процесс взаимодействия и взаимосвязи общественных субъектов, в психологии же общение рассматривается как форма сознания, одно из важнейших средств самоутверждения.

Тему общения затрагивали еще Конфуций, Сократ, Спиноза и др. Возросший интерес к проблеме общения обусловлен той огромной ролью, которое оно играет в жизни и деятельности общества. Дальнейшее развитие проблема общения получила в 20е годы 20 века, когда Бахтин М.М. изложил свой подход к языку, определив его как средство общения людей, а его участников как речевых субъектов, структуру речи – как их диалог [1].

Успешность педагогической деятельности учителя во многом определяется уровнем сформированности у него культуры профессионального общения, так как личность будущего учителя иностранного языка формируется в активном субъектно-субъектном взаимодействии в рамках учебно-воспитательного процесса, где проявляется ведущая роль межличностного общения. Следовательно, общение составляет ядро в содержании профессиональной деятельности педагога.

Педагоги-просветители России и Казахстана Герцен А.И., Чернышевский Н.Г., Алтынсарин Ы. и др. хотя и не рассматривали теорию общения и его сущностной характеристики в педагогической деятельности с научных позиций, в то же время придавали первостепенное значение взаимоотношениям между учителем и учащимися как условиям гуманизации и оптимизации учебного процесса. Общение в педагогической деятельности – это функциональная и профессионально значимая категория: средство, способствующее решению учебных задач, также гарантирующее социально-психологическое обеспечение воспитательного процесса [2]. Грамотно организованное общение педагога на уроке определяет как учебно-познавательную, так и совместную творческую деятельность обучающихся и обучающего.

Общение оказывается с одной стороны средством организации диалога, а с другой – источником активности личности. Тенденция к выделению диалогической природы личности возникла с 70-х годов 20 века, общение считается одним из важнейших источников ее развития.

Исследователи педагогического общения (Рыданова В.А. и др.) выделяют монологическую и диалогическую формы педагогического общения как два основных стиля общения учителя с учащимися. В монологическом общении

взаимодействие строится на исполнительности одной из сторон - учащихся. Инициатива принадлежит педагогу. В таком общении до минимума сведена активность ученика, он выступает в роли слушателя. В диалогическом общении инициатива в равной степени принадлежит педагогу и ученику. В ходе такого общения происходит обмен собственным видением проблем, взглядами, идеями, переживаниями, осуществляется совместный поиск решения задач, чаще говорят дети, а не педагог.

Диалог – древнейшая форма возникновения первого знания. В настоящее время широкое распространение получила диалоговая методика как разновидность рефлексивной методики, в которой обнаруживается механизм личностной и кооперативной рефлексии, которая предлагает исследовательский процесс с выходом на креатив и творчество [3]. Главное в диалоговой методике – взаимопонимание, без которого не может быть диалога, не «возникает нового знания», «живого знания», разделенного знания. (Залевская А.А.) Возражение без понимания и взаимопонимания рождает бессмысленный спор.

Феномен диалога неразрывно связан с обществом и свойственен человечеству на разных этапах его истории. Становление этого понятия началось в глубокой древности. Письменные памятники древних цивилизаций уже фиксируют интерес современных им людей к диалогу. Диалог находит свое выражение в определенной системе ценностей, на которой основывается эта форма общения. К ним должны быть отнесены равенство участников и незавершенность диалога. Здесь отсутствует и принципиально не допускается какая-либо регламентация, иерархизирующая процесс общения, а позиция каждого из участников диалога симметрична по отношению к другой. Сам же диалог принципиально не может быть завершен, чем подчеркивается открытость и незамкнутость общения и самой истины. В.С. Библер рассматривал принцип диалога в качестве объяснения внутренней речи и мышления. Речевой диалог погружается им в область сознания, мышления с последующим преобразованием его в диалог самосознания [4]. Поэтому логику творческого мышления, как полагал В.С.Библер, будет уместно представить как логику диалога.

Диалог является очень содержательной категорией, которая, однако, претерпевает в течение продолжительного отрезка времени понятийное расширение, в середине 20 века было установлено новое значение – «взаимопонимание» (Фр. Шлейермахер). Фр. Шлейермахер подчеркивал, что взаимопонимание представляет собой диалог, в ходе которого говорящий с помощью слов и предложений языка выражает определенные мысли, а слушатель, опираясь на их значения, раскрывает смысл всего сказанного и достигает их понимания [5]. В процессе же взаимопонимания происходит установление определенных соответствий между семантическими полями значений слов участников диалога. Безусловно, что никакое взаимопонимание невозможно без полного или частичного совпадения семантических полей собеседников. Расхождение

возникает тогда, когда один из собеседников не знает значения слова, словообразования, употребляемых другим.

Согласно Ю. Хабермасу, взаимопонимание задается целью преодолеть ситуацию, которая возникает в результате проблематизирования наивно предполагаемых значимых требований в коммуникативном действии. По его мнению, взаимопонимание ведет к дискурсивно достигнутому, мотивированному соглашению. Дискурс служит для мотивирования проблематизированных значимых требований, выраженных во мнениях и нормах. Дискурс, – подчеркивает немецкий ученый, – предполагает, во-первых, то обстоятельство, что все мотивы приведут к заключению соглашения; во-вторых, виртуализацию значимых требований, то есть такое состояние, когда высказанные мысли дискутируются, обстоятельства дела могут быть или не быть, а рекомендации будут являться верными или неверными [6]. Для Ю.Хабермаса важнейшее значение имеет сам факт актуальности дискурса или общественного диалога. Диалог же понимается им как свободное взаимодействие индивидов, в котором индивидуальность не подавляется, а, напротив, проявляется во всем ее богатстве. Именно в нем коллективно вырабатываются правила совместного общежития людей. Моральный принцип заложен в самой диалогической интенции дискурса, поскольку диалог ориентирован на процедуру вовлечения и включения «другого» в делиберативный процесс в качестве равноправного участника и полноценного субъекта коммуникации.

В соответствии с новым направлением в науке широко распространено и трактуется понятие «дискурс» и его типы. Проблемой дискурса занималось множество ученых (Э. Бэнвенист, Г.Г. Буркитбаева, В.И. Карасик, М.М.Бахтин и др.). Так Э. Бенвенист обозначал им речь индивидуальную, «речь, присваиваемую говорящим». Буркитбаева же описывает дискурс как речевое взаимодействие двух или более коммуникантов в устной или письменной форме, проходящее в определенной коммуникативной ситуации, результатом чего является текст или тематически объединенные тексты [7]. Всеобъемлющий характер диалога неоднократно подчеркивался в работах М.М. Бахтина, в понимании которого сам процесс человеческого бытия имеет диалогическую сущность, диалог рассматривается ученым не только как модель межличностного взаимодействия, но и как основная категория процессов человеческого сознания и познания. В современной когнитивно-дискурсивной парадигме дискурс определяется как «когнитивный процесс речепроизводства» [8].

Дж. Свейл в качестве описания диалогического типа общения между учениками и учителем употребляет термин «дискурсивное сообщество» (discours ecommunity). Он разработал 6 определяющих характеристик, необходимых для применения в методике обучения и достаточных для идентификации группы как «дискурсивного сообщества», это:

1) «Дискурсивное сообщество» имеет широко принятый набор общественных целей, которые являются очевидными. А именно под общественной целью он подразумевал улучшение знаний студентами

изучаемого языка как в группах так и индивидуально в наиболее эффективной манере.

2) «Дискурсивное сообщество» имеет механизмы взаимосвязи среди своих членов. Учитель передает инструкции, знания, и рекомендации студентам различными способами, а студенты общаются с учителями через домашние задания, групповые задания и другие образовательные проекты.

3) «Дискурсивное сообщество» использует механизмы общественного участия первоначально для обеспечения информации и обратной связи.

4) «Дискурсивное сообщество» использует и обладает одним или более жанрами для достижения своих коммуникативных целей.

5) Овладевая жанрами, «дискурсивное сообщество» приобрело специфическую лексику.

6) «Дискурсивное сообщество» имеет пороговый уровень членов с подходящей степенью соответствующего содержания и дискурсивного опыта [5].

На наш взгляд, предложение Дж.Свейла о том, что класс должен функционировать как «дискурсивное сообщество» является вполне правомерным, так как это создает свой собственный контекст внутри которого студенты и учителя могут развить лингвистическую и межкультурную дискурсивную практику, которая в дальнейшем отразится в общей цели улучшения языковой компетенции и языкового исполнения изучаемого языка студентов.

Таким образом, «диалог» как термин изначально лингвистический может стоять в ряду с термином «общение», имеющему, как правило, философско-психологическую трактовку, и взаимопонимания как универсальной категории, без которой невозможно какое-либо общение.

Исследованием различных аспектов диалога занималось множество авторов среди которых, М.М. Бахтин, Ю.А. Хабермас и др., которые подчеркивали его важность и необходимость в общественной жизни человека. Тем не менее, следует отметить не преодоленный и сегодня разрыв между высоким уровнем теоретического осмысления диалога как необходимой для личности формы и среды общения и его практикой в различных общественных институтах. Это объясняется сохраняющейся монологичностью методов образования и воспитания, в рамках которых студенты рассматриваются как объект приложения этих методов, а не как полноправный коллективный субъект данных процессов. В диалогическом же общении выявляются различные мнения, решения, стимулируется соразмышление, сотворчество, в процессе чего активизируется самостоятельная деятельность учащихся, раскрывается их творческий потенциал. Поэтому можно заключить, что диалогические отношения являются универсальными. Для науки педагогической решающим аргументом является то, что диалогические отношения представляют собой необходимое условие развития личности. Осознание того, что диалог выступает как среда, в которой только лишь и возможно достичь взаимопонимания, без которого невозможны процессы образования и воспитания личности будущего специалиста, предполагает их осуществление

в диалогическом режиме, т.е. в диалогическом дискурсе как форме педагогического общения. В соответствии с современной методологией иноязычного образования, где объектом исследования является комплексный конструкт «язык-культура-личность» (Кунанбаева С.С.), формирование диалогического дискурса – это, прежде всего формирование лингвокультуры диалогического дискурса т.е. усвоение его лингвистических, культурологических и социокультурных норм, что будет предметом наших дальнейших исследований.

Список литературы

- 1 Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. - М., 1979.- С.47-49
- 2 Копжасарова У.И. Профессионально-педагогическое общение учителя ИЯ: Монография. - Караганда, 2011. – С.9.
- 3 Метаева В.А. Развитие профессиональной рефлексии в последипломном образовании: методология, теория и практика. - М., 2006.- С.51.
- 4 Библер В.С. Культура. Диалог культур (опыт определения) – на гранях логики культуры // Книга избранных очерков. - М.: Русское феноменологическое общество, 1997. - С. 138.
- 5 Schiffrin, Deborah; Tannen, Deborah; Hamilton, Heidi. The Handbook of discourse analysis. - Blackwell Publishers Ltd., 2001. – P.711-713.
- 6 Зайцев А.В. Диалогика Юргена Хабермаса: понятие и сущность // Философские исследования. – 2012. - № 2. - С.76-98.
- 7 Буркитбаева Г.Г. Текст и дискурс. Типы дискурса: Учеб.пособие для магистрантов и аспирантов-филологов. – Алматы: Дайк-Пресс, 2006.- С. 23-24.
- 8 Кубрякова Е.С. Текст и его понимание // Русский текст. - 1994. - № 2.- С. 18.

Кузнецова Т.Д.,

к.п.н., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ,
kuznetsova@yandex.ru

Мамашова Л.В.,

магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ, mamashova_1992@mail.ru,
Алматы, Қазақстан

Диалогтық дискурс ретінде педагогикалық қарым-қатынас формасы

Ғылым–педагогиканың шешуші аргументі ретінде диалогтық қарым-қатынас тұлғаны дамыту үшін қажетті шарт болып табылады. Диалог орта ретінде танылатының түсіну үшін өзара әрекеттесуге қол жеткізуге жаңа білім беру үрдісі мен болашақ мамандарды дайындауда диалогтық режимді жанартуға яғни диалогтық дискурсті педагогикалық қарым-қатынас формасы ретінде.

Kuznetsova T.D.,

c.p.s., professor, KazUIR&WL named after Ablai Khan,
kuznetsova@yandex.ru

Mamashova L.V.,

master student, KazUIR&WL named after Ablai Khan,
mamashova_1992@mail.ru, Almaty, Kazakhstan

Dialogical discourse as a form of pedagogical communication

This article is devoted to the consideration of dialogical discourse as a form of pedagogical communication. This article considers such notions as “communication”, “dialogue”, “discourse”, “dialogical discourse”, “mutual understanding”. The author discusses points of view of different authors on the issue of dialogical discourse and the characteristics of “discourse community” according to J. Swales, defines the role of dialogical discourse as a form of pedagogical communication.

УДК 377.004

Джусубалиева Д.М.,

д.п.н., профессор, директор НИИ ИПО
КазУМОиМЯ им. Аблай хана

Атыханова Д.Е.,

магистрант, КазУМОиМЯ им. Абылай хана,
Алматы, Казахстан

ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ОБРАЗОВАНИЕМ MOODLE В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Внедрение инновационных методов в систему образования, а также использование информационно-коммуникативных технологий (ИКТ) в учебном процессе, привели к тому, что сегодня широкое распространение получило электронное обучение и онлайн-системы образования не только в среднем образовании (школах), но и в системе высшего профессионального образования. В статье представлены возможности использования информационно – коммуникационных технологий (ИКТ) в иноязычном образовании для управления обучением через систему Moodle.

Ключевые слова: обучение, онлайн-система обучения, система управления обучением Moodle, технологии обучения, информационно-коммуникативные технологии, цифровые образовательные ресурсы, иностранный язык, иноязычное образование, электронное обучение

В системном внедрении информационно-коммуникативных технологий (ИКТ) в образовательный процесс возникало немало проблем, так как было не так просто найти инструмент, который мог бы обеспечить технологичность и продуктивность, а вслед за ними интерактивность и эффективность создания среды взаимодействия «преподаватель-студент», «студент-студент» и «преподаватель- группа студентов».

Ситуация изменилась благодаря активному продвижению на рынок информационных технологий свободно распространяемых программных продуктов, таких как Moodle, Edmodo, Blackboard, SkillSoft, eFront, CANVAS и др., используемые в учебных заведениях и компаниях для управления, контроля, распространения онлайн-курсов и учебных программ [1].

В нашей работе мы рассмотрим возможности в обучении языковым дисциплинам системе управления обучением (СУО) Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment), которая выделяется среди других своей простотой и удобством использования, и своими широкими возможностями. Данная система вполне способна обеспечить технический уровень внедрения электронных технологий в образовательный процесс. Следует отметить, что платформа Moodle изначально проектировалась для организации деятельностного обучения, в основе которого лежит взаимодействие всех участников учебного процесса.

Казахский университет международных отношений и мировых языков им. Абылай хана уже на протяжении многих лет успешно внедряет ИКТ в процесс обучения иностранным языкам. Педагогами университета разработаны и активно используются в учебном процессе электронные и мультимедиа - учебники, цифровые образовательные ресурсы (ЦОРы), компьютерные обучающие и тестирующие программы. В последнее время начали использоваться технологии, отвечающие требованиям как электронного, так и дистанционного обучения (ДО).

Конечным результатом иноязычного высшего образования является формирование и становление личности будущего «субъекта межкультурной коммуникации». Под такой личностью, по мнению профессора Кунанбаевой С.С. целесообразно понимать «личность, с высоким уровнем сформированности когнитивно-знаниевых и деятельностно-коммуникативных основ межкультурной коммуникации, отражающей наличие «вторичного когнитивного сознания» субъекта и обеспечивающей способность личности адекватно осуществлять межкультурную коммуникацию, гибко реагируя на вариативную изменчивость ситуаций общения, проявляя при этом прочную закрепленность социо-и-лингвокультурологических компонентов межкультурной компетенции, коммуникативную и поведенческую культуру, соответствующую нормам лингвосоциума. В связи с этим, вопрос о возможностях СУО Moodle в обучении иностранным языкам остается очень важным» [2].

Процесс обучения достигает ощутимых результатов в том случае, когда осуществляется в активном взаимодействии педагога и обучающегося, такое взаимодействия принято называть интерактивным. Это достаточно

очевидный тезис. В последнее время все чаще стали использоваться интерактивные информационные технологии обучения для активизации познавательной деятельности студентов. Еще больший эффект достигается, если активность обучающегося, результаты его учебной деятельности, будут доступны другим участникам образовательного процесса. В этом случае возрастает персональная ответственность каждого обучающегося, больше времени уделяется самопроверке и размышлениям над выполненным заданием, что значительно улучшает процесс обучения.

Для реализации этого принципа хорошо подходят следующие инструменты СУО Moodle:

– *форумы и блоги*, позволяющие организовать пространство для представления и обсуждения результатов своей деятельности;

– *wiki* – инструменты совместной работы, с помощью чего можно организовать коллективную работу с документами и аутентичными материалами;

– *гlossарии*, позволяющие организовать совместную деятельность над списком новых слов, которые будут автоматически связываться по всему содержимому курса;

– *базы данных*, являющиеся расширением идеи гlossариев до работы над любыми структурированными записями;

– *семинары*, позволяющие организовать многопозиционное, многокритериальное оценивание работ обучаемых [3].

Надо отметить тот факт, что существует большая разница в использовании системы Moodle в языковых и теоретических курсах.

В преподавании теоретических дисциплин посредством электронного обучения используются:

– гlossарии, используемые для работы над терминами;

– интерактивные лекции с техникой «обратной связи», позволяющие использование статической графики, а также анимации, аудио и видеоматериалы;

– простые веб-страницы;

– дополнительные веб-ресурсы (аудио, видео и др.);

– задания СРС и прагма-профессиональные задания с ответом в виде файла, текста и др.;

– дискуссии в виде чатов и форумов с техникой «обратной связи»;

– задания в тестовой форме более десяти видов, как элемент контроля и обучения (вложенные ответы, короткий ответ, множественный выбор, на соответствие, верно/неверно, эссе и др.).

В языковых электронных курсах используются:

– гlossарии, которые можно использовать в качестве словаря антонимов, синонимов, дефиниции и др.;

– тексты для аудирования (в аудио или видео формате) с заданиями;

– вебквесты и проекты;

– дискуссии в виде чатов и форумов и др.;

– разные виды тестов, как элемент контроля и обучения (вложенные ответы, короткий ответ, множественный выбор, на соответствие, верно/неверно, эссе и др.);

– темы для говорения;

– задания с ответом в виде файла, текста и др. [4].

По сравнению с теоретическими курсами, в языковых курсах элемент «Лекция» используется крайне редко. Следует отметить, что особая структура лекции и насыщение ее различными интерактивными заданиями, цифровыми образовательными ресурсами, позволяет создавать те же виды упражнений (вложенные ответы, короткий ответ, множественный выбор, на соответствие, верно/неверно, эссе и др.), что и в тестах. Тем не менее, несмотря на свою похожесть, они различаются возможностями. В силу этого, текст каждой лекции должен быть условно разделен на две части, каждая из которых сопровождается тестовыми вопросами. Переход ко второй части лекции возможен лишь при правильном ответе на поставленные вопросы, поскольку преподаватель оценивает не память обучаемого, а понимание материала.

Speaking дается в элементе «Задания», больше известной как «ручка» среди пользователей Moodle, с ответом в виде файла или в виде нескольких файлов. Система Moodle не ограничивается применением разных видов говорения. Для говорения оптимально использовать активный элемент Задание. Говорение осуществляется студентами обычно в виде записи своей речи в Audacity и отправляют в виде аудиофайла на Задание. Audacity в основном используется для монолога, для записи диалога (преподаватель-студент, студент-студент) используется Skype, широко известной среди пользователей социальных сетей; Skype+Everear используется для групповой записи, она дает возможность записывать видео-диалоги одновременно нескольких людей. Система Moodle позволяет осуществлять все виды говорения: сравнение и сопоставление, описание, диалог и монолог, групповая дискуссия и др. В системе Moodle можно также осуществлять такие виды деятельности как чтение, письмо, аудирование, т.е. все виды речевой деятельности.

Создание курса на основе платформы Moodle очень долгий и плодотворный процесс, требующий от преподавателя больших профессиональных и информационных умений. В виду этого, задания Writing следует выложить в элементе «Задания», куда студенты будут отправлять свои ответы в Word формате. В тестах системы Moodle все виды заданий и ответов на них выполняются автоматически, за исключением вопроса типа «эссе». Данный тип вопроса оценивается преподавателем вручную. Для проверки домашнего чтения более рационально разместить задание в разделе «Задания» с «ответом вне сайта», где преподаватель сможет выставить оценки на платформе Moodle.

В связи с вышеизложенным, в языковых курсах «Тест» является чаще используемым деятельностным элементом СУО Moodle.

Moodle предоставляет широкий спектр возможностей для построения тестов различного рода, которые служат как для контроля, так и для обучения:

- настраиваемое количество попыток прохождения теста;
- настраиваемые временные задержки между попытками;
- выбор метода оценивания (в случае нескольких попыток): высшая/низшая оценка, первая/последняя попытка;
- перемешивание как самих вопросов в тесте, так и вариантов ответов;
- обучающий режим: студент сможет ответить на вопрос несколько раз в рамках одной попытки;
- возможность начисления штрафных баллов за каждый неправильный ответ;
- настраиваемый режим просмотра результатов: что (свой ответ, баллы, комментарии, все ответы, общий комментарий ко всему тесту) и когда (сразу после попытки, позже, но до того как тест будет закрыт, после того как тест будет закрыт) сможет увидеть студент;
- настраиваемые комментарии ко всему тесту в зависимости от полученной оценки;
- настраиваемые комментарии для каждого вопроса;
- настраиваемые комментарии для каждого варианта ответа;
- конструирование теста на основе случайного выбора вопросов из категорий.

При построении курса по иностранным языкам на платформе MOODLE его можно насытить небольшими обучающими тестами различного рода (тест самоконтроля, тренинг). Основной характеристикой таких тестов должна быть возможность анализа и, возможно, исправления своих ошибок обучающимся. Для этого необходимо:

- дать студенту возможность несколько раз пройти тест;
- в зависимости от того, насколько вы хотите помочь студенту в поиске ошибки, настроить режим просмотра результатов (чем больше информации вы ему дадите, тем легче ему будет разобраться, в чем именно он ошибся);
- для каждого полученного ответа добавить комментарий, который будет выводиться студенту, если он выберет именно этот вариант ответа [5].

В заключение хочется отметить, что в данной статье мы осветили лишь небольшую часть возможностей СУО Moodle, для иноязычного обучения, способствующих сформировать личность, ориентированную на самообразование и саморазвитие. Мы надеемся на продуктивное использование возможностей платформы Moodle в дальнейшем развитии онлайн-системы обучения – дистанционного обучения в профессиональном высшем иноязычном образовании.

Список литературы

1 Capterra – Top Learning Management System Software Products:– Режим доступа URL: <http://www.capterra.com/learning-management-system-software/> - (дата обращения 15.12.2014).

2 Кунанбаева С.С. Теория и практика современного иноязычного образования. – Алматы, 2010 – 344 с.

3 Джусубалиева Д.М. Современные информационные технологии в управлении качеством подготовки специалистов в языковом вузе. // Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана. Серия «Педагогические науки». – 2014. - № 4 (35). - С. 43-49.

4 Асмагуллаева Н.С. Опыт использования современных инновационных технологий в учебном процессе. // Учитель ИЯ в контексте информатизации иноязычного образования: .Матер.респуб. науч.-практ.конф. – Алматы: КазУМОиМЯ им. Абылай хана, 2012. - С. 17-21.

5 Андреев А.В., Андреева С.В, Доценко И.Б. Практика электронного обучения с использованием Moodle. – Таганрог: Изд-во. ТТИ ЮФУ, 2008. – 146 с.

Джусубалиева Д.М.,

д.п.н, профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ

Атыханова Д.Е.,

магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ,

Алматы, Қазақстан

Шет тілдерін оқытудағы Moodle білім беруді басқару жүйесін пайдаланудың мүмкіндіктері

Білім беру жүйесіне инновациялық әдістерді енгізу және ақпараттық-қатысымдық технологияларды қолдану негізінде электронды оқыту және онлайн білім беру жүйесі қазіргі таңда тәжірибеде кең таралып отыр. Осыған байланысты, білім беру бағдарламаларына тәжірибелік материалдарды енгізу б асты мақсатқа айналды және шет тілдік білім беру жүйесінде оқытуды басқару жүйесі Moodle-дың қолданылуын қарастыру өзекті болып табылады. Өздігінен білім алу мен өзін-өзі дамытуға бағдарланған тұлға қалыптастыруда бұл мәселені арнайы қарастырудың маңызы зор.

Dzhusubaliyeva D.M.,

k.p.s., professor, KazUIR&WL named after Ablai khan

Atykhanova D.E.,

Graduate student of Master's, KazUIR&WL named after Ablai khan,
Almaty, Kazakhstan

The possibility of using the system of management of education moodle in teaching foreign languages

Implementation of innovative methods in education system, as well as the use of information and communication technologies has led to the fact that e-learning and online education systems are widespread these days. Regarding this matter, there was a task of implementing practical materials in educational programmes. The article is devoted to the relevance of using Moodle platform as a learning management system in foreign language education which could help in the effective use of information and communication technologies.

УДК 37.017.91:574

Капсанова Г.Б.

магистр, ст.преподаватель, КазУМОиМЯ им. Абылай хана,
Алматы, Казахстан

К ВОПРОСУ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО СОЗНАНИЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

В данной статье рассматриваются вопросы формирования экологического сознания будущих специалистов. Экологическое образование превращается в наиболее «передовой» блок инновационных усилий в сфере образования, в источник судьбоносных трансформаций.

Противоречие между обществом и природой должно разрешаться не на основе господства человека над природой. Вместо «господства» должно быть «сотрудничество», в котором должны быть благоприятные условия и для развития общества, и для сохранения и эволюции природы.

Ключевые слова: экологическая компетенция, экологическое образование, экологическая культура, экологическая этика, экологическое мышление, экогуманитарная парадигма, экологический кризис, экологическая проблема

До поры до времени люди особенно не задумывались о результатах своего воздействия на природу. Интерес к изучению природы усилился с развитием естествознания в эпоху Возрождения и в начале Нового времени.

Ф.Бэкон считал, что познание природы необходимо для благополучия общества. Складывается убеждение, что цель науки – познание природы и обеспечение господства над ней. Правда, Бэкон делал важную оговорку, что господствовать над природой мы можем, подчиняясь ей.

Идея господства над природой – одна из важных идей в истории экологического сознания. От природы стремились взять как можно больше, и никто не прислушивался к призывам о сохранении природы. Погоня за прибылью любой ценой, в конце концов, привела к современной экологической ситуации.

Как реакция на сложившуюся ситуацию во второй половине XX в. формируется новое **экологическое мышление**. Оно отражает реальность современного мира, результаты взаимодействия общества и природы. В новом экологическом мышлении все сильнее звучат мотивы о разрушительных последствиях научно-технического прогресса, о нарушении экологического равновесия, загрязнении окружающей среды, нарастании необратимых процессов в природе, о перспективах деградации человечества. Осознается необходимость разумного использования природы, в планетарном масштабе. Вызревает убеждение, что сохранение природы, восстановление экологического баланса имеет общечеловеческую ценность. Создание ноосферы (само это понятие сегодня – одно из основных понятий нового экологического мышления) требует глобального подхода.

Противоречие между обществом и природой должно разрешаться не на основе господства человека над природой (если под господством понимать эксплуатацию природных богатств ради прибыли). Вместо «господства» должно быть «сотрудничество», в котором должны быть благоприятные условия и для развития общества, и для сохранения и эволюции природы. Существуют ли сегодня для этого объективные условия? Готовы ли люди сегодня к этому?

Сегодня предлагаются различные варианты оценки и решения экологической проблемы. Среди них выделяются **экологический пессимизм и научно-технический оптимизм**. Представители первого (Дж. Форрестер, Д. Медоус, Р. Хайлбронер – в США) утверждают, что развитие общества становится несовместимым с сохранением природы; возможен вариант полного разрушения окружающей природной среды и в итоге – гибели самого человечества.

А что делать, чтобы избежать этого варианта? Вот некоторые предложения:

- Установить нулевой рост производства, т. е. задержать развитие промышленности и сельского хозяйства на нынешнем уровне, тем самым стабилизировать использование природных ресурсов.

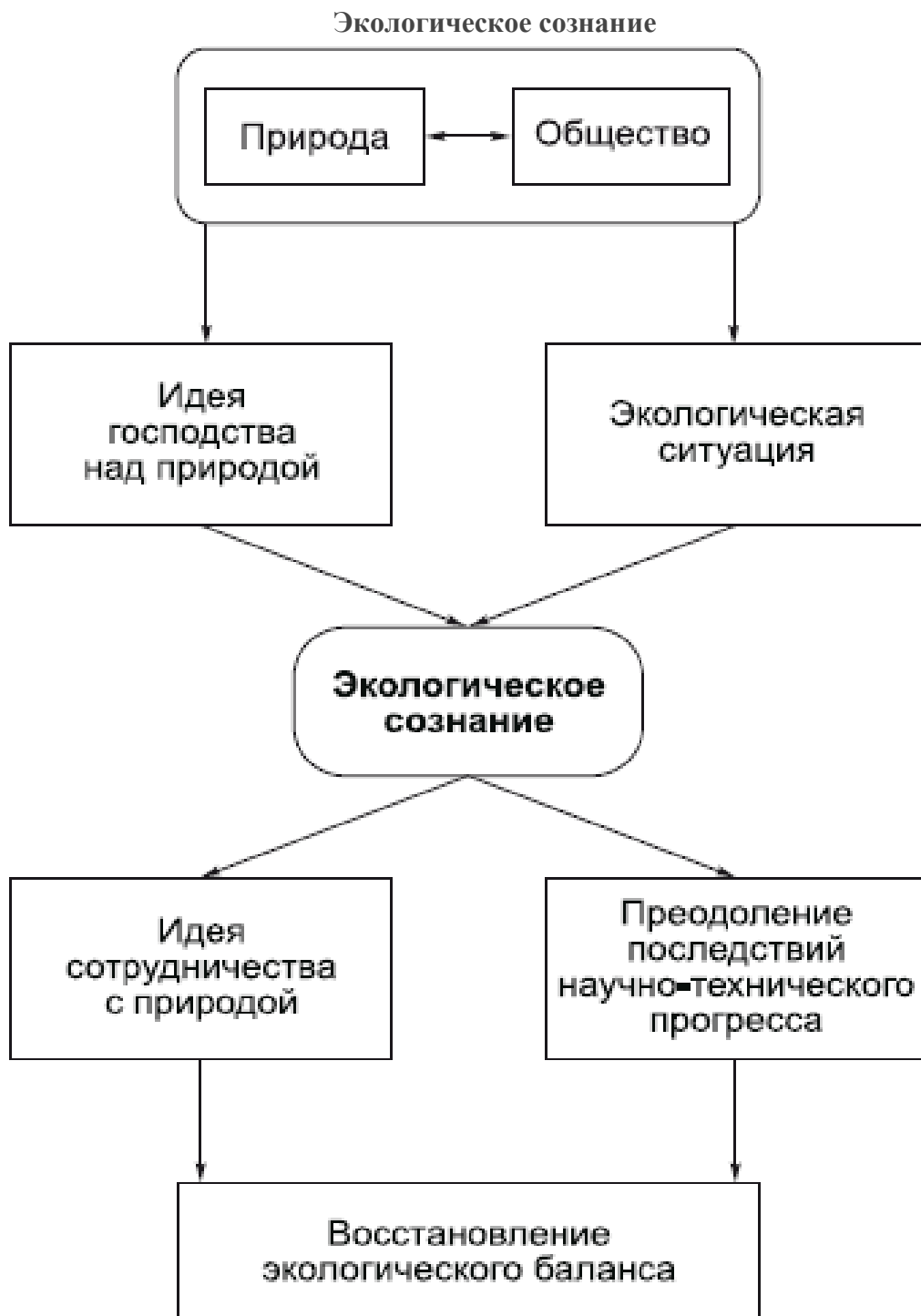

Рисунок 1 – Экологическое сознание

- Отказаться от современной техники, возвратиться к альтернативным технологиям – ремесленному труду, земледелию, основанному на простых орудиях, все большему использованию животных.

- Последовательно снижать прирост населения, а затем уменьшить его абсолютную численность. Это приведет к снижению объема потребностей и к уменьшению объема производства.

- Изменить образ жизни и свести к минимуму потребности общества. Это позволит уменьшить антропогенную нагрузку на биосферу.

Все эти предложения исходят из того, что полное восстановление экологического баланса уже недостижимо и можно говорить лишь о некотором ослаблении воздействия общества на природу.

Представители **научно-технического оптимизма** (Д. Белл, А. Тоффлер в США, Б. де Жувенель, Ж. Фурастье – во Франции, К. Фримен, Д. Габор – в Великобритании и др.) считают, что все глобальные проблемы, в том числе и экологические, разрешимы с помощью научно-технического прогресса. Среди путей решения экологической проблемы предлагаются следующие.

- Введение безотходного производства. При этом технологический круговорот веществ позволит свести к минимуму использование природных источников сырья и энергии.

- Разработать и реализовать «экологический императив» – недопустимость изменения некоторого множества свойств окружающей среды.

- Необходимо сформировать новую «экологическую нишу» человечества, создать новую цивилизацию, достичь коэволюции общества и природы. Н.Н.Моисеев указывает на две компоненты коэволюции человека и биосферы: а) научно-технологическую – эффективное использование ресурсов, снижение нагрузки на биосферу (например, эффективные технологии земледелия); б) социально-нравственную – переустройство быта и правил общежития, планирование рождаемости, регламентация деятельности людей. В конечном счете необходима эволюция внутреннего мира человека.

Экологическое сознание в самом широком смысле этого слова представляет из себя сферу общественного и индивидуального сознания, связанную с отражением природы как части бытия. Формирование специфического восприятия мира природы и своеобразного отношения к этому миру способствует с течением времени (это характерно как для общества в целом, так и для отдельного индивида) развитию экологического сознания. В свою очередь, сформировавшееся экологическое сознание оказывает существенное влияние как на своеобразие восприятия природных объектов и явлений, так и на специфику отношения к ним. Всего лишь 30-40 лет назад исследователи обратили внимание на необходимость выделения понятия экологического сознания и выявления его структуры. Первоначально понятие экологического сознания заменялось такими понятиями, как «экологическое мышление», «экологическая мудрость», «природоохрнительное мышление». Но достаточно быстро эти понятия были интегрированы в дефиницию «экологическое сознание».

Немного позже А.Н. Кочергин, Ю.Г. Марков, Н.Г. Васильев предприняли попытку изучить специфику развития экологического сознания, выступающего в качестве важного условия решения многих актуальных экологических проблем. По их мнению, экологическое сознание - это отражение социальных, природных и специфических социально-экологических законов функционирования системы «природа-общество», которые выступают объектом отражения этой формы сознания.

В конце XX столетия представления об экологическом сознании кардинально меняются. Это связано с новым пониманием места и предназначения человека в современном мире. В это время предпринимается

попытка оценить экологическое сознание с точки зрения будущего (экологический оптимизм и экологический пессимизм), с позиций утилитарно-экономического подхода (сколько это будет стоить), а также с позиций аксиологического (ценностного) подхода, выявляющего ценности, которые в определенный момент времени значимы для человечества. Кроме того, на первый план выдвигается проблема собственно психологического анализа содержания и структуры экологического сознания.

Экологизация экономики, науки, культуры и образования все более становится, актуальной чертой нашего времени экологические проблемы в условиях глобализации обостряются, и требуют безотлагательного решения, вот почему так важен диалог в поисках выхода из экологического кризиса, и образовательным институтам в этом диалоге принадлежит особая роль.

В вузе в связи с переходом на трехуровневое образование, особенно актуальным становится формирование экологической компетентности профессионала, деятельность которого не создавала бы угрозы жизни на Земле.

Наш век справедливо называют веком человеческих качеств. Перед глобальными вызовами современности, в условиях жестких ресурсных, экологических и демографических ограничений все большее значение приобретают человеческие способности, дарования и качества. Это означает, что новое столетие по смыслу будет веком образования, так как образование призвано обеспечить воспроизводство человека как социального существа, духовной и мыслящей и ответственной личности [1].

Современный экологический кризис вызван духовно – нравственными проблемами человека, затрагивающими систему ценностей, ценностных ориентаций, сознание мировоззрение. Разрешение данной проблемы в обществе предполагает изменение экономической (рост доходов и уровня обеспеченности населения) и социально – политической ситуации.

Особая роль в достижении этих целей принадлежит экологическому образованию. Целью экологического образования является формирование экологической культуры как совокупности качеств личности, обеспечивающей ответственное отношение к природе и социуму, целостное представление о мире и о своем месте в нем. Это возможно лишь в системе интегративных научных подходов.

Новая образовательная парадигма определяется как экогуманитарная (С.Н. Глазачев, Д.Н. Кавтарадзе, О.Н. Козлова, Н.М. Мамедов, Н.Н. Моисеев, А.Д. Урсул и др.) Она сочетает тенденцию экологизации науки и культуры с тенденцией их гуманизации:

- предполагает формирование целостной эколого-гуманистической картины мира в сознании людей;
- обуславливает взаимопроникновение естественных и гуманитарных наук;
- обосновывает в качестве цели экологического образования достижение экологической культуры личности и общества [2].

Уровень экологической культуры сегодняшних студентов характеризуется следующими особенностями и основными противоречиями: недостаточная ориентация в причинах и последствиях экологических проблем современного общества; значительный разрыв между экологическими знаниями и умением применять их для решения практических задач; заметное отставание развития духовно-нравственных, эмоционально-ценностных компонентов экологической культуры обучающихся от информационно-интеллектуального компонента. Проявляется противоречие между уверенностью в необходимости формирования экологической культуры и невысокой мотивацией самообразования студентов в этой области.

Из сказанного следует, что в современной теории и практике существует противоречие между объективно возрастающими потребностями общества в профессионалах нового типа, способных реализовывать ценностное отношение к природе, как важнейшее проявление общей и экологической культуры личности в профессиональной деятельности [3].

Одним из важнейших направлений развития и реформирования образования является повышение степени соответствия содержания, методов, технологий и результатов образовательного процесса тенденциям мирового развития.

Особое значение для системы образования имеют такие тенденции как:

- расширение возможностей политического и социального выбора, вызывающее необходимость повышения готовности граждан к такому выбору,

- расширение масштабов межкультурного взаимодействия, в связи, с чем возрастает важность коммуникабельности и толерантности,

- рост глобальных, в особенности, экологических проблем, решение которых возможно только в результате сотрудничества в рамках международного сообщества, что требует формирования экологического мышления у молодого поколения.

Модернизация образования продиктована необходимостью решения глобальных задач современности, где проблема «пределов допустимого» во взаимодействии в системе человек-природа рассматривается в качестве первостепенной. При анализе накопленной социально-экологической информации перед человеком возникает вопрос о том, почему приоритеты развития общества при любом социальном строе и уровне интеллектуального развития остаются «антиприродными», направленными фактически на уничтожение собственной среды обитания. Номинально овладев огромным потенциалом знаний о природе, законах ее развития, на практике человек оказывается не в состоянии обезопасить природу от последствий применения результатов этих знаний. Как ни парадоксально, но именно от действий той части социума, образовательный ценз которой по общепринятым меркам наиболее высок, природа получает смертельные удары. Беспечное варварство профессионалов по отношению к природе продолжает доминировать в общественных установках. Сам алгоритм принятия социально значимых

решений зачастую просто не учитывает негативных для природы последствий. Актуально звучит предостережение: нас погубит профессионализм, лишенный экологической культуры. Здесь обнаруживается одна из основных трудностей в овладении обществом экологической культуры как внутренней детерминантой деятельности, гармонизирующей отношения между человеком и природой [4].

В третьем тысячелетии человечество столкнулось с целым рядом глобальных экологических проблем, ставящих под вопрос существование жизни на Земле. В научном мире существует мнение, что главные причины экологических проблем связаны с повышением уровня потребления и воздействия на окружающую среду. Необходимо научить людей жить в согласии с окружающей средой. Поэтому экологическое образование рассматривается, сегодня как важнейшее условие выхода человечества из экологического кризиса.

Список литературы

1 Проблема формирования экологического сознания: Режим доступа: URL: http://otherreferats.allbest.ru/psychology/00041984_1.html - (дата обращения 08.01.2015).

2 Экологическая педагогика и психология: учеб. пособие для вузов / С.Д.Деребо, В.А.Ясвин. - Ростов н/Д, «Феникс», 1996. - 476 с.

3 Структура экологического сознания: Режим доступа: URL: <http://psyera.ru/struktura-ekologicheskogo-soznaniya-569.htm> - (дата обращения 05.01.2015).

4 Глазачев С.Н., Перфилова О.Е. Экологическая компетентность. Становление, проблемы, перспективы: Уч. пособие. – М.: РИО МГГУ им. М.А. Шолохова, 2008. – 124 с.

Г.Б. Капсанова,

магистр, ст.преподаватель, КазУМОиМЯ им. Абылай хана,
Алматы, Казахстан

Болашақ мамандардың экологиялық санасын қалыптастыру мәселелері

Мақалада болашақ мамандардың экологиялық мәдениетін қалыптастыру қарастырылады. Қоғам мен табиғат арасындағы қарама-қайшылық адамның табиғатқа деген үстемділігі негізінде шешілмейді.

Үстемділік орнында ынтықмақтастық болу шарт, табиғат эволюциясын және оны сақтауда қолайлы жағдай жасау керек.

Kapsanova G.B.,

Master, senior teacher, KazUIR&WL named after Ablai khan,
Almaty, Kazakhstan.

To the question of ecological consciousness of future specialists

Environmental education is transformed into the most "advanced" block innovative efforts in the field of education, a source of crucial transformations. Currently, every person, regardless of his profession, must be environmentally educated and environmental culture. Only in this case it will be able to realistically assess the consequences of their practice in interaction with nature. In general terms we can say that environmental culture is a system of knowledge, skills, values and love for nature. Eco-cultural identity should have ecological thinking, that is, to know how to analyze and establish the cause-and-effect relationship of environmental problems and predict the environmental consequences of human activity.

УДК 808.5

Иванова А.М.,

к.п.н., профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана

Пентина Е.О.,

магистрант, КазУМОиМЯ им. Абылай хана,

Алматы, Казахстан

НАРРАТИВНЫЙ ДИСКУРС КАК СПОСОБ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИНГВОКУЛЬТУРНОЙ ЛИЧНОСТИ В УСЛОВИЯХ ОВЛАДЕНИЯ ЯЗЫКАМИ ТРЕХЪЯЗЫЧИЯ

Проблема нарративного дискурса рассматривается отечественными и зарубежными исследователями в контексте понятия «нарратив». В статье предпринимается попытка дать наиболее чёткое определение нарративу и подчеркнуть значимость овладения нарративным дискурсом для адекватного межкультурного общения. В ходе организации образовательного процесса важно определить материал и методику для успешного формирования нарративной компетенции. Описывается такой метод обучения как нарративная игра, которая выступает как важнейший инструмент в формировании языковой личности.

Ключевые слова: нарратив, нарративный дискурс, лингвокультура, трехъязычие, полиязычная культура, межкультурно-коммуникативная теория, межкультурная компетенция

Социально-экономические изменения, происходящие в современном обществе, в частности развитие международных контактов во всех жизненных сферах, обусловили одно из приоритетных направлений государственной образовательной политики Казахстана - формирование полиязычной и поликультурной личности в условиях овладения языками трехъязычия. В решении данной задачи иностранный язык обладает большим образовательно-воспитательным и развивающим потенциалом.

Межкультурно-коммуникативная теория обучения иностранным языкам как ведущая современная концепция иноязычного образования должна отражать ее направленность на интегрированное обучение языку и культуре, обеспечивая раскрытие языка как транслятора социокультурной специфики при коммуникации.

Образовательно-воспитательные и развивающие возможности иностранного языка как учебного предмета раскрываются исследователями в изучении проблемы взаимосвязи языка-культуры-личности (Кунанбаева С.С., Чакликова А.Т., Халеева И.И., Караулов Ю.Н., Привалова И.В.) [1-4]. Е.И.Пассов уделяет очень большое внимание тому, чтобы раскрыть роль культуры и языка, которые нельзя рассматривать без самого человека, потому что личность является пользователем и носителем этих двух драгоценностей - культуры и языка. Выдающийся учёный называет язык и культуру “братья близнецы” потому что они неразделимы и одно без другого немислимо и бессмысленно [2]. Развитие человека происходит, когда он взаимодействует с окружающей средой, в процессе обучения, воспитания и овладения языковыми средствами. Пассов считает главнейшим фактором в успешном развитии личности созидательную деятельность учащегося, в результате чего складывается сознание и самосознание обучаемого. Именно самосознание и определяет все необходимые для становления человека “само”: переход “обучения” в самообучение, дисциплины в самодисциплину, организации в самоорганизацию, определение в самоопределение, образования в самообразование [3]. На данном этапе нужно отметить, что самостоятельный подход в обучении является кирпичиком в целой системе становления антропоцентрического образования.

Заслуживает внимания утверждение Караулова Ю.Н. о том, что язык нельзя рассматривать без человека потому что «язык насквозь социален» [4]. Нельзя познать отдельно сам по себе язык, не выйдя за его пределы, не обратившись к его творцу, носителю, пользователю - к человеку, к конкретной языковой личности. Кунанбаева С.С. в своей работе синтезирует составляющие триады «язык-культура-личность» в единый методологический конструкт «лингвокультура» и определяет его как объект исследования и дидактического изучения» [5].

Личность, обладающая полиязыковой культурой, способная строить связное, аргументированное, четко коммуникативно-ориентированное высказывание, воздействующее на коммуниканта другого лингвокультурного социума, характеризуется как личность, владеющая нарративным дискурсом. Проблема нарративного дискурса рассматривается отечественными и

зарубежными исследователями в контексте понятия «нарратив». Уточним данное понятие и определим, какую из его трактовок правомерно считать наиболее установленной и принятой. Самое общее и краткое определение нарратива дано Барбарой Хернштайн Смит: "кто-то рассказывает кому-то, что что-то произошло". Однако, на наш взгляд, понимание и использование термина "нарратив" является более сложным и многогранным. Одним из ведущих учёных в области нарратива, является французский структуралист Ж. Женетт. Согласно его определению, нарративом является устный или письменный дискурс, повествующий о событии или серии событий; "вербальный эквивалент невербальных событий" [6]. Существует и такое определение нарратива как изложение взаимосвязанных событий, представленных читателю или слушателю в виде последовательности слов или образов.

Остановимся на том, какую же роль играет формирование нарративного дискурса в развитии полиязычной культуры личности. Халеева И.И. указывает на то, что в условиях межкультурной коммуникации нарратив приобретает дополнительную окраску - он становится носителем национально-культурной специфики, идентифицируя говорящего как представителя определенной лингвокультурной общности, то есть выступает, фактически, в качестве своего рода образца типа менталитета. В свою очередь в работе Федоровой В.П. нарратив представлен как социальный и культурный механизм, форма познания окружающей действительности, форма самопознания, самовыражения и самоидентификации [7]. Нельзя не согласиться с данными утверждениями, потому что нарратив находит своё место в нашей жизни, в любых самых разных обыденных ситуациях. При всём этом, нарративы очень многообразны. Опираясь на то, что они личностно направлены можно смело утверждать, что не только у представителей разных культур рождается свой нарратив, но и у каждого человека он собственный с индивидуальной окраской, структурой предложений и особенностью употреблением метафор, идиом и выражений, не похожих на чьи-либо ещё.

Значимость овладения нарративным дискурсом для адекватного межкультурного общения позволяет считать задачи разработки методики формирования нарративного дискурса как одну из приоритетных и актуальных в профессиональной подготовке учителя иностранных языков. В первую очередь нужно отметить, что в ходе организации образовательного процесса важно определить материал, на котором дидактически эффективно можно формировать умения нарративного дискурса у обучающихся. В качестве материала должна выступать аутентичная литература, как важнейший носитель и хранитель иноязычной культуры и иноязычного менталитета. Могут быть использованы, например сказки такие как: R. Kipling «Just so stories», O. Wilde «The happy prince» «The Nightingale and the Rose», A.A. Milne «Winnie-the-Pooh», A.C. Doyle «The Adventure of the Empty House» и т.д. Важным моментом является то, что аутентичная литература на уроке должна использоваться не просто для той цели, чтобы прочитать её,

обучающиеся поняли и осознали незнакомую культуру, но и для того, чтобы приняли эту самую иноязычную культуру, сравнив и сопоставив свои собственные традиции и ценности с теми, которые заложены в прочтённом тексте. В настоящее время нарративные методы обучения обладают значительным педагогическим потенциалом и представляются одним из наиболее перспективных направлений организации всего учебно-воспитательного процесса. Ведь на самом деле, когда урок приобретает демократичную, более свободную форму, тогда учащиеся раскрываются в полной мере, им хочется общаться с учителем, как с собеседником, на равных. Что отмечает и Пассов Е.И., говоря о том, что лучший учитель это тот, кто перестаёт быть учителем и превращается в собеседника, в такого же участника образовательного процесса, как и его учащиеся.

Во многих исследованиях указано, что в основе образовательного процесса предполагающего нарративное обучение лежат истории, сказки или рассказы анализируемые учащимися и соотносимые с их собственной жизнью. То есть прочтённая литература не просто остается в статусе пройденного материала на уроке иностранного языка, но учащимся необходимо так же предоставлять возможность охарактеризовать героев, оценить их поступки, предложить свой выход из проблемной ситуации, привести примеры из собственной жизни. Учитель обязательно должен направлять и подталкивать учащихся к порождению нарратива после каждого прочтенного материала, потому что, пересказывая полученную информацию, ученик начинает намного глубже вдумываться, анализировать и осмысливать всё то, что хочет передать слушателям. И как раз данная деятельность является главной в формировании рефлексивной, когнитивной и коммуникативной компетенций.

В условиях овладения лингвокультурным общением в условиях вне языковой среды продуктивному взаимодействию обучающихся способствует использование технологии нарративной игры. Сутью данного метода в формировании нарративного дискурса является то, что прочтённый текст глубоко анализируется учениками, которые в последующем присваивают себе характер того или иного героя, начинают сравнивать иностранных персонажей с уже существующими в родной культуре и языке. В процессе такой нарративной игры каждый обучающийся задействован в очень сложный, но в то же время познавательный процесс, являясь носителем собственной культуры и в то же время представляющий иностранного героя с его собственной иной культурой и языком. Необходимо отметить, что повествование от первого лица или же наррация происходит постоянно на протяжении всей игры, потому что каждый герой должен представить себя всем участникам, рассказать о себе и о своих поступках, совершенных им в тексте прочтённом всеми. В этом организованном процессе закладываются кирпичики социокультурной и лингвокультурной компетенций. Таким образом, в процессе порождения нарратива каждый учащийся овладевает целым рядом компетенций, становясь полноценной личностью в

межкультурной коммуникации готовой и способной к жизнедеятельности в полиязычном и поликультурном мире.

В заключении необходимо подчеркнуть, что такое явление как нарратопорождение уникально. Нарратив как когнитивный конструкт, состоит из определённого количества связанных между собой нарративных высказываний и нарративных аргументов, последовательность и взаимосвязь которых определяется нарратором в зависимости от целей, стоящих перед ним. Порождение нарратива очень сложный высокоорганизованный процесс, потому что только то, что систематизировано и структурировано, имеет право на существование. То есть сначала в сознании организуются полученные и получаемые знания, накапливается опыт, а затем эти знания и опыт структурируются и взаимодействуют друг с другом и только потом у рассказчика формулируется свой нарратив в письменной или устной форме. На данном этапе правомерно сделать вывод о том, что развивая у учащихся нарративный дискурс, учитель превращает урок в многогранный, интересный и познавательный образовательный процесс, в котором каждый ученик занимает своё место не только как активный получатель, но и ответчик. А это по своей сути и является одной из главных целей в формировании субъекта межкультурной коммуникации, потому что ответная реакция со стороны заинтересованного и активного учащегося является показателем успешного урока и мастерства педагога.

Список литературы

- 1 Кунанбаева С.С. Теория и практика современного иноязычного образования. - Алматы, 2010. – 339 с.
- 2 Халеева И.И. Нарративный текст как форма национального социокультурного сознания // Актуальные проблемы преподавания перевода и иностранных языков в лингвистическом вузе. – 2013. - Вып.423. - С. 72-83.
- 3 Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. - М.: Наука, 2011.
- 4 Привалова И.В. Об интерференции родного языка при восприятии иноязычного общения // Актуальные проблемы филологии в ВУЗе. - Тверь: Изд-во Тверского ун-та, 2010. - С. 111-115.
- 5 Пассов Е. И. Программа-концепция коммуникативного иноязычного образования // Развитие индивидуальности в диалоге культур. - М.: Просвещение, 2012. - 25с.
- 6 Genette G. Figures III. - Paris: Edition du Seuil, 2008. – 472 p.
- 7 Федорова В.П. Формирование нарративной компетенции как способа моделирования вторичного языкового сознания (английский язык, языковой вуз). - М., 2009. - 194 с.

Иванова А.М.,

п.ғ.д., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ
Алматы, Қазақстан

Пентина Е.О.,

магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ,
Алматы, Қазақстан

Нарративті дискурс – үш тілді меңгеру жағдайында лингвомәдени тұлғаны қалыптастыру үшін қолданылатын әдіс ретінде

Отандық және шетелдік зерттеушілер арасында мән- мәтіндегі нарратив ұғымында нарративті дискурс мәселесі қарастырылуда. Бұл мақалада көзделген мақсаттың бірі- нарратив ұғымына нақтырақ анықтама беру, және де мәдениетаралық қатысым орнатуда нарративті дискурсты игерудің маңыздылығын атап көрсету. Білім беру үдерісін ұйымдастыру барысында нарративті құзіреттілікті тиімді қалыптастыруға маңызды материал мен әдіснаманы анықтау өте маңызды болып отыр. Тілдік тұлғаны қалыптастыру үшін қолданылатын өте маңызды құрал ретінде нарративті ойыны оқыту әдісі ретінде баяндалады.

Ivanova A.M.,

c.p.s., professor, KazUIR&WL named after Ablai khan

Pentina Y.O.,

master student, KazUIR&WL named after Ablai khan,
Almaty, Kazakhstan

Narrative discourse as a way of forming linguacultural personality in terms of trilingual language acquisition

The problem of narrative discourse is considered by domestic and foreign researchers in the context of the notion of "narrative". The author attempts to provide the most precise definition of narrative and highlights the importance of mastering the narrative discourse for adequate intercultural communication. During the organization of educational process is important to identify the material and methods for successful formation of narrative competence. The article describes such method of teaching as narrative game, which stands as an important tool in the formation of linguistic personality.

УДК 316.37

Усалинова М.М.,

магистр педагогических наук, КазУМОиМЯ им. Абылай хана,
Алматы, Казахстан

**ФОРМИРОВАНИЕ КОМПЕТЕНЦИИ ИЛИ КОМПЕТЕНТНОСТИ
ПРИ КОМПЕТЕНТНОСТНОМ ПОДХОДЕ**

Данная статья посвящена актуальному на данный момент компетентностному подходу в профессиональном образовании. Выбор данного подхода не случаен и его причины раскрываются в статье, одной из которых является разработка нового поколения стандартов. Однако, понятийный аппарат, характеризующий смысл компетентностного подхода в образовании, ещё не устоялся. В частности, постараемся определить конечную цель при компетентностном подходе: формирование компетентности или компетенции. В статье приводятся определения данных понятий отечественных и зарубежных ученых, а также отношение этих терминов друг к другу. В конце статьи даются ответы на поставленные вопросы путем предоставления результатов исследований автора.

Ключевые слова: компетентностный подход, компетенция, компетентность, оценка, модель специалиста, качество образования

В настоящее время достижение современного качества образования, его соответствие актуальным и перспективным потребностям личности, общества и государства является важнейшей задачей образовательной политики. Основная цель национального проекта в сфере образования – создание механизмов, способных кардинально поднять его качество.

В связи с этим, необходимость переосмысления целей, задач и содержания образования, разработка нового поколения стандартов напрямую связывается с реализацией компетентностного подхода. Обращение современной науки к понятиям "компетентностный подход", "компетентность", "компетенция" объясняется рядом причин.

Во-первых, существенные изменения в обществе, ускорение темпов социально-экономического развития обусловили поиск новой концепции образования, отражающей эти изменения и ориентированной на воспроизведение качеств личности, востребованных XXI веком: мобильности, динамизма, конструктивности, профессиональной, социальной, личностно-бытовой и др. компетентности.

Во-вторых, задачи модернизации общего и профессионального образования, необходимость его соответствия, как потребностям личности, так и запросам общества требуют принципиально нового подхода к определению его целей, содержания и организации.

В-третьих, развитие процессов информатизации приводит к тому, что система профессиональной подготовки не в состоянии "угнаться" за все возрастающим потоком информации - необходим принципиально новый подход к конструированию содержания педагогического образования, способного стимулировать молодого педагога к постоянному самосовершенствованию, рефлексии качества своей педагогической деятельности, ее самооценки и коррекции.

И наконец, профессиональная подготовка будущего учителя должна быть ориентирована на использование возможностей своего предмета для формирования у школьника не только предметных, но и надпредметных социальных, коммуникативных, когнитивных, информационных компетентностей. Естественно, что и сам учитель должен обладать ими на достаточно высоком уровне [1].

Компетентностный подход к профессиональному образованию соответствует и социальным ожиданиям в сфере образования, и интересам участников образовательного процесса. К настоящему времени накоплен определенный научный опыт осмысления сущности таких категорий, как "компетенция" и "компетентность" (А.Н. Дахин, О.Е. Лебедев, Г.Б. Голуб, Т.В. Иванова, А.В. Баранников, О.В. Чуркова, В.И. Третьяков, А.В. Хуторской и др.).

Однако, понятийный аппарат, характеризующий смысл компетентностного подхода в образовании, ещё не устоялся. Поэтому каждый исследователь интерпретирует понятие компетентностного подхода по-своему, придавая ему положительные или негативные оттенки. Например, М.Е. Бершадский утверждает, что "понятие компетентности не содержит каких-либо принципиально новых компонентов, не входящих в объём понятия "умение"; поэтому все разговоры о компетентности и компетенции: представляются несколько искусственными, призванными скрыть старые проблемы под новой одеждой" [2]. Более того, автор утверждает, что отечественная система образования в отличие от западной модели, ориентированной на академические нормы оценки, всегда была компетентностной, т.е. ориентированной на сферу профессиональной деятельности. «Компетентностный подход как достижение желаемого результата образования через совокупность различного вида компетенций, не меняет привычной, давно устоявшейся у нас стратегии управления учебными заведениями, когда выработка управляющего решения базировалась на контроле и оценке результата обучения и воспитания. Еще раз подчеркнем, что в СССР именно качество этого результата и рассматривалось как качество образования», - пишет М.Е. Бершадский [2].

Прямо противоположная точка зрения базируется на вполне интуитивном представлении о том, что именно компетентностный подход во всех своих смыслах и аспектах наиболее глубоко отражает основные аспекты процесса модернизации. Именно в рамках этой "прогрессивной" установки делаются утверждения, что:

– компетентностный подход дает ответы на запросы производственной сферы (Т.М. Ковалева);

– компетентностный подход - проявляется как обновление содержания образования в ответ на изменяющуюся социально-экономическую реальность (И.Д.Фрумин);

– компетентностный подход как обобщенное условие способности человека эффективно действовать за пределами учебных сюжетов и учебных ситуаций (В.А.Болотов) [2].

Мы же будем придерживаться второй точки зрения и попытаемся определиться с целенаправленностью и целезаданностью образовательного процесса при данном подходе: что является **целевым объектом формирования - компетентность или компетенция?** Постараемся определить эти понятия.

Несмотря на множество определений понятия «компетенция», исследователя понимают ее как:

– способность и готовность к эффективному выполнению определенного вида деятельности (Н.Хомски);

– общую способность, основанную на единстве знаний, профессиональном опыте (Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б.), ценностях, склонностях, которые приобретаются во всех трех типах образовательной практики: формальной, неформальной, информальной. (Шишов С.Е., Агапов И.И.);

– эффективное использование способностей, позволяющее плодотворно осуществлять профессиональную деятельность согласно требованиям рабочего места [3];

– комплекс индивидуальных характеристик, необходимых и достаточных для эффективного и гарантированного осуществления специалистом его профессиональной деятельности в заданных условиях и на заданном уровне качества (Стёганцев А.В.) при одновременной автономности и гибкости в части решения профессиональных проблем (Лебедев О.Е.), а также способных действовать в ситуации неопределенности (Гетманская А.А.);

– единство теоретического знания и практической деятельности на рынках труд. (Ирхина И.В., Болотов В.А. и Сериков В.В); развитое сотрудничество с коллегами и профессиональной межличностной средой (Лебедев О.Е.);

– совокупность взаимосвязанных качеств личности - знаний, умений, навыков, способов деятельности, задаваемых по отношению к определенному кругу предметов и процессов и необходимых для качественной продуктивной деятельности по отношению к ним (Байденов В.И.);

– наиболее общий язык для описания результатов образования, использующих компетенции для внутренней и внешней оценки качества высшего образования посредством идентификаторов ключевых компетенций (Краевский В.В.).

Данное понятие показывает многоаспектность понятия «компетенция» и, на наш взгляд, является полным и правильным.

Противоречивы определения понятия «компетентность». Одни ученые рассматривают ее как знания, умения, навыки осуществления деятельности (В.М. Шепель, Н.Ф. Талызиной, А.И. Щербакова), т.е. не разграничивают понятия «компетентность» и «компетенция». Другие исследователи определяют компетентность как нечто большее, чем компетенция и дают следующие определения, с которыми мы согласны:

- владение специалистом набором необходимых для его работы компетенций (Бермус А.Г.),

- способность к решению задач и готовность к своей профессиональной роли в той или иной области деятельности (Бермус А.Г., Т.Ю. Кудрявцева, Г.К.Нургалиева, А.М.Аронов) [4],

- «узловое» понятие, объединяющее знание, представленных в форме понятий, принципов, смыслообразующих положений (Болотов В.А., Сериков В.В.) [5;26], навыковую и интеллектуальную составляющую образования (Зеер Э.Ф., Павлова А.М., Сыманюк Э.Э.), ориентированные на самостоятельное участие личности в учебно-познавательном процессе и направленные на ее успешную интеграцию в социум (Лебедев О.Е.);

- качество человека, завершившего образование определенной степени, выражающееся в готовности (способности) на его основе к успешной (продуктивной, эффективной) деятельности с учетом ее социальной значимости и социальных рисков, которые могут быть с ней связаны (Антипова В. М., Колесина К. Ю., Пахомова Г. А.).

Итак, компетентность – это качество и характеристики личности, которые дают возможность и право этой личности принимать решения, делать определенные заключения, базирующихся на сумме определенных знаний, социальном профессиональном опыте и личностном ресурсе; компетентность по сути потенциальна, она проявляется в деятельности человека и в определенной степени относительна.

Проанализировав понятия «компетентность» и «компетенция» по отдельности, рассмотрим их в соотношении друг с другом. И.А. Зимняя считает, что компетентность человека имеет форму вектора акмеологического развития, а компетенции есть некоторые внутренние, потенциальные скрытые психологические новообразования, которые затем проявляются в компетентностях человека, что определяет компетенции как актуальные компетентности, возможность их дальнейшего проявления в качестве «компетентностей» [6; с.25].

Развивая этот подход, свое определение «компетентности/компетенции» как единству, отражающего отношение «потенциального целого» и «актуализируемого частного» дает С.С.Кунанбаева, определяя в качестве целей и конечного результата образования - систему компетенций. Выявляя следующую закономерность о

системообразующем факторе результата процесса обучения при построении модели специалиста, С.С. Кунанбаева считает его основным показателем качества образования. В свою очередь, модель специалиста выступает системообразующим фактором для отбора содержания и форм его реализации в учебном процессе [7].

Учитывая, что результат обучения и воспитания в идеале рассматривается как всестороннее (или хотя бы разностороннее) развитие личности он должен описываться рядом компетенций, входящих в компетентностную модель выпускника.

Таким образом, проанализировав ситуацию, дадим следующие определения компетенции и компетентности: **«Компетенция»** - приобретенные во время образовательного процесса способность и готовность специалиста решать определенные профессиональные задачи, основываясь на единстве теоретической и практической базы; а также, формально описанные требования к результатам высшего образования. Тогда как **«Компетентность»** - совокупность личностных качеств и профессиональных компетенций, основанных на социальном профессиональном опыте, ведущая к успешной деятельности в определенной области.

Отвечая на главный вопрос статьи: «Что является конечным результатом обучения при компетентностном подходе?», приходим к выводу, что во время образовательного процесса мы формируем **компетенции**, указанные в компетентностной модели специалиста; компетентность же развивается позже.

Список литературы

- 1 Антипова В.М., Колесина К.Ю., Пахомова Г.А. Компетентностный подход к организации дополнительного педагогического образования в университете: - URL: www.portalus.ru - (дата обращения 15.01.2015).
- 2 Бермус А.Г. Проблемы и перспективы реализации компетентностного подхода в образовании // Интернет-журнал "Эйдос". - 2013. - 10 сентября: - URL: <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-12.htm>. - (дата обращения 13.01.2015).
- 3 Глоссарий терминов рынка труда, разработки стандартов образовательных программ и учебных планов. Европейский фонд образования. - ЕФО, 2010.
- 4 Нургалиева Г.К. Ценностные ориентации личности: методология, теория, практика формирования. – Алматы: АГУ, 1993.- 210 с.
- 5 Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика. – 2003. - № 10.
- 6 Зимняя И.А. Ключевые компетенции - новая парадигма результата образования // Высшее образование сегодня. – 2011. - № 5. - С. 22-27.
- 7 Кунанбаева С.С. Теория и практика современного иноязычного образования. - Алматы, 2010.

Усалинова М.М.,
пед.ғыл.магистрі, Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ,
Алматы, Қазақстан

**Құзыреттілік тәсілді қалыптастыру:
“біліктілік” немесе “құзіреттілік”**

Білім беру сапасына қол жеткізу, оның қоғам мен тұлғаның көкейтесті және келешек қажеттіліктеріне сәйкес болуы – білім беру саласындағы аса маңызды міндеттер болып табылады. Осы орайда білім беру мақсаты, міндеттері мен мазмұнын қайта ой елегінен өткізу қажеттігі, стандарттардың жаңа нұсқаларын дайындау қажеттігі – құзыреттілік көзқарасты іске асырумен байланыстырылады.

Ussalinova M.M.,
master of Pedagogical sciences, KazUIR&WL named after Ablai khan,
Almaty, Kazakhstan

**Formation of competence or competency
in competence-based approach**

The article is devoted to actual theme for that moment as competency approach. This approach is required by social demand and has its advantages over other approaches. Nevertheless, the approach does not have a solid conceptual apparatus. So, the article deals with the key object of competency building approach and the difference between notions: “competence” and “competency”.

2 БӨЛІМ ОҚЫТУДАҒЫ ҚАЗІРГІ БІЛІМ БЕРУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

РАЗДЕЛ 2 СОВРЕМЕННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ОБУЧЕНИЯ

УДК 81-139

Кузнецова Т.Д.,

к.п.н, профессор, КазУМОиМЯ им. Абылай хана,
kuznetsova@yandex.ru

Каракулова А.,

магистрант, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, aiya_177@mail.ru,
Алматы, Казахстан

ФОРМИРОВАНИЕ ДИСКУРСИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ НА МАТЕРИАЛЕ СКАЗОК КАК МЕТОДИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

В данной статье рассматриваются формирование дискурсивной компетенции как методическая проблема на материале сказок. В данной работе указаны определения понятия дискурсивной компетенции и дискурса. Рассматривается изучение структурного аспекта сказок в отечественных и зарубежных исследованиях, вопросы дискурсивной компетенции. Помимо этого в данной статье рассматривается роль сказки в жизни ученика с точки зрения разных писателей, и включаются методические проблемы при организации обучения на основе использования сказки.

Ключевые слова: дискурс, дискурсивная компетенция, коммуникативная компетенция, сказка, методическая проблема

Иноязычное образование представляет собой многоаспектный феномен, сущность которого раскрывается в нескольких плоскостях. Значимость формирования иноязычной межкультурной коммуникации продиктована интеграцией нашей страны в мировое образовательное пространство. В последнее время, появились исследования, которые посвящены рассмотрению отдельных компонентов межкультурной коммуникативной компетенции, в числе которых выделяют и дискурсивную составляющую и отмечают ее необходимость для правильного полноценного общения.

Проблемой дискурса занималось множество ученых: Бахтин М.М., Бэнвенист Э., Карасик В.И., Буркитбаева Г.Г., Аникина О.В. Дискурс как лингвистическое понятие раскрывают Тичер С., Майер М., Таннен Д.,

Гамилттон Х.Е. Роль дискурса как элемента коммуникативного процесса рассмотрели Елухина Н.В., Орлова П.А., и казахстанские ученые Буркитбаева Г.Г., рассмотрели текст и дискурс, выделили его типы.

Дискурсивная компетенция (далее ДК) является одним из структурных элементов иноязычной коммуникативной компетенции. Иноязычная коммуникативная компетенция в настоящее время определяется как основа обучения иностранному языку.

Дискурсивная сторона коммуникативной компетенции означает качество использования языковых умений и навыков в речевой деятельности, корректность и правильность говорения и письма на иностранном языке, логичность и информационную насыщенность высказываний, что также означает уважение и понимание чужой культуры.

Дискурсивная компетенция, основываясь на определении Е.В. Шумана, представляет собой умение учащегося понимать и самому создавать логичные и связные речевые высказывания, представленные в устной или в письменной форме.

В основе данного термина лежит понятие дискурса как самостоятельной лингвистической категории, получившей широкое распространение в последние годы.

В последние годы популярность понятия дискурс привела к нечеткости и расширению термина. В самом широком значении дискурс – это любой процесс использования языка или любое использование языка продолжительностью больше, чем одно предложение.

Для начала обратимся к предложенным определениям понятия дискурс современных словарей. Так, в Оксфордском словаре английского языка слово «discourse» трактуется как «беседа (арх.)», но также «диссертация, трактат, проповедь», т.е. как определенный жанр, в центре внимания которого мысль в ее развитии [1]. Словарь Вебстера (словарь американского варианта английского языка), в свою очередь, трактует дискурс как «общение, коммуникация как предмет изучения», но также и как «процесс общения (устный или письменный), сосредоточенный на предмете разговора и его развивающий; лекция, трактат, проповедь, диссертация». Здесь дискурс – это и поле деятельности, и материальная форма воплощения, и структура (формат) вербальной деятельности [2]. Согласно определению Д.А.Арутюновой, представленному в Лингвистическом энциклопедическом словаре, дискурс есть текст плюс контекст (отсутствие контекста для исторических текстов не позволяет их называть дискурсом); дискурс включает в себя паралингвистическое, что прочитывается через функции – ритмическую (автодирижирование), референтную (дейктические жесты), семантическую (мимика, жесты, сопутствующие значения), эмоционально-оценочную, а также функцию воздействия на собеседника (иллокутивная сила); дискурс выступает как треугольник: три его стороны – прагматическая, когнитивная (фреймы/сценарии) и ментальные процессы (discourse processing как выбор средств для реализации цели) [3].

Определения дискурса, представленные в словарях, не однозначны, и не дают полного представления о понятии, что обуславливает необходимость обращения к авторским определениям понятия дискурс.

Сказка прошла долгий путь от воспроизведения примитивно-фантастической действительности до символического и философского переосмысления. Она является отражающей ступенью познания ребенком, а позднее и взрослым, мира и самого себя, позволяющей судить о специфике национального самосознания этноса, динамике развития мышления и выработанных им лингвокультурных ценностей.

Изучение структурного аспекта сказок и мифов (Р. Барт, А. Греймас, К. Леви-Стросс, В. Я. Пропп, Ц. Тодоров, А. Dundes, Е. Kongas-Maranda, Р. Maranda) заложило основы для широкого изучения дискурса и коммуникации, однако в современной лингвистике многие характеристики английской сказки, в частности, ее лексика, синтактика, прагматика, и в целом концептуальный мир сказки, недостаточно изучены.

В отечественных исследованиях рассматривалось жанровое своеобразие (Ауэзова М, Фалева П., Соболева Л.), сравнение сказок других народов (Костюхина Е.), заимствование в казахских сказках другие сюжеты (Смаилов Е.), исторические аспекты (Касакбасова С.). В российских исследованиях сказка рассматривалась как особая область языка с присущими ей просодическими характеристиками (З.А. Сахарова), синтаксическими особенностями (Е.М. Печерникова), лексико-синтаксическим своеобразием (Н.А. Акименко), жанровым своеобразием (С.А. Скороходько), «выпадением из реального мира» и установкой на вымысел (О.Н. Гронская). И хотя ряд исследований, посвященных сказке, выполнен в русле лингвистики текста (В.С. Аппатова, О.Н. Гронская, Е.Ю. Ласкавцева, Н.М. Невара), исследование сказочного дискурса до сих пор не получило должного освещения в методике обучения. Этим объясняется выбор английской сказки в качестве объекта исследования в процесс обучения иноязычному общению школьников. Большинство исследователей, занимающихся вопросами формирования дискурсивной компетенции отмечают, что при обучении школьников важно решать не только практические, но и развивающие задачи. Такой подход требует создания принципиально новых типов учебных материалов и методик.

В литературе также отмечается, что занятия по формированию ДК должны научить ученика воспринимать иностранный язык как новый способ выражения и восприятия мыслей и стать фундаментом включения ребенка в диалог культур, а также способствовать осознанию ребенком сопричастности к языковому и культурному сообществу мира [4].

Следовательно, формирование ДК на материале сказок, должно быть таким, чтобы с его помощью учитель мог создавать на занятии особую развивающую среду, замещающую непосредственный контакт с реалиями и вводящую ученика в мир иноязычной культуры. Вместе с тем создание на уроке иноязычной культурной среды будет запускать" (Ш.А. Амонашвили) имеющиеся у учащегося естественные механизмы развития речи,

формировать умения слушания и говорения на чужом языке. Учебным материалом, который позволяет создавать на занятии иноязычную культурную среду, развивать умения слушания и говорения на иностранном языке, является сказка.

Выбор сказки в качестве предмета исследования не случаен. Исследования А.М. Арановской-Дубовис, Ш. Бюлер, Л.С. Выготского, А.В.Запорожца, Н.С. Карпинской, К. Федершпиль и других показали, что сказка наиболее соответствует возрастным особенностям школьников, слушание сказки развивает память, внимание и мышление. Сказка способствует развитию воображения и фантазии ребенка. Влияние сказки на речевое и эмоциональное развитие ребенка отмечают в своих работах М. Арбутнот, Р.И. Жуковская, Б. Беттельхайм, А.П. Усова. Они подчеркивают, что сказка жизненно необходима ученику, так как она развлекает, учит и выступает для него средством познания окружающего мира и себя.

В последние годы появились исследования, подтверждающие важность сказки для психического развития ученика (Б. Беттельхайм, К. Федершпиль). В них самым убедительным образом показана сложная система взаимоотношений ребенка с миром вымысла, существующим в сказке. В зарубежных исследованиях появляется термин "возраст сказки", т.е. такой возраст, в котором ученик наиболее восприимчив к сказочной действительности [5].

Для благоприятной педагогической среды Ш. Бюлер определяет этот возраст с 4-8 лет, К. Федершпиль утверждает, что сказки можно рассказывать школьникам только начиная с 6-7 лет, когда у них пробуждается интерес к предмету и связь с действительностью становится сильнее.

Известные писатели (Д.Родари, А.Толстой, Ю. Нагибин, А.М. Горький, К.Чуковский, Б.Беттельхайм и др.) говорили о той большой роли, которую играет сказка в жизни ребенка. Д. Родари считает, что «сказка для ребенка такое же серьезное дело, как игра: она нужна ему для того, чтобы определиться, чтобы изучить себя, измерить, оценить свои возможности» [6].

Ю.Нагибин отмечает: «Сказка дает юным читателям на редкость яркий, широкий, многозначный образ мира» [7].

Б.Беттельхайм отмечает, нужна только такая литература, которая способна обогатить жизнь ребенка, стимулировать его воображение, помогать развитию его интеллекта, воспитывать его эмоции, снимать тревожность и разьяснять его трудности. Выдвигая требования к литературе, ученый подчеркивает: «Литература должна в одно и тоже время затрагивать все аспекты личности ребенка, относиться со всей серьезностью к его затруднениям и одновременно стимулировать уверенность в самом ребенке и в его будущем. И Б. Беттельхайм делает вывод: "In all these and many other respects nothing can be as enriching and satisfying to child and adult alike as the folk fairy tale" [8].

Народная сказка, как и литературная, показывает особенности жизни человека в обществе, особенности взаимоотношений между людьми. Из сказок ребенок узнает о внутренних проблемах человека и о путях

разрешения их. Ему необходимы, как утверждает Беттельхайм, знания о том, как приводить в порядок свой внутренний дом для того, чтобы навести порядок в своей собственной жизни.

Сказка создает определенные предпосылки для воспитания личности ребенка. Она располагает неограниченными возможностями для расширения кругозора ребенка, для развития его мышления, речи, творческой фантазии, художественного вкуса. В одной исследовательской работе невозможно раскрыть все функции сказки.

Сказка представляет собой уникальный тип учебного материала, возможности которого для методики формирования дискурсивной компетенции на материале сказок не изучены. Использование сказки на занятиях позволяет успешно сочетать развивающий, воспитательный и практический аспекты обучения.

Сказка - особый художественный жанр, феномен культуры, а также текст как сложное иерархическое смысловое образование. Одной из самых серьезных методических проблем при организации обучения на основе использования сказки представляется обеспечение адекватности понимания учащимися сказочного текста на английском языке школьников. Представляется, что именно сложность, связанных со сказкой лингвистических, психологических, лингвопсихологических, литературоведческих проблем, определила неразработанность вопросов практического использования сказки. Решение методических задач осложняется еще и тем, в которых недостаточно исследовалось бы механизмы понимания школьниками сказок на иностранных языках.

В учебниках, изданных в конце XIX века и в начале XX – го (А. Цингер «Вторая английская книга для русских детей», 1919г.; В.Скотт и В.Брей «Английский практический коммерческий учебник, 1896г.; Ю.Брауер «Руководство для начального обучения немецкому языку по естественному методу», 1909г. И др.), представлен ряд сказок для чтения. Так, в учебнике А.Цингера уже на первой странице учащимся предлагается прочитать сказку «The Blind Man and the Lame Man». Заметим, что никаких заданий, предшествующих сказке и после нее, нет.

Автор учебника С.Манштейн («Иллюстрированный курс английского языка», 1917г) предлагает учащимся прочитать хорошо всем известную сказку «The Three Bears». Перед текстом нет никаких заданий, а после текста предлагается ответить на 81 вопрос, в основном все вопросы направлены на проверку понимания содержания текста.

В конце учебника В.Скотта и Ф. Брея имеется раздел «Reading Lessons», который содержит три сказки. Методическая работа не представлена совсем.

В 30-40х годах в советских учебниках по иностранному языку трудно найти тексты сказочного содержания. Только в 50- е годы сказка снова привлекла внимание составителей учебников и книжек для чтения на иностранном языке. В эти годы выходит целый ряд сборников сказок для домашнего чтения на английском языке (Е.В.Белова «Children's stories. Книга

для чтения в 5 классе; «Волшебная корзина». Книга для чтения в 6 классе; «Английские сказки». Книга для чтения в 6 классе и многие другие). Характеризуя данные источники, можно сказать, что они обладают рядом достоинств. Многие сказки адаптированы, есть сноски трудно переводимых слов и фраз, словарь в конце книги. Но к сожалению, без учета современной методологии иноязычного образования.

В современных учебниках по английскому языку: «Happy English», Н.Клементьева и Б.Монк; «Английский язык» И.Верещагина и И.Притыкина также можно встретить ряд сказок, предлагаемых для чтения и понимания.

Таким образом, можно сделать вывод: несмотря на достаточно широкое использование сказки в учебном процессе при обучении иноязычному общению, методическая работа со сказкой ограничивается в основном после текстовыми вопросами по содержанию прочитанного, рядом заданий по усвоению грамматических структур на базе текста сказки, не раскрывая при этом ни специфики сказочного дискурса, ни глубины его понимания учащимися.

Список литературы

1 The Oxford English Dictionary. Second edition. Band 2. – Clarendon Press Oxford, 2005. – 124 p.

2 The Merriam Webster Dictionary. New edition. – Merriam-Webster, Incorporated, 2002. – 98 p.

3 Арутюнова Д.А. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь. – М.: Советская энциклопедия, 1968. – 105 с.

4 Bromley R.F. Language Arts: Exploring connections. - Boston etc.: Allyn and Bacon, 2001. - 122 p.

5 Основы теории речевой деятельности: Материалы по проблемам современной лингвистики / АН СССР. Ин-т языкознания; Отв. ред. А.А. Леонтьев. - М.: Наука, 1974. - 121 с.

6 Иванова Э. Этот волшебный мир сказки // Дошкольное воспитание. - 1986. - № 12. - С.49.

7 Нагибин Ю. Не чужое ремесло. - М.: Современник, 1983. - С.131.

8 Bettelheim B. The uses of enchantment. - New York: Knopf, 2008.- P.5.

Кузнецова Т.Д.,

к.п.н, профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ, kuznetsova@yandex.ru

Каракулова А.,

магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ,

aiya_177@mail.ru, Алматы, Қазақстан

Дискурстық компетенцияны ертегілер материалдарында калыптастыру- әдістемілік проблема

Дискурсивті құзіреттілік шеттілдік қатысым құзіреттілігінің құрамдық бөліктерінің бірі болып табылады. Ертегі оқу құралының ерекше түрі болып табылады, дегенмен ертегілердің дискурсивті құзіреттілікті қалыптастыру

әдістемесінде қолданылу мүмкіндіктері әлі де толық зерттелмеген. Сабақта ертегілерді қолдану оқытудың дамытушылық, тәрбиелік және тәжірибелік жақтарын бірге пайдалануға мүмкіндік береді.

Kuznetsova T.D.,

c.p.s., professor, Kazakh Ablai khan UIR&L, kuznetsova@yandex.ru

Karakulova A.,

master student, Kazakh Ablai khan UIR&WL,

aiya_177@mail.ru, Almaty, Kazakhstan

The formation of discourse competence based on the stories as a methodological problem

Discourse competence is one of the structure elements of a foreign communicative competence. Fairytale presents unique type of educational material there is possibilities for methods of formation discourse competence on study materials of fairytale which is not learnt. The using of fairytale at the lessons allows to combinate developing, educational and practical aspects of learning successfully.

UDC 801.73

Bagramova S.N.,

Master's degree of pedagogical sciences,
Kazakh Ablai khan UIR&WL, Almaty, Kazakhstan

DIGITAL STORYTELLING IN FOREIGN LANGUAGE EDUCATION

This article describes the digital storytelling process, including the benefits students attain from storytelling and technology integration as well as suggestions for classroom implementation. The need for students to use effective written communication and to be technologically literate remains strong. Meanwhile, educators charged with developing these skills are searching for ways to engage students in the writing process and integrate technology into daily learning activities. Digital storytelling aligns with both of these objectives. This strategy invites students into the writing process on a personal level and integrates several technologies into the final product.

Keywords: Digital storytelling, web-based skills, windows movie maker, websites, storybird, education, organization, multimedia, narrative, web tools, Microsoft Photostory 3

“Everyone has many powerful stories to tell and people who believe they are mundane, uninteresting, or unmemorable possess beneath this mask a vivid, complex, and rich body of stories just waiting to be told.”

Center for Digital Storytelling
<http://digitalstorytelling.coe.uh.edu>

Education by its nature is an evolutionary experience. Because of this, it is important for teachers to embrace technological advances and learn alongside their students. Today’s students are visual learners and work best when they are able to have an interactive experience. Digital storytelling does this, but it can be a complex process. Because of this, it is up to teachers to break it down so that students take notice of the different skills required to create a multimedia experience. The following components are writing, photography, video, reading aloud and various Web-based skills. In some instances, students may participate in all these activities or teachers may give them a place to start [1].

Digital storytelling is the practice of combining narrative with digital content, including images, sound, and video, to create a short movie, typically with a strong emotional component (Bull &Kajder, 2004; Robin, 2008; Sadik, 2008)[2; 12; 15]. Additionally, digital storytelling expert Joe Lambert coined the Seven Elements of Effective Digital Stories. They are: a point of view, a dramatic question, emotional content, economy, pacing, the gift of your voice, and an accompanying soundtrack (Bull &Kajder, 2004) [2].

Sophisticated digital stories can be interactive movies that include highly produced audio and visual effects, but a set of slides with corresponding narration or music constitutes a basic digital story. Digital stories can be instructional, persuasive, historical, or reflective. The resources available to incorporate into a digital story are virtually limitless, giving the storyteller enormous creative latitude. Some learning theorists believe that as a pedagogical technique, storytelling can be effectively applied to nearly any subject.

Constructing a narrative and communicating it effectively require the storyteller to think carefully about the topic and consider the audience’s perspective [3-4]. People tell stories to teach beliefs and values to others. The oral tradition of knowledge transfer and exchange has served as the basis for education since humans began teaching one another, and digital stories build on this model by incorporating rich, dynamic media. The process of creating a digital story forces storytellers to choose a topic that can be appropriately conveyed to a particular audience, with electronic elements, in the time available. This dynamic creates an opportunity to reflect on life and find deep connections with the subject matter of a course or with an out-of-class experience, such as a trip abroad. Digital stories let students express themselves not only with their own words but also in their own voices, fostering a sense of individuality and of “owning” their creations. At the same time, digital stories give students an opportunity to experiment with self-representation—telling a story that highlights specific characteristics or events—a key part of establishing their identity, a process that for many is an important aspect of the study [5].

This research indicates that the utilisation of digital storytelling in education increases skills. They are: organization skills, writing skills, presentation skills, problem solving skills, assessment skills, technology skills, research skills. Digital stories may help English Language Learners to further develop their language skills. Digital stories usually utilize spoken narrative and thus students get to hear how their writing sounds because they are able to record and listen to it as many times as they wish. Ohler (2008) states that due to the “interplay between writing, speaking, and listening, digital story telling has great potential to help students learn language” [10, p.51].

Organization of writing digital stories:

Concept Mapping

In the concept-mapping stage, students decide on what type of story they want to tell. They can either bring in photos of their own, or they can find photos on stock photo websites that will lead them to a concept. If students find photos online, they should learn about fair use and copyright so that they are not using an unauthorized image. Here everything is thrown against the wall and students find a concept they can work on. They may want to tell their own story, or make one up. Taking notes and having a general outline will help them get started.

Pre-writing and Writing

Even when dealing with visual media, good writing skills are still important. The structure of writing is different in a digital story because no one frame can be overloaded, and the frames overall should maintain a sense of balance. The writing should be done with the visuals in mind. Students may be assigned different sections to write, and they can help edit one another’s work in order to help ensure the story will sound smooth and entertaining. Teachers can check a student’s work and offer suggestions on how to get the final draft to be the best it can be.

Creating Slideshows or Video

For younger students, slide shows are easier to use in a digital story. These can be laid out and placed in an order that connects with the written story. Short video clips can be incorporated too. Students may want to record a video introduction and then use slides for the remainder of their digital story presentation. Some of this will be done in the concept-mapping stage, but once there are drafts of the story written it may be necessary to either add additional photographs or take them out where they no longer fit. If students cannot find an appropriate photograph, they can also draw pictures that represent their story.

Recording the Story

To give digital stories that “oral tradition” feel, students can record themselves narrating the story. Sometimes the story may be straight reading and other times different students can actually play characters in a story. Although it is not quite a movie, a digital story displays many of the elements of a movie or play and can help students develop acting skills as well as connect with an audience and their peers. Digital stories segments are manageable so only short clips will need to be recorded. For most projects, Windows Sound Recorder will be sufficient. Students may also do some recording on their smartphones.

Adding Music and Effects

It is likely that students will notice the similarity between making a digital story and making a movie, and many may want to add sound effects aside from their own voices to the story. If it is a windy day in the story, wind noises can be added to the background. Intense music can be added to the serious parts of the story. Background sound can enhance the final product, but it shouldn't be used to the point where it overshadows the story.

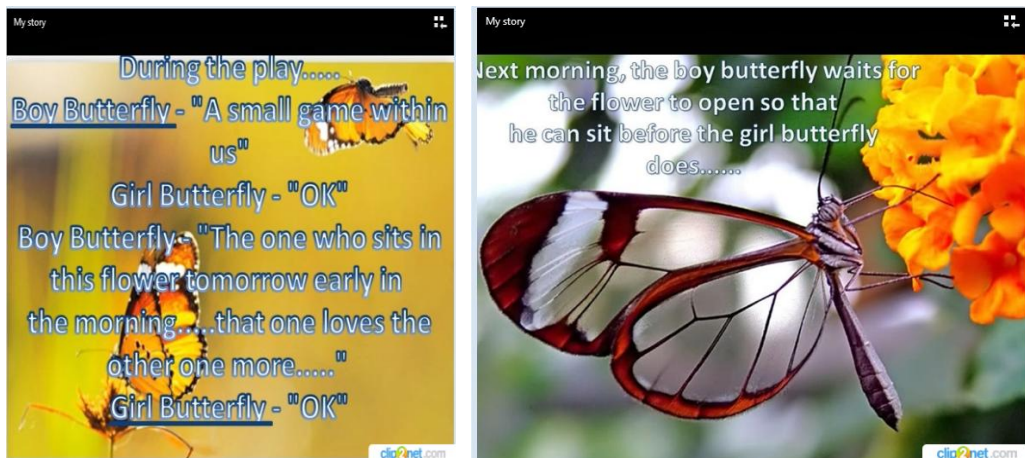
Putting it Together

With various social media, there are many ways to take digital stories in the classroom and put them in the wider world. Of course, privacy issues are always a concern. Parental permission should be obtained before posting to social networks and private channels should be used [9].

There are several ways to put the final touches on a digital story. Using digital story software, the different components can be layered together in order to smooth out the entire project. Teachers can decide if they want each student to take on a single component, or if they want each person doing a little of everything. Regardless of which approach is taken, students will learn the importance of collaboration in making something they can be proud of.

One of the online software program is Microsoft, Photostory 3. This program allows students to create digital story telling. It is free XP-compatible slideshow movie maker. You can create slideshows using your digital photos very easily with the help of Microsoft, Photo Story. With a single click, you can touch-up, crop, or rotate pictures. Add stunning special effects, soundtracks, and your own voice narration to your photo stories. Then, personalize them with titles and captions. Microsoft Photo Story can apply special effects to a picture and create slideshows.

Sample is given. Photostory made by our student of Pedagogical faculty of foreign languages.

Picture 1 - Microsoft, Photostory

Websites of Digital story telling:

Picture 2 - Logo of Story bird

Режим доступа: URL: www.storybird.com

Storybird is a service that uses collaborative storytelling to connect students, teachers, and families. A student can create individual stories, work together in small groups, or as a class to create a story by writing their own text and inserting pictures. Then they have the option of sharing their Storybird privately or publicly on the network. The final product can be printed viewed online. Story bird is a free web based tool, which allows you to let the students write stories based on pictures. The tool allows students to work alone on writing texts, and to work together on a common history. It is suitable for use within the dialogical and polyphonic form of teaching. In the dialogical form of teaching Storybird can be used as a tool for students' creative work. The teacher can create and organize students in classes in the system, and can then ask them to solve a common task, which is based on a picture. It is possible to upload a photo from your own computer, as a basis for this sort of writing task. You can also let the students create their own stories in storybird. For such more free writing tasks, the many pictures in storybirds database can serve to inspire the students. The student chooses a picture in the storybird collection, as the starting point for the story, and then builds a story around a series of images, which relate to the first selected image.

It's possible for students to write part of a story in story bird, and share it with someone else, who can then continue writing on the story. This feature is well suited for use within the polyphonic form of teaching. Students may for example be organized in pairs, and alternatively write two different stories. This gives both the opportunity to inspire each other in the writing process, and it becomes possible for the students to edit, what the other has written. On this site we cannot download your very ready story; you just can print it or share with other followers. To make this online product as a digital story -telling, we suggest you make screenshots of each picture of your story bird, all these pictures add in Movie maker or Windows Live studio. Moviemaker software should be introduced to the teacher and students with an explanation of how to create a digital story using these software; various features and options available in Moviemaker and Windows Live studio.

Moreover, teachers help the students who want to record their voices and use them within the story. To add your voice and make it MP3 file you may use such online software programs as vocaroo.com or audacity.com, then download in Windows movie maker. The students create the digital story based on the

storyboard by importing the elements to Moviemaker software and recording their voice to add to the narrative and test if it works effectively with the digital story. They can also add special effects and adjust the length of each visual element. This is achieved by choosing and adding some special effects, such as music and transitions, to make the story more attractive, adjusting the length of each visual element to make sure it matches the narration, and this is done over the entire digital story. After saving it, you have a possibility to use it as offline product at any time. Here is a sample of digi story which made by our student of Pedagogical faculty of foreign languages.

Picture 3 - Story bird.com, Super Frank

Режим доступа URL: www.zimmertwins.com

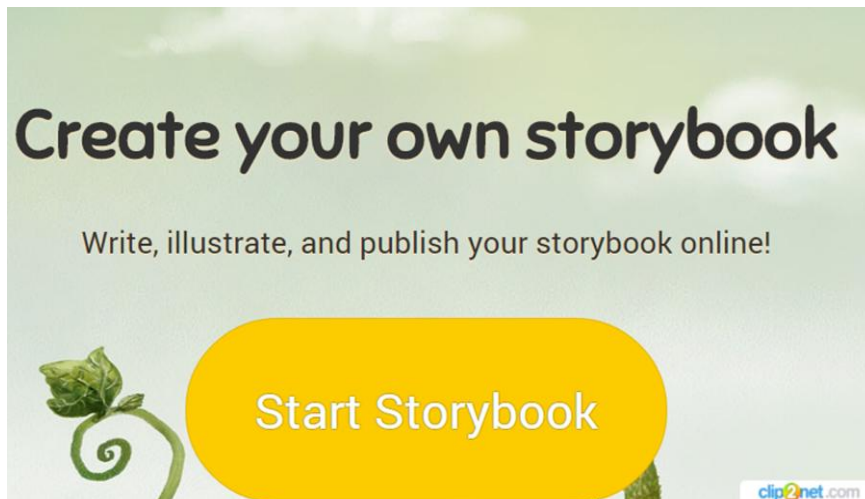
The Zimmer Twins is a site devoted to kids and creative storytelling. Since 2005, the Zimmer Twins has invited children to create and share their own animated stories.

Picture 4 - Zimmertwins

Режим доступа URL: www.mystorybook.com

This site helps to create their own digistory. It can be written, illustrated and published

Picture 5 - Main page of mystorybook.com

Режим доступа URL: www.zooburst.com

Zooburst site is a digital storytelling tool that lets anyone easily create his or her own 3D pop-up books

Picture 6 - Main page of zooburts.com

The main aim of this article is to investigate the impact of digital storytelling on student learning, the outcomes of this research will enable both teachers and students to tap into the power of digital storytelling and more engaged teaching and learning. This study contributes to new understandings of how to create authentic and constructivist learning contexts that can be used in a range of educational settings. The research focused on how to implement digital storytelling in the classroom, describing the digital story workshop; therefore, this research gives a clear picture of how to integrate digital storytelling into schools. Consequently, the new knowledge generated by this research can inform future educational policy.

Digital storytelling will continue to be a quality learning strategy for classrooms of the future. With careful planning and preparation, digital storytelling will continue to present students with a deeply meaningful learning experience. Many students, especially struggling readers and writers, will be highly motivated by the personal nature of storytelling and the integration of technology. As they construct their stories, students will be reading for depth and understanding, and gaining proficiency with the technical aspects of language.

Finally, students will gain greater competence with technology as they refine their problem-solving skills. Sharing personal stories and engaging in this variety of thinking skills will prove to be a rewarding experience for both teachers and students.

References

- 1 Brabec K., Fisher K., Pitler H. Building better instruction: How technology supports nine research-proven instructional strategies // Learning and Leading with Technology . - 2004. - № 31(5). – P. 6-11.
- 2 Bull G., Kajder, S. Digital storytelling in the language arts classroom // Learning & Leading with Technology. – 2004. - № 32 (4). – P. 46-49.
- 3 Calkins L. M. Lessons from a child: On the teaching and learning of writing. - Portsmouth, NH: Heinemann Educational Books, 1984.

4 Chung S. K. Art education technology: Digital storytelling // Art Education. – 2003. - № 60 (2).- P. 17-22.

5 Combs M., Beach J. D. Stories and storytelling: Personalizing the social studies // The Reading Teacher. – 1994. - № 47 (6). – P. 464-471.

6 Cuban L. Teachers and machines: The classroom use of technology since 1920. - New York, NY: Teacher's College Press, 1986.

7 Dörner R., Grimm P., Abawi D. F. Synergies between interactive training simulations and digital storytelling: A component-based framework // Computers & Graphics. – 2002. - № 26. - P. 45-55.

8 Educause Learning Initiative. (n.d.). 7 things you should know about digital storytelling: - Режим доступа URL: [fromhttp://www.educause.edu/ELI7ThingsYouShouldKnowAboutSeries/7495](http://www.educause.edu/ELI7ThingsYouShouldKnowAboutSeries/7495). – (дата обращения 12.02.2015).

9 Education Portland site: - Режим доступа URL: <http://education.cu-portland.edu/blog/tech-ed/how-to-incorporate-digital-stories-in-the-classroom-> (дата обращения 17.02.2015).

Баграмова С.Н.,

м.п.н., преподаватель, КазУМОиМЯ им. Абылай хана,
Алматы, Казахстан

Цифровые рассказы в иноязычном образовании

Создание цифровых рассказов поощряет обучение иностранному языку и делает процесс более увлекательным. Многие студенты не считают себя способным к писательству или же вовсе пугаются необходимости излагать свои мысли в письменной форме. При написании цифровых рассказов этот процесс становится естественным и интересным. Рассказывание истории – это старинное искусство – возражающее в современной глобальной культуре. В нашем быстро меняющемся мире мы можем предложить студентам использовать цифровые технологии для рассказа истории и использовать в обучении иностранному языку.

Баграмова С.Н.,

п.ғ.м, Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ,
Алматы, Қазақстан

Сандық әңгімелер шет тілді оқытудың тәсілі

Сандық әңгімелер шет тілді меңгерудің бірден бір тәсілі болып саналады. Көптеген студенттердің жазуға деген қабілеттері жоқ және олар өз ойларын жазуға немесе жазба түрде түсіруге қорқақтайды. Бірақ сандық әңгімелерді жазу барысында бұл үдеріс әрі табиғи, әрі қызықты өтеді. Әңгімелеу – заманауи ғаламдық мәдениетте қайта өмірге келген көне өнер. Біз студенттерге сандық технологиялар арқылы сандық әңгімелерді жазуға және қолдануға кеңес береміз. Зерттеу нәтижесінде, сандық әңгімелер

оқу үрдісін қызықты әрі тартымды етіп өткізуге мүмкіндік береді. Осы тәсіл әнгімелеу принципіне негізделген, студенттердің оқу үрдісіннің жақсы нәтижесін береді.

УДК 378.147:811

Джусубалиева Д.М.,

д.п.н., профессор, директор НИИ Информатизации профессионального образования КазУМОиМЯ им. Абылай хана

Габдсаттарова А.Х.,

Магистрант КазУМОиМЯ им. Абылай хана,
Алматы, Казахстан

МЕТОДИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ ТРЕХЪЯЗЫЧНОМУ ОБЩЕНИЮ

Процессы информатизации современного общества и тесно связанные с ними процессы информатизации всех форм образовательной деятельности характеризуются процессами совершенствования и массового распространения новых информационных и коммуникационных технологий (ИКТ). Подобные технологии активно применяются для передачи информации и обеспечения взаимодействия преподавателя и обучаемого в системах открытого и дистанционного образования. Современный преподаватель должен не только обладать знаниями в области ИКТ, но и быть специалистом по их применению в своей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: полиязычие, государственная политика, триединство языков, современные информационные технологий, обучающие программы

В современном мире, полиязычном и мультикультурном, как никогда актуальна проблема сопряженности языков, поиск эффективных и жизнеспособных программ в области языков по консолидации обществ. Внимание Президента нашей страны, Лидера нации Н.А.Назарбаева к этой составляющей государственной политики очевидно и заслуживает самого пристального изучения и анализа, поскольку именно в нашей республике реализуется уникальный проект, инициированный Главой государства, — триединство языков [1]. Интеграция современных информационных технологий с образовательным процессом дает возможность учащимся лучше усвоить учебный материал и этим самым повысить свою компетенцию. Эффективность использования ИКТ в процессе обучения школьников была подтверждена экспериментом, проведенным в Международной школе «Мирас».

XXI век с его быстро меняющимися тенденциями не случайно назван веком информационных технологий. В системе образования информационные технологии прочно нашли свое место для повышения качества образования. Казахстан, как страна с многообещающими перспективами, с инновационным развитием экономики ставит перед собой еще одну цель - вырастить новое поколение казахстанцев, владеющими тремя стратегически важными языками - казахским языком — как государственным, русским языком – как языком межнационального общения и английским языком – языком успешной интеграции в глобальную мировую экономику [2]. Внедрение этой языковой политики президентом Назарбаевым Н.А. обусловлено двумя факторами: во-первых, укрепление общественного согласия в стране. Казахстан многонациональная страна с многообразием культур и языков, равное сосуществование которых обеспечивается Конституцией страны и является безусловным достоянием нашего государства. Поэтому знание государственного языка и языка межнационального общения является одним из направлений языковой политики страны.

Проводимая языковая политика обеспечивает соблюдение языковых прав всех этносов и предоставляет свободный выбор языка для общения, получения образования, реализации творческих потребностей. Во-вторых, повышение конкурентоспособности нашей страны, интеграция Казахстана в мировое сообщество зависит сегодня от осознания и реализации простой истины: мир открыт тому, кто сможет овладеть новыми знаниями через овладение доминирующими языками, поэтому овладение английским языком, как языком международного общения является очень актуальным [3].

Интеграция новых информационных технологий в образовательный процесс позволило применить их и для обучения языкам [4]. В результате, уже на сегодняшний день, в городе Алматы в рамках новой языковой политики, Международная школа Мирас активно используют новые информационные технологий для достижения поставленных Президентом задач. Обучение трём языкам начинается с дошкольного возраста и длится на протяжении всех ступеней среднего образования. Классы делятся на языковые потоки в зависимости от основного языка обучения: казахский поток, русский и английский. Однако, вне зависимости от выбранного потока, ученики изучают еще два языка, в итоге данная модель образования полностью соответствует новой трёхязычной политике страны. При этом нельзя не учитывать, что роль информационных технологий особо важна, так как они обеспечивают развитие всех навыков учащихся.

В практике учителей школы огромной популярностью пользуются организация учебного процесса на основе ИКТ, позволяющие организовать учебный процесс через E-learning (электронное обучение). Одной из наиболее применяемых систем управления и обучения является система Moodle, позволяющая легко контролировать процесс обучения и обеспечивающая учителей дополнительными ресурсами и аутентичными материалами для работы с учащимися [5].

На сегодняшний день глобальная сеть Интернет пестрит различными обучающими программами, которые имеют легкий доступ и понятный интерфейс. К наиболее популярным в обучении казахскому языку относится – вебсайт www.imektep.kz, позволяющий посмотреть видео на различные темы с последующими упражнениями.

Рисунок 1 – Школьники и Интернет

Большой популярностью при обучении казахскому языку пользуются обучающие программы - «*Офисные игры с изучением казахского языка*» (Разработчик: ТОО "Vimash"), в которой обучение **казахскому языку** реализовано в увлекательной игровой форме (найди слово, время, поле чудес, маджонт), а также увлекательная мультимедийная программа «*Казахский язык для детей: Фажайып қазақ тілі - Удивительный казахский язык*» (Разработчик: Центр "Руханият") для обучения детей дошкольного возраста и младших классов. Данная программа благодаря её легкости и увлекательности может эффективно использоваться для обучения не только казахскоговорящих детей, но и всех других, кто изучает казахский язык.

В обучении русскому языку используются следующие программы – «*Многоязычная программа для изучения русского языка «Русский для всех. 1000 заданий»*» - обучающая компьютерная программа, разработанная ЗАО «Истра Софт» по заказу фонда «Русский мир» для изучения русского языка, а также *Flash уроки-сказки Мудрейкина* со звуком и анимацией для интересного изучения правил русского языка. Правила правописания в ней представлены в виде историй, главными героями которых являются буквы.

В практике обучения английскому языку уже на протяжении многих лет популярной является программа «*Talk to me*» — это уникальный интерактивный курс изучения иностранного языка, основанный на аудировании и тренировке устной речи, даёт возможность вести диалог с компьютером и сегодня она считается самой современной технологией

распознавания речи. Другой обучающей программой является «*Профессор Хиггинс*» (версия 6.1) – полный фонетический, лексический и грамматический мультимедийный справочник-тренажер, предназначенный для желающих (независимо от их начального уровня знаний) научиться понимать разговорную английскую речь и говорить грамматически правильно, с хорошим и отчетливым произношением.

Как показал эксперимент, проведенный в рамках школы Мирас, в результате использования информационных технологий учащиеся наиболее быстро усваивают материал, а интерактивные программы, позволяющие самим учащимся самостоятельно выполнять задания, дают возможность надолго закрепить пройденные темы. В процессе сравнения экспериментальной и контрольной групп была выявлена значительная разница в результатах итоговых контрольных работ, которые показали, что учащиеся экспериментального класса набрали больше высоких оценок, что свидетельствует об эффективности использования информационных технологий в обучении трёхязычному общению. Таким образом, внедрение информационных технологий в учебный процесс для реализации программы трехязычия показали положительные результаты, что свидетельствует о большой роли ИКТ в усвоении учебного материала и подготовки детей новой формации.

Список литературы

- 1 Назарбаев Н.А. Новый Казахстан в новом мире // Казахстанская правда. – 2007. - № 33(25278). – 1 марта. - С.1.
- 2 Назарбаев Н.А. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда // Казахстанская правда. - 2012. - № 218-219. - 10 июля.
- 3 Государственная программа развития языков в Республике Казахстан на 2011-2020 годы: Режим доступа URL: www.edu.gov.kz – (дата обращения 13.02.2015).
- 4 Чакликова А.Т. Методология информатизации иноязычного образования: Монография. - Алматы, 2008.
- 5 Джусубалиева Д.М. Современные информационные технологии в управлении качеством подготовки специалистов в языковом вузе // Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана. Сер. «Педагогические науки». – 2014. - № 4 (35). - С.43-50.

Джусубалиева Д.М.,
п.ғ.д., профессор Аблай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ
Габдсаттарова А.Х.,
Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ магистранты, Алматы, Қазақстан

Үштілді оқытуда ақпараттық технологияны пайдалану әдісі

Қазақстанның әлемдік қауымдастыққа енудің бірден-бір шарты – тілдер саясаты болып табылады. Тәуелсіздік алған сәттен бастап Қазақстан Республикасының президенті Нұрсұлтан Әбішұлы тілдерді білудің ерекше мәнін әрдайым айрықша атап өтетін. Нәтижесінде қазіргі таңда Қазақстанда елбасы бастамашылық еткен үш тілдің бірлесуі атты бірден-бір жоба іске асуда. Тарихи, көпұлтты және көп мәдениетті Қазақстан қоғамы әрине, маңызды әлеуметтік басымдықтарының бірі ретінде Үштілділік идеясын жариялай, бүгінгі таңда қауіп-қатерлерге жауап береді.

Dzhusubalieva D.M.,
d.p.s., professor, Kazakh Ablai khan UIR&WL
Gabdsattarova A.Kh.,
A candidate for Master's degree of Kazakh Ablai khan UIR&WL,
Almaty, Kazakhstan

The method of using information technology in teaching trilingual communication

One of the most important conditions for the integration of Kazakhstan into the world community is the language policy. Since the independence of Kazakhstan President Nursultan Nazarbayev has always emphasized the special importance of language skills and as a result today in Kazakhstan there is implemented a unique project, initiated by the head of state - the trinity of languages. Historically multicultural, multiethnic and multicultural society of Kazakhstan naturally responds to the challenges of today, proclaiming the idea of trilingualism as one of the important social priorities. Leader of the Nation's attention to this part of the state policy is obvious and deserves the most careful study and analysis, as in our country implemented a unique project which is initiated by the head of state - the trinity of languages.

УДК 808

Әбдіғали С.Ә.,
п.ғ.к., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ
Оразханова А.О.,
магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ,
Алматы, Қазақстан

СТУДЕНТТЕРДІҢ ЛИНГВОМӘДЕНИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЗАҚ ЖӘНЕ АҒЫЛШЫН ТІЛДЕРІНІҢ СӨЙЛЕУ МӘДЕНИЕТІ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІН ОҚЫТУ АРҚЫЛЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Мақала студенттердің лингвомәдени құзыреттілігін қазақ және ағылшын тілдерінің сөйлеу мәдениеті ерекшеліктерін оқыту арқылы қалыптастырудың үлгісін көрсетуге арналған. Сөйлеу мәдениеті ерекшеліктері – лингвомәдени құзыреттілікті қалыптастырудың ең басты құралы ретінде қарастырылады. Студенттердің мәдениетаралық қатысымға түсуіне көмектесетін, әрі олардың лингвомәдени құзыреттілігін дамытатын құрал - сөйлеу мәдениеті ерекшеліктері болғандықтан, оның құрамына мақал-мәтелдер, идиомалар, тұрақты сөз тіркестері, фразалық тіркестер, сөз тіркестері кіріп, студенттердің сөйлеу мәдениетін дамытуда жетекші орындарды алатындығы мысалдар арқылы көрсетіледі.

Тірек сөздер: лингвомәдени құзыреттілік, сөйлеу мәдениеті, қатысым, тіл, мәдениет, тұлға, сөйлеу мәдениеті ерекшеліктері, мақал-мәтелдер, идиомалар, фразеологиялық тіркес, фразалық тіркес, сөз тіркестері, қанатты сөздер

Қазіргі кезде оқу үрдісінің тиімді болуы бірден-бір өзекті мәселе болып табылады. Әрбір мұғалім әр түрлі мақсаттармен қолданылатын әдістерге, жаттығуларға, оның ішінде интерактивті жаттығуларға тәуелді болып келеді. Бүгінгі күні шеттілдік білім беруді дамытуда осындай әдіс-тәсілдерге жүгіну әркімнің де оқуға қызығушылығын, білімге құштарлығын өзгертері анық. Себебі, қоғам өмірден өз орнын таңдай алатын, өзара қарым-қатынаста өзін еркін ұстап, кез-келген ортаға тез бейімделетін, белгілі бір ғылым саласынан білімі мен білігін көрсете алатын, өз ойы мен пікірін айта білетін мәдениетті, құзыретті, білікті жеке тұлға қалыптастырып, тәрбиелеуді талап етеді. Студенттердің жеке тұлға болып дамуы мен алған білімін іске асыруда сөйлеу тілін, әрекетін, тіл мәдениетін, әдебін қалыптастыру қазіргі кездегі өзекті мәселелерінің бірі болып табылады.

Ал, шеттілдік білім берудегі ең басты мақсат – студенттердің қатысым жасауға қабілеттілігін арттыру болып табылады. Ендеше, қатысым жасауда студенттің сөздік қоры бай, әрі таза болуы үшін көптеген ғылыми тұжырымдар студенттің оқу барысында сөйлеу мәдениетін де қатар дамытуды көздейді. Себебі, сөйлеу мәдениеті арқылы студенттің лингвомәдени құзыреттілігінің қалыптасуы әбден мүмкін болды.

Р.Сыздықованың «Тіл мәдениеті – лексикалық, грамматикалық, орфографиялық, стилистикалық, нормаларды ұстану, ол заңдылықтарды бұзбай, жетілдіре, орнықтыра түсу» деген тұжырымынан «қатысымның» қаншалықты «сөйлеу мәдениет нормаларын» қажет ететініне көз жеткізуге болады. Тіпті Аристотель де «Егер сөз айқын болса, ол мақсатына жетеді; кім айқын ойласа, сол анық айтады» деген [1, 24-б.]. Өйткені, сөздік қоры бай, сөйлеу мәдениетінің ерекшеліктерін жетік меңгерген, түсінген, тілдік нормаларды ескере қатысымға түсетін әрбір студент өз ойын тапжылмай анық айтып, мақсатына жетіп, әрі өзінің лингвомәдени құзыреттілігін қалыптастыра алатыны сөзсіз айқын көрінеді.

Ал лингвомәдени құзыреттілік дегеніміз – «тіл-мәдениет-тұлғаны» кешенді жүйе ретінде қарастыра отырып, студенттердің танымдық және екінші когнитивтік санасын қалыптастырудың ажырамас бөлігі болып табылады [2, 98-б.]. Сондықтан, лингвомәдени құзыреттілікті қалыптастырудың басты құралдарының бірі – сөйлеу мәдениетін дамыту. Әдіскерлер сөйлеу мәдениетін зерттеуде лексикаға қатысты мәселелерді басшылыққа алады. Себебі, лексикалық білім берудің басты мәселесі – сөзді орынды қолдана білуге баулу, тіл мәдениетін арттыру. Ол оқытуда сөздерді дұрыс тіркестіре білу дағдысымен анықталады. Сөздерді дұрыс тіркестіре білу сөз мағынасымен байланысты және ол тек мағына ғана емес, тілдің грамматикалық заңдылығына да негізделеді. Демек, студенттің тілін дамытудағы лексикалық тақырыптарды таңдау қатысымдық әрекет мақсатымен байланысты болып, лексикалық норманы игеруге негізделеді, сөздің қолданылуы туралы білім, білік дағдыларын қалыптастыру тиімді болып есептеледі. Әйтсе де, шетел тілін оқытуда лексикамен қатар фонетикалық, грамматикалық, стилистикалық білімдер де маңызды. Осындай тілдік нормаламен қатар, сөйлеу мәдениетінің өзге де ерекшеліктерін басшылыққа алу маңызды. Олар мыналар:

Мақал-мәтелдер – халық даналығының айнасы, оларды тудырған халықтың тіл байлығының алтын қазынасы. Мақал-мәтелдер аз сөзді, терең мағыналы әрі ұтымды болатындықтан, сөйлеген сөзде пайдалана білу керек – ақ. «Сөздің көркі – мақал, жүздің көркі –сақал» дегендей, мақал-мәтел сөзге әр береді. Ағылшын және қазақ мақал-мәтелдерінен мысал келтірер болсақ:

1) Жүз сомың болғанша, жүз досың болсын.

A friend in court is better than a penny in purse.

2) Жаңа дос жаныңда жүргенде, ескі дос есінде жүрсін.

Old friends and old wine are best.

3) Демі бардың емі бар.

Take a hair of the dog that bit you.

Бұл мысалдардан екі тілдегі ұқсастық пен айырмашылықты аңғаруға болады. Басты ұқсастық – лексикалық мағынасында, ал айырмашылығы тіл формаларының сыртқы белгілерінде.

Сөз қолданылымының тағы бір ерекшелігі – сөз тіркестері. Алайда, кез-келген сөзді бірімен-бірін тіркестіре салуға болмайды. Өзара мағыналық байланыста айтыла алатын сөздер ғана синтаксистік байланыста, белгілі сөз

тіркесінің құрамында айтылады. Мысалы: *үркек* сөзі жанды заттың сынын білдіреді. Онда да оны *үркек ат, үркек бие, үркек тайлақ* дегендей сөз тіркесінің құрамында айтуға болады, ал *үркек ешкі, үркек бала, үркек тауық* деу ерсі болады. Сол сияқты, *жуас* сөзін ат, түйе, бала сөздерімен тіркестіруге болады, бірақ оны тауық, ағаш сияқты сөздермен тіркестіруге болмайды. Болмайтын себебі – бұлар өзара мағыналық байланыста айтылмайды, сондықтан олар тіркесу қабілеті жоқ сөздер деп есептеледі. Мысалы ағылшын тілінде де, тіркесу қабілеті бар сөздер ғана мағыналық жағынан бірігіп, сөз тіркесін құра алады. Мәселен, біз “fast cars” дейміз, бірақ “quick” сөзі де «тез» деген мағынаны білдіретіндігіне қарамастан, ол сөздің тіркесу қабілеттілігі жоқ. Сондықтан біз «quick cars» деп айта алмаймыз. Сондай-ақ, «ancient monument» тіркесін, «antique monument» деп айта алмаймыз. Себебі, «antique» сөзі «monument» сөзімен тіркесе алмайды.

Smoking is strongly forbidden орнына *smoking is strictly forbidden* сөз тіркесі шынайы, әрі сөйлемге өзгеше эстетикалық сипат бере алады. Сондай-ақ, *It was very cold and very dark* дегеннің орнына, *It was bitterly cold and pitch dark. A big meal* орнына *a substantial meal* деп айтқанның өзі сөйлеу мәдениетінің жоғары деңгейін көрсетеді [3].

Тағы бір сөздің ерекшелігі - фразеологиялық тіркес болып табылады. Ол – кісінің ойын мәнерлі түрде айту үшін жұмсалатын сөздер тобы. Ондай тіркестер әдетте тұрақты болады. Олар «идиомалық тіркес», «фразалық тіркес» деп екіге бөлінеді. Идиомалардың білдіретін мағыналарына олардың құрамындағы сөздердің мағыналары қатыспайды, мүлде басқа мағынада, сол тұрақты қалпында ойды әсерлі, көрікті етіп айту үшін жұмсалады; олар мынандай тіркестер: қара қылды қақ жару, қой үстіне боз торғай жұмыртқалау, жүрегі шайылу, қас пен көздің арасында, қой аузынан шөп алмау, тіс қаққан, сіркесі су көтермеу, аузымен орақ ору. Мұндай тұрақты тіркестерді шетел азаматтарының бірден түсінуі екі талай, тіпті кейбір қазақ азаматтарының өздеріне де осындай тіркестер лексикалық мағынасын түсінуге әжептәуір қиындық тудырады сөзсіз. Сондай-ақ, ағылшын тілінен де мынандай мысалдарды келтіруге болады: kill two birds with one stone- екі қоянды бір оқпен өлтіру; cat and dog life- ит пен мысықтай өмір; to pick up one’s ear- құлақ түру; to abound in courage — жүрек жұтқан болу; to meet adversities with – бәлеге шалдығу, қырсыққа іліну; to take advantage of something – бірдененің пайдасын көру;

Фразалық тұрақты тіркестер де ауыспалы мағынада жұмсалады. Олардың идиомалық тіркестерден айырмашылығы – құрамындағы сөздердің әдепкі мағынасы айтылған ойға қатысты болады. Мысалы: тіл алмау, көз қырын салу, жаны ашу, түймедейді түйедей ету, басына әңгір таяқ ойнату, үрейін ұшыру, тасы өрге домалау, жар құлағы жастыққа тимеу, тырнақ астынан кір іздеу. Бұл топқа мынандай тіркестер де енеді: аузынан тастамау, қайратқа міну, күш жұмсау, қолқабыс ету, шамасы келмеу, қолынан келмеу, көзі түсу, басы қату, ойын бөлу [4, 214-б.].

Фразеологиялық тіркестердің қолдана білу – тіл білудің бір белгісі. Халық тілін жақсы білетін кісі тілдің осы байлығын да молынан, дұрыс

қолдану арқылы ой өрнегін түрлендіріп, ұтымды, түсінікті, ықшамды етіп салады. Сондықтан әрбір мәдениеттің, сауатты кісі, тілге шешен болғысы келген оқушы, студент халық тіліндегі тұрақты тіркестерді көңілге тоқи жүріп пайдалануы тиіс.

Алайда, бір тілде бар идиомалық тіркестерді екінші тілде сөзбе-сөз аударуға болмайды. Өйткені олардың білдіретін мағыналары құрамындағы сөздердің мағыналарынан құрылмайды, мүлде басқа ауыспалы мағынаны білдіреді.

Соңғы жылдары аударма арқылы қазақ тілінде «Ештен кеш жақсы», «Талабы зор-ақ, тағдыры дозақ», «Балық та емес, ет те емес», «Қасқыр да тоқ, қой да аман», «Ауыр жүкке жегілме, жегіле қалсаң, егілме» тәрізділер аударма арқылы еніп жүр. Енгені жақсы.

Ал ағылшын тіліндегі идиомаларға келетін болсақ, А. Коуи тұжырымдамасы бойынша идиомаларды 4 топқа бөліп қарастыруға болады:

- Таза идиома (Pure idioms); *a red herring = an irrelevant issue; rain cats and dogs*

- Ауыспалы идиома (Figurative idioms): *get one's way = achieve what one wants; have one's roots somewhere = originate from somewhere; make a case for something = justify something; take place = happen*

- Жабық коллокация (Restricted collocations - one constituent has a literal, the other constituent has a figurative meaning): *fat book, tall building, piercing cry*

- Ашық коллокация (Open collocations - both elements keep their literal meaning): *strong coffee, hard work* [5, 145-б.].

Бұл идиомалар арқылы бір ғана сөздің өзін қалайша түрлендіріп қолдануға болатын байқаймыз. Себебі, сөйлеу мәдениетін дәріптеп, тіліміздің дағдысына айналдыру осы идиомалардың да үлесі.

Фразеологиялық тіркестерді қолданудағы бірқатар қателер олардың құрамындағы сөздердің тұлғасын өзгертіп айтудан болып жүр: мысалы, «сіркем су көтермей тұр» дегенді «сіркесі су көтереді» деу т.б. дұрыс болмайды.

Қанатты сөз - ұшқыр ойдың қанаты [4]. Оны көп біліп, сөзде, жазуда жұмсау білу – үлкен өнер. Қазақ жазушыларының қанатты сөздерді халық тілінен өзгеден алып, өздері жасап қолдануы тегін емес. Онда үлкен шеберлік қасиет бар. Сондықтан, мысалы, Ғ.Мұстафин «Біткен іске сыншы көп, піскен асқа жеуші көп», «Нөсер алдында найзағай ойнайды» тәрізді ел аузында барды өз орнына орынды пайдаланумен қатар, өзі де солардың үлгісімен: «Сыншының бәрі бірдей мінші ме?...» «Көп алдында көсем пікір ойнайды» тәрізді қанатты сөздер жасалған. Мұндайды шеберлік демеске болмайды.

Ал, қаратпа сөз хақына келер болсақ, ағылшын тілінде қазір «сен» деп сөйлесу іс жүзінде жоқ. Оларда мұндай есімдіктің өзі де ұмытылған. Ол ХҮІ ғасырдың өзінде қолданыстан қала бастап, ХҮІІІ ғасырдың басында оны сыпайы «сіз» деген есімдік алмастырған-ды. Тіл мамандарының түсіндіруінше, көне замандағы «сен» сөзі тек шіркеу тілінде, көтеріңкі, лепті

поэзияда ғана сақталған көрінеді. Сол себепті, оны «Уа, сен!» деп аударған дұрыс дейді.

Демек, студенттердің тілде осындай сөйлеу мәдениеті ерекшеліктерін білуі, әрі қолдануы өте маңызды болып табылады. Сондықтан да, студенттердің лингвомәдени құзыреттіліктерін қалыптастыру төмендегідей жүзеге аспақ:

Лингвомәдени құзыреттілікті қалыптастырудың құралы ретінде - ағылшын және қазақ тілдеріндегі сөйлеу мәдениеті ерекшеліктерін аламыз. Ал, сөйлеу мәдениеті ерекшеліктерінің құрамына тілдік нормалар, сөз тіркестері, мақал-мәтелдер, фразеологиялық тізбектер, фразалық тіркестер, идиомалар, қанатты сөздер жатқызылады.

Лингвомәдени құзыреттілікті қалыптастыру мынадай кезеңдерден тұрады:

-Рецептивті кезең

-Продуктивті кезең

Рецептивті кезеңнің мақсаты: Тыңдалған немесе жазылған мәтіндерді оқу, есту арқылы лингвомәдени құзыреттілікті қалыптастыруға бағытталған сөйлеу мәдениеті ерекшеліктерін ескере отыра жұмыс істеу.

Продуктивті кезеңнің мақсаты: Сөйлеу мәдениеті ерекшеліктерін іс жүзінде жазуда және қатысымда қолдана білу.

Рецептивті кезеңде атқарылатын жұмыстар: Тыңдалым мен оқылымды түсінуге арналған жаттығулар (сұрақтар, тесстер, таныс емес жаңа сөздермен, тіркестермен, сөйлеу мәдениеті ерекшеліктерімен танысу, меңгеру).

Продуктивті кезеңде атқарылатын жұмыстар: Типтік жағдаяттар, жаттығулар (пікірсайыс, рөлдік ойындар, дөңгелек үстел; ресми хат, баяндама, эссе т.с.с.).

Бұл үлгінің нәтижесін келесі мысалдан көруге болады:

Рецептивті кезең: Оқылым

Pollution and its Negative Effects

Pollution is the *degradation* of natural environment by external substances introduced directly or indirectly. Human health, ecosystem quality and aquatic and terrestrial biodiversity may be affected and altered permanently by pollution.

Pollution occurs when ecosystems cannot get rid of substances introduced into the environment. The critical threshold of its ability to naturally eliminate substances is compromised and the balance of the ecosystem is broken.

The sources of pollution are numerous. The identification of these different pollutants and their effects on ecosystems is complex. They can come from natural disasters or the result of human activity, such as oil spills, chemical spills, nuclear accidents ... These can have terrible consequences on people and the planet where they live: destruction of the biodiversity, increased mortality of the human and animal species, destruction of natural habitat, damage caused to the quality of soil, water and air...

Preventing pollution and protecting the environment necessitate the application of the principles of sustainable development. We have to consider satisfying the needs of today without compromising the ability of future generations to meet their

needs. This means that we should remedy existing pollution, but also anticipate and prevent future pollution sources in order to protect the environment and public health. Any environmental damage must be punishable by law, and polluters should pay compensation for the damage caused to the environment [6].

Атқарылатын жұмыс: түсінуге арналған жаттығу (тест)

Comprehension questions:

1. *The damage caused by pollution might be irreversible:*

- a. True
- b. False

2. *The ecosystem*

- a. can always cope with pollutants
- b. may not always be able to cope with pollution.

3. *Pollution*

- a. is always caused by humans.
- b. may sometimes be caused by natural disasters.

4. *An ideal solution to prevent pollution would be to*

- a. refrain the development of some countries.
- b. continue developmental projects.

c. take into consideration the future generations need to live in a healthy environment.

Рецептивті кезең: тыңдалым (бос орындарды тіркес сөздермен толықтыру, шатасып араласқан сөздерді грамматикалық және лексикалық жағынан дұрыс орналастыру жаттығулары арқылы жүзеге асырылады)

1. *Listening gap-fill exercise:*

I hate pollution. It _____ angry. I think pollution is greed. People _____ the environment so they _____ to make lots of money. Big companies are the worst. They _____ polluting. They have the money to say they are “green”. Pollution affects us all. We are all less healthy because of companies _____ or our rivers. Everybody needs to think about how we can _____ of pollution we create. Not using the _____ walk is one way. Turning off lights we don’t need is another. Barack Obama says he’s going _____ help the Earth. I really hope he does because if pollution gets any worse, we’ll be in seriously big trouble.

2. *Unjumble the words* (шатасып араласқан сөздерді грамматикалық және лексикалық жағынан дұрыс орналастыру жаттығулары)

I hate pollution. makes It angry really me. I think pollution is greed. People don’t care about the environment they the just so pollute air to make lots of money. Big companies are the worst. They pretend they’re not polluting. to they have money say They the are “green”. Pollution affects us all. We are all less companies pollute healthy of that the because air or our rivers. Everybody needs to think about how we can create reduce the amount of pollution we. Not using the we when car way one is walk can. Turning off lights we don’t need is another. Barack Obama says he’s going to help his the best Earth to do. I really hope he does pollution if because worse any gets, we’ll be in seriously big trouble [7].

Продуктивті кезең: типтік жағдаяттар арқылы меңгерген сөз ерекшеліктерін қолдану арқылы қатысымға түсуді студенттерден талап етеді.

❖ Asem and Asel', who live in the center of Almaty are talking about the environment. They think that the environment where they live is dirty. Alya accidentally hear about it. After their conversation Alya expresses her disagreement.

❖ Aizhan and Zhadyra, who study together at the University, are talking about the citizen's attitude toward environment. They believe that every citizen of their country helps the environment. Their groupmate, Alma tells that she is not sure about it.

❖ Raushan and El'mira are comparing young and old people's attitude toward environment they think that young people do not protect the environment in comparison with elder people. After hearing their conversation, she also agrees with them.

❖ Two friends are talking about air pollution. They think that the cars are the most harmful pollutants of the air. But, Zhanar does not think so. She assumes that oil industry is more harmful than cars.

❖ Two girls are proud of their grandparents. They tell that their grandparents have green thumb. But their friend argues that she had never seen the grandparents who were planting trees.

Продуктивті кезең: жазу (мәтінге байланысты мақал-мәтелдер негізінде ессе жазу арқылы жүзеге асырылады).

Read the proverbs, choose one of them and write your idea concerning it.

“When there is something wrong in the forest, there is something wrong in society.” ZIMBABWE.

“It takes many years to grow a tree but a day to cut it down.” NORTH AFRICA.

“A tree blossoms with rain.” TANZANIA.

“When trees are being cut, the forest is noisy; when trees are growing, the forest is quiet.” AFRICAN.

“The best time to plant a tree is twenty years ago; the second-best time is now.” AFRICA.

“Ignorance is a form of environmental pollution.” AMERICA.

Сонымен, студенттердің лингвомәдени құзыреттілігін қалыптастыру сөйлеу мәдениеті ерекшеліктерін ескере отырып оқыту арқылы жүзеге асады. Яғни, студенттердің бойында мынадай лингвомәдени іскерліктерді дамыта аламыз:

- Қатысым жасауда маңызды болып табылатын лингвомәдени мәтіндерді тыңдап, оқып түсіну арқылы сөйлеу мәдениеті ерекшеліктерін меңгеріп, ажырата білу;

- Ағылшын және қазақ тілдерінің сөйлеу мәдениеті ерекшеліктерінің аражігін анықтап, сол мәдениеттер аясында қатысым жасау;

- Сөйлеу мәдениеті ерекшеліктерінің, яғни сөз тіркестері, мақал-мәтелдер, фразалық тіркестер, фразеологиялық тіркестер, идиомалар, қанатты

сөздерде көрініс тапқан жасырын мағынаны түсініп, соларды іс-жүзінде қолайлы жағдайларда, қатысым жасауда қолдану.

Қорыта келгенде, студенттерге шетел тілін үйретуде тек қатысым ғана емес, қатысымға екі елдің сөйлеу мәдениеті ерекшеліктерін ескере отырып, қолдана отырып түсу мәселесі өте маңызды болып отыр. Себебі, студенттердің лингвомәдени құзыреттілігін қалыптастыру сөйлеу мәдениеті арқылы жүзеге аспақ. Сондықтан, студенттерге тілді басқа мәдениет ерекшеліктерімен салыстыра отырып, «тіл-мәдениет-тұлға» конструктысымен тығыз байланыста үйретуіміз керек. Осының барлығы студенттердің лингвомәдени құзыреттілігін қалыптастыруға негіз болады.

Әдебиеттер

- 1 Сыздықова Р. Сөз сазы (Сөзді дұрыс айту нормалары). - А.: Санат, 1995. – 67 б.
- 2 Құнанбаева С.С. Қазіргі шеттілдік білім берудің теориясы мен практикасы. – Алматы: ҚазХҚЖӘТУ, 2010 – 198 б.
- 3 McCarthy M., O'Dell F. English Collocations in Use. - Cambridge University Press, 2005.- 8 с.
- 4 Кеңесбаев І. Қазақ тілінің фразеологиялық сөздігі. – Алматы: Ғылым, 1977. – 712 б.
- 5 Hussein R.F. Collocations: The missing link in vocabulary acquisition amongst EFL learners // Papers and Studies in Contrastive Linguistics, 1990. – 245 с.
- 6 Reading Comprehension - Pollution and its Negative Effects: - Режим доступа URL: http://www.myenglishpages.com/site_php_files/reading-pollution-environment-issues.php - (дата обращения 15.02.2015).
- 7 Listen a Minute. Com: – Режим доступа: URL: <http://www.listenaminute.com/p/pollution.html> - (дата обращения 16.02.2015).

Абдигали С.А.,

к.п.н, проф. КазУМОиМЯ им. Абылай хана

Оразханова А.О.,

магистрант, КазУМОиМЯ им. Абылай хана,

Алматы, Казахстан

Формирование у студентов лингвокультурологической компетенции путем изучения особенностей культуры речи казахского и английского языков

Культура речи считается самым ведущим инструментом формирования лингвокультурологической компетенции. Именно знание особенностей культуры речи двух языков помогает вступить в эффективную межкультурную коммуникацию, познать иную картину мира, изучить язык через призму его культурных особенностей. А эти особенности лежат в

основе пословиц, фразеологизмов, идиом, коллокации, что и помогает в дальнейшем формировать лингвокультурологическую компетенцию у студентов.

Abdigali S.A.,

k.p.s., professor. KazUIR&WL named after Ablai khan

Orazkhanova A.O.,

Graduate student of Master's, KazUIR&WL named after Ablai khan,
Almaty, Kazakhstan

Formation of students' linguocultural competence via learning speech culture peculiarities of Kazakh and English languages

Students' linguocultural competence can be formed through speech culture of Kazakh and English languages. That's why speech culture is considered as the main tool of the formation of linguocultural competence. Because, speech culture does not only help students to participate in intercultural communication, but also help to identify language picture of the world and learn English via prism of their cultural peculiarities. So, these peculiarities can be seen in proverbs, phraseologies, idioms, collocations that further will promote students' linguocultural competence.

УДК 371.3

Узакбаева С.А.,

д.п.н., профессор КазУМОиМЯ им. Абылай хана,
sahipzhamal.a@mail.ru

Абилова З.Т.,

магистр п.н. КазУМОиМЯ им. Абылай хана,

Абдизалил Ж.А.,

студент КазУМОиМЯ им. Абылай хана,
abdizhalil93@mail.ru, Алматы, Казахстан

ВОЗМОЖНОСТИ ИГРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ ИНТЕРЕСОВ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

В данной статье рассматривается сущность понятий игра, игровые технологии и их взаимосвязь, общие условия применения игры в процессе обучения младших школьников, выделяются ряд функций игровых технологий способствующие познавательному интересу и активизации деятельности учащихся, говорится о необходимости соблюдения при использовании игровых технологий на уроках, также условий, как соответствие игры учебно-воспитательным целям урока; доступность для учащихся данного возраста; умеренность в использовании игр на уроках.

Ключевые слова: игра, игровые технологии, ролевые игры, познавательные игры, игровые приемы, игровые ситуации, интерес, познавательный интерес, младший школьный возраст

Наиболее эффективным средством в развитии познавательных интересов младшего школьного возраста является использование игровых технологий. Игровые технологии являются составной частью педагогических технологий. Проблема использования игровых технологий в учебно-воспитательном процессе в педагогической теории и практики не нова. Так разработкой теории игры, ее методологических основ, выяснением ее значения для развития обучаемого в отечественной педагогике занимались Л.С.Выготский, А.Н. Леонтьев, Д.Б. Эльконин и др.

Обычно слово «игра» не является научным понятием. Видимо поэтому многие исследователи пытались найти нечто общее между самыми разнообразными и разнокачественными действиями, обозначаемыми словом «игра», но несмотря на это до настоящего времени удовлетворительного разграничения этих деятельностей и удовлетворительного объяснения разных форм игры.

Начало разработки теории игры обычно связывается с именами таких мыслителей XIX в., как Ф. Шиллер, Г. Спенсер, В. Вундт. Разрабатывая свои философские, психологические и главным образом эстетические взгляды, они попутно, только в нескольких положениях, касались и игры как одного из самых распространенных явлений жизни, связывая происхождение игры с происхождением искусства.

В отечественной педагогической литературе встречаются различные взгляды и подходы к сущности дидактических возможностей игр. Некоторые ученые, (Л.С. Шубина, Л.И. Крюкова и др.), относят их к методам обучения. Ряд ученых (В.П. Бедерканова, Н.Н. Богомолова и др.) характеризуют игры как средство обучения. Игровую деятельность как проблему разрабатывали К.Д. Ушинский, П.П. Блонский, С.Л. Рубинштейн.

По мнению Д.Н. Узнадзе игра является формой психогенного поведения, т.е. внутренне присущего, имманентного личности. Игру как пространство «внутренней социализации» ребенка и средство усвоения социальных установок представлял себе Л.С. Выготский [1].

Довольно интересно данное понятие охарактеризовал А.Н. Леонтьев, а именно как свободу личности в воображении, «иллюзорная реализация нереализуемых интересов». Наиболее полное определение на данное понятие представлено у В.С. Кукушина. В его понятии игра - это вид деятельности в условиях ситуаций, направленных на воссоздание и усвоение общественного опыта, в котором складываются и совершенствуется самоуправление поведением [2].

Технологию игры рассмотрели некоторые ученые (С.Ф. Занько, Ю.С.Тюнников и С.М. Тюнникова и др.) как формы организации и совершенствования учебного процесса. Они полагают, что «до развития теории проблемного обучения, ее основных понятий, принципов, методов

игра не могла получить, и не имела педагогической логики построения ни в аспекте дидактической интерпретации структуры и содержания проблем, ни в аспекте организации осуществления процесса игры» [3].

Б.П. Никитин представляет игру, как набор задач, которые ребенок решает с помощью кубиков, кирпичиков, квадратов из картона, пластика. Его технология развивающих игр интересна тем, что программа игровой деятельности состоит из набора развивающих игр, которые при всем своем многообразии исходят из общей идеи и обладают характерными особенностями [4].

Наиболее точно и широко игровой метод обучения описал А.А.Вербицкий. Он также точно определил принципы деловой игры. Он абсолютно прав, в том, что деловая игра позволяет студентам приобретать опыт познавательной и профессиональной деятельности, составил структуру или игровую модель, выявил особенность деловой игры. В развитии деловых игр весомый вклад внес Ю.Н.Кулюткин, описавший основные этапы проведения игры [5].

Чуть позже появилось понятие – игровая технология или что означает в нашем понимании процесс реализации игры. В структуру игровой технологии как деятельности ограничено входят целеполагание, планирование, реализации цели, а также анализ результатов, в которых личность полностью реализует себя как субъект. В структуру игровой технологии как процесса входят:

- а) роли, взятые на себя играющими;
- б) игровые действия как средство реализации этих ролей;
- в) игровое употребление предметов, т.е. замещение реальных вещей игровыми, условными;
- г) реальные отношения между играющими;
- д) сюжет (содержание) – область действительности, условно воспроизводимая в игре.

Значение игровой технологии невозможно исчерпать и оценить развлекательно – рекреативными возможностями. В том и состоит ее феномен, что являясь развлечением, отдыхом, она способна перерасти в обучение, в творчество, в терапию, в модель типа человеческих отношений и проявлений в труде, воспитании. В современной школе, делающей ставку на активизацию и интенсификацию учебного процесса, игровая технология используется в следующих случаях:

- в качестве самостоятельных технологий для освоения понятия, темы и даже раздела учебного предмета;
- как элементы (иногда весьма существенные) более обширной технологии;
- в качестве технологии занятия или его фрагмента (введения, объяснения, закрепления, упражнения, контроля);
- как технология внеклассной работы (игры типа «Зарница» и т.д.).

Понятие «игровые технологии» включает достаточно обширную группу приемов организации педагогического процесса в форме различных дидактических игр. Деятельность учащихся должна быть построена на творческом использовании игры и игровых действий в учебно-воспитательном процессе с младшими школьниками, наиболее удовлетворяющей возрастным потребностям данной категории учеников.

Исходя из значимости игровых технологий для развития познавательных интересов, а также последовательности и системности включения игры и игровых приемов в творческую познавательную деятельность, нами выделены общие условия применения игры в процессе обучения младших школьников:

- необходимость оценивания каждодневного применения игры по двойному критерию; по ближайшему эффекту и в соответствии с перспективой развития познавательных интересов;

- понимание игры как формы организации коллективной, руководимой учителем, учебной деятельности;

- необходимость обеспечения непосредственного обучающего эффекта игры, то есть, познавательную направленность, нацеленную на овладение способами учебных действий;

- создание положительного эмоционального настроя, способствующего вызвать у ребенка состояние творческого поиска и инициативы в процессе игры.

Игровая форма занятий создается на уроках при помощи игровых приемов и ситуаций, которые выступают как средство побуждения, стимулирования учащихся к учебной деятельности.

Реализация игровых приемов и ситуаций при урочной форме занятий происходит по таким основным направлениям: дидактическая цель ставится перед учащимися в форме игровой задачи; учебная деятельность подчиняется правилам игры; учебный материал используется в качестве её средства, в учебную деятельность вводится элемент соревнования, который переводит дидактическую задачу в игровую; успешное выполнение дидактического задания связывается с игровым результатом.

При использовании игровых технологий на уроках необходимо соблюдение таких условий, как: соответствие игры учебно-воспитательным целям урока; доступность для учащихся данного возраста; умеренность в использовании игр на уроках.

Можно выделить такие виды уроков с использованием игровых технологий:

- ролевые игры на уроке;

- игровая организация учебного процесса с использованием игровых заданий (урок-соревнование, урок-конкурс, урок-путешествие, урок-КВН);

- игровая организация учебного процесса с использованием заданий, которые обычно предлагаются на традиционном уроке (найди орфограмму, произведи один из видов разбора и т.д.);

– использование игры на определённом этапе урока (начало, середина, конец; знакомство с новым материалом, закрепление знаний, умений, навыков, повторение и систематизация изученного);

– различные виды внеклассной работы по иностранному языку (лингвистический КВН, экскурсии, вечера, олимпиады и т.п.), которые могут проводиться между учащимися разных классов одной параллели.

Игровые технологии занимают важное место в учебно–воспитательном процессе, ибо они не только способствуют воспитанию познавательных интересов и активизации деятельности учащихся, но и выполняют ряд других функций:

– правильно организованная с учётом специфики материала игра тренирует память, помогает учащимся выработать речевые умения и навыки;

– игра стимулирует умственную деятельность учащихся, развивает внимание и познавательный интерес к предмету;

– игра – один из приёмов преодоления пассивности учеников.

Таким образом, рассмотрение теоретических основ использования игровых технологий как средство развития познавательных интересов младших школьников, позволяет нам прийти к такому выводу:

Познавательные интересы–это активная познавательная направленность, связанная с положительным эмоционально окрашенным отношением к изучению предмета с радостью познания, преодолению трудностей, созданием успеха, с самовыражением и утверждением развивающейся личности.

В младшем школьном возрасте развитие познавательных интересов имеет свои особенности. Познавательный интерес как мотив учения побуждает ученика к самостоятельной деятельности, при наличии интереса процесс овладения знаниями становится более активным, творческим, что в свою очередь, влияет на укрепление интереса. Развитие познавательных интересов младших школьников должно происходить в доступной для них форме, то есть через применение игр, использование игровых технологий.

Занятия, пронизанные элементами игры, соревнования, содержащие игровые ситуации значительно способствуют развитию познавательных интересов младших школьников. Во время игры ученик – полноправный участник познавательной деятельности, он самостоятельно ставит перед собой задачи и решает их. Для него игра – это не беззаботное и легкое времяпрепровождение: играющий отдаёт ей максимум энергии, ума, выдержки, самостоятельности. Познание окружающего мира в игре облекается в формы, непохожие на обычное обучение: здесь и фантазия, и самостоятельный поиск ответов, и новый взгляд на известные факты и явления, пополнение и расширение знаний и умений, установление связей, сходства и различия между отдельными событиями. Но самое важное – не по необходимости, не под давлением, а по желанию самих учащихся во время игр происходит многократное повторение материала в его различных сочетаниях и формах.

Список литературы

- 1 Выготский Л.С. Психология познания. – М., 2007.– С.80.
- 2 Кукушин В.С. Педагогические технологии. – М., 2010.- С.312.
- 3 Занько С.Ф. Игра и ученье. – М., 2000.- С.226.
- 4 Никитин Б.П. Развивающие игры. – М., 2005.- С.66.
- 5 Кулюткин Ю.Н. Мотивация познавательной деятельности. – М., 2003.- С.422.

Ұзақбаева С.А.,

п.ғ.д., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ,
sahipzhamal.a@mail.ru

Әбілова З.Т.,

п.ғ.магистрі, оқытушы, Абылай хан атындағы ҚХҚЖӘТУ,

Әбдіжәліл Ж.Ә.,

студент, Абылай хан атындағы ҚазХҚЖӘТУ,
abdizhalil93@mail.ru, Алматы, Қазақстан

Ойын технологияларының бастауыш сынып оқушыларының танымдық қызығушылығын дамытудағы мүмкіндіктері

Танымдық қызығушылық оқыту мотиві ретінде оқушыны өздік дербес іс-әрекетке бағыттайды, қызығушылық болғанда білімді меңгеру үдерісі белсене түседі, шығармашылық артады, бұл өз алдына қызығушылықтың беки түсуіне ықпал етеді. Бастауыш сынып оқушыларының танымдық қызығушылығын дамыту оларға түсінікті формада, нақтырақ айтқанда, ойындарды, ойын технологияларын пайдалану арқылы жүзеге асырылуы керек.

Uzakbayeva S.A.,

d.p.s., professor, KazUIR&WL named after Ablai Khan,
sahipzhamal.a@mail.ru

Abilova Z.T.,

master of pedagogical science, teacher, KazUIR&WL Ablai Khan,

Abdizhalil Z.A.,

student, KazUIR&WL named after Ablai Khan,
Almaty, Kazakhstan, abdizhalil93@mail.ru

The possibility of gaming technology in the development of cognitive interests of junior schoolchildren

Cognitive interest as a motive training guides for independence, the child is interested in the learning process, increases creativity, promotes interest in order to develop the interest of junior schoolchildren, all theme has to explain clearly, exactly, the game, the game should be carried out through the using of gaming technology.

УДК 004.78

Джусубалиева Д.М.,

д.п.н., профессор, директор НИИ Информатизации профессионального образования КазУМОиМЯ им. Абылай хана
dinaddm@mail.ru

Джонисова Г.Б.,

магистрант КазУМОиМЯ им. Абылай хана
djonni_1111@mail.ru, Алматы, Казахстан,

РОЛЬ ЦИФРОВЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕСУРСОВ В ПОВЫШЕНИИ КАЧЕСТВА ИНОЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье рассматриваются просы информатизации профессионального образования, использование цифровых образовательных ресурсов для повышения качества обучения, роль электронных учебников и электронных учебных материалов для лучшего усвоения предметного материала по иноязычному образованию.

Ключевые слова: цифровые образовательные ресурсы (ЦОРы), электронное учебное пособие (ЭУП), мультимедийные обучающие системы, мультимедийные учебные материалы, информационные технологии

Стремительное развитие компьютерной техники и информационных технологий позволило создать беспрецедентные средства передачи информации, когда за считанные секунды можно получить информацию из любой точки мира, что повлекло за собой коренные изменения во всех сферах человеческой деятельности. Такое бурное развитие информатизации общества получило название информационная революция.

Поскольку ключевой деятельностью развития любого общества является образование, то именно оно является наиболее массовым потребителем новых информационных технологий. Это обусловлено тем, что с одной стороны в образовательной сфере сосредоточен самый высокий интеллектуальный потенциал общества, а с другой стороны, именно образование, как никогда нуждается сегодня в модернизации с использованием новых информационных технологий. Информатизация образования во всем мире рассматривается как эффективный способ продвижения образования вперед и выхода его из застоя.

Система образования в Казахстане приобрела новый имидж в мировом образовательном пространстве за счет государственной политики информатизации образования. 22 сентября 1997 года была принята Государственная программа информатизации среднего общего образования, учрежденная Указом № 3645 Президента Республики Казахстан Нурсултана Назарбаева. В основные направления этой программы вошли – компьютеризация организаций образования, обеспечение Интернетом,

внедрение информационной системы управления образованием (ИСУО), разработка отечественных программных средств учебного назначения на основе современных информационно-коммуникационных технологий, развитие дистанционной формы обучения.

Эта программа стала ключевой в реформировании не только системы школьного образования, но и образования в целом. Сегодня информатизация образования охватила все ступени обучения, начиная от школьного и кончая послевузовским, и приобрела массовый характер. Практически все вузы Казахстана активно внедряют новые информационные технологии в бакалавриате, магистратуре и докторантуре и надо отметить, что одним из требований лицензирования вузов является наличие учебной литературы на электронных носителях (электронных учебников) в количестве не менее 40%. В этой связи необходимость создания современных учебников и учебных пособий нового поколения для каждой ступени высшего образования является весьма актуальной.

Процесс создания ЦОРов (электронных учебников и электронных учебных пособий) должен быть тщательно спланирован и срежиссирован. В качестве эффективного средства обучения важная роль отводится, использованию *электронных и мультимедиа – учебников*, как *интерактивному* обучающему средств [1].

Электронный учебник должен содержать не только информацию, но и должен обладать **обучающими функциями и системой обратной связи**.

Принципиально важно, чтобы основной учебный материал массовых электронных изданий был представлен не в виде гипертекста с редкими иллюстрациями, а в виде ярких, тщательно срежиссированных мультимедийных информационных материалов, *снабженных анимацией*. Взаимное согласование голоса лектора, музыкального и шумового сопровождения с визуальным рядом, способно обеспечить образное восприятие учебного материала, эмоциональное воздействие на студента, что даёт не только более глубокие и «долгоживущие» знания, но и сопряжено с *гораздо меньшей нагрузкой на зрение учащихся*.

Следует также помнить, что создание электронных учебных изданий (ЦОРов) – это совместный процесс взаимодействия авторов учебных материалов и разработчиков информационных технологий, а связующим звеном и организаторами этого процесса должны быть специалисты по методике работы в электронной среде.

Универсальной технологии создания электронного учебного пособия не существует. Каждый производитель применяет собственную технологию.

При разработке электронных учебников следует придерживаться следующих принципов:

- Принцип распределенности учебного материала;
- Принцип мультимедийного представления учебного материала;
- Принцип интерактивности учебного материала;
- Принцип адаптивности к личностным особенностям обучаемого [2].

Любое электронное учебное пособие должно содержать заставку, «меню», демонстрационную часть (теория), тренажер, контрольную работу (тесты), анализатор полученных результатов.

Электронный учебник будет эффективен лишь тогда, когда он:

1. Обеспечивает практически мгновенную обратную связь (свойство интерактивности);

2. Помогает быстро найти необходимую информацию (повышение производительности поиска);

3. Существенно экономит время при многократных обращениях к гипертекстовым объяснениям;

4. Не просто выводит текст на экран, но и рассказывает, показывает, моделирует и т.д. (принцип наглядности и доступности);

5. Позволяет быстро, но в темпе, проверить знания по определенному разделу (настройка на конкретного обучаемого);

6. Может обновить необходимую учебную информацию, например, с помощью Интернета (принцип актуализации информации).

Мультимедийные обучающие системы позволяют гармонично объединить *лекцию с демонстрацией учебного материала*, практикум в виде компьютерного имитатора, тестирующую систему и все дополнительные материалы в едином интерактивном компьютерном информационном материале (учебнике, пособии и т.д.) [3].

Для обучения языковым дисциплинам важно чтобы в электронном учебнике содержались следующие мультимедийные учебные материалы:

А) Цветные иллюстрации в виде картинок, коллажей, карикатур, фото и т.д., служащих стимулом для устных высказываний студентов для последующего введения в данную тему. Возможные формы работы – пленум или малые группы.

Б) Звуковой и текстовый базисный диалог/полилог, служащий образцом для построения множества подобных диалогов/ полилогов в условиях реального устного общения в схожих ситуациях. Возможные формы проверки понимания: а) поиск перевода

новых ключевых слов с помощью гиперссылок в глоссарии; б) тест на (не)соответствие данных высказываний прослушанной информации – работа в пленуме. Дальнейшие шаги:

Демонстрация построения ролевой схемы диалога на мониторе преподавателя;

Построение собственных моделей диалогов – работа в парах.

В) Звуковые и текстовые фонетические упражнения предназначены для выработки соответствующих произносительных навыков и фонематического слуха, а также письменных навыков передачи звучащей речи (правописание).

Г) Лексические и словообразовательные упражнения (синонимы, антонимы, устойчивые сочетания, словообразовательные модели и т.д.) выполняются с целью расширения активного словарного запаса. Социальные

формы: индивидуальная интерактивная работа с помощью электронного тренажера; работа в парах для выполнения коммуникативных упражнений.

Д) Грамматические формы слов и синтаксические структуры выбираются из базисного диалога или вводных предложений к теме по функционально- коммуникативному принципу. Грамматические правила формулируются студентами на основе языковых примеров, схем, иллюстраций и т.д., демонстрируемых на мониторе преподавателя. Первичное закрепление материала происходит во время аудиторных занятий в интерактивном режиме: студент – электронный тренажер. Последующая выработка навыков и умений происходит во внеаудиторное время в ходе выполнения домашних заданий с помощью тренажера. Грамматические упражнения содержат лексику изучаемой темы, часть упражнений имеет коммуникативный характер. Выполняя упражнения, студент имеет возможность не только сверить свой ответ с правильным ответом на мониторе, но и услышать и повторить звучащий ответ вслед за диктором.

Е) Аутентичные тексты различных жанров и соответствующие задания к ним нацелены на развитие навыков понимания прочитанного в соответствии с целью чтения: общий охват прочитанного, выборочное понимание, детальное понимание прочитанного.

Ж) Видеолекции, как одна из форм презентации темы, а также анимации и видеоролики, иллюстрирующие или дополняющие основной материал темы, применяются с целью развития навыков восприятия информации со слуха. Одновременная активизация двух каналов – зрения и слуха - повышает эффективность восприятия. Видеоряд сопровождается также речевыми заданиями, предназначенными для выполнения как перед просмотром, так и во время и после просмотра.

Электронное учебное пособие является одним из активных помощников в организации учебного процесса, с необычайно широким спектром образовательных перспективных возможностей. На наш взгляд, современные электронные и мультимедиа учебники должны отвечать **следующим требованиям:**

- информация по курсу должна быть хорошо структурирована;
- текстовая информация должна быть представлена как в виде видеолекции, так и в виде необходимой информации по данному предмету, дающую возможность студентам воспринимать ее путем выделения главного и дополнительного информационного материала;
- в мультимедийном учебнике необходимо использовать многооконный интерфейс, где в каждом окне представлена связанная информация, или выделены определенные информационные зоны на одном экране;
- текстовая часть должна сопровождаться многочисленными перекрестными ссылками, позволяющими сократить время поиска необходимой информации;
- видеосюжеты или анимации должны сопровождать разделы, которые трудно понять в обычном изложении. В этом случае затраты учебного

времени студентов в пять-десять раз уменьшатся по сравнению с работой с учебниками на бумажном носителе (традиционным учебником) [6-7].

Появление новых сред объектно-ориентированного и визуального программирования позволяет более эффективно проектировать и разрабатывать электронные средства обучения. Применение таких программ как PowerPoint, Windows Movie Maker, MyTest помогает преподавателям, без глубоких знаний по программированию, самим создавать электронный учебный материал.

Электронные учебные пособия состоят из нескольких компонентов: презентационная составляющая (содержит основную информационную часть курса, то есть содержательная часть); упражнения, способствующие закреплению полученных знаний; тесты, позволяющие проводить объективную оценку знаний учащегося.

Дидактическая цель - ЭУП должно соответствовать программной цели освоения дисциплины. Так, на примере дисциплины БОИЯ, главными целями являются комплексное овладение студентами лингвистическими и лингвострановедческими знаниями, как общего характера, так и профессионально-ориентированными, а также закрепление и совершенствование основных навыков и умений речевой деятельности в повседневной, профессиональной, общественно-политической, социально-культурной и других сферах общения. Поэтому все эти показатели должны найти отражение в электронном учебнике.

Подготовка кадров по лингвистическим специальностям имеет ряд отличительных особенностей от подготовки кадров по другим специальностям. Особенность заключается в том, что для проведения занятий по лингвистическим дисциплинам в языковых вузах очень важно учесть его специфику: процесс говорения, правильность произношения, процесс построения структуры предложения и т.д. Поэтому неудивительно, что не последнее место в обновлении педагогического инструментария в области преподавания иностранного языка отводится использованию новых информационных технологий в учебном процессе, разработки учебной, методической и справочной литературы нового поколения, в том числе и электронных учебников, методике проектирования и т.д.

Применение ЭУП направлено на формирование коммуникативной компетенции и профессиональной познавательной активности студентов. Под коммуникативной компетенцией понимается умение соотносить языковые средства с конкретными сферами, ситуациями, условиями и задачами общения. Соответственно, языковой материал рассматривается как средство реализации речевого общения и при его отборе осуществляется функционально-коммуникативный подход.

Общепринято, что электронное учебное пособие - является учебным материалом нового поколения, который объединил в себе достоинства традиционных учебников и возможности компьютерных технологий.

По определению Л.Х. Зайнутдиновой: «Электронный учебник – это обучающая программа комплексного назначения, обеспечивающая

непрерывность и полноту дидактического процесса обучения, предоставляющая теоретический материал, обеспечивающая тренировочную учебную деятельность и контроль уровня знаний, а также информационно-поисковую функцию, математическое и имитационное моделирование с компьютерной визуализацией и сервисные функции при условии интерактивной обратной связи» [4].

Американский ученый Уильям Вульф в своей работе отмечает, что «электронные учебники должны содержать анимации и звуковое сопровождение...они не должны содержать только ссылки на ресурсы ... они должны позволить пользователю использовать альтернативные анализы данных, комментировать, и пополнять документацию, делая электронную книгу «живым документом» [5].

Электронные учебники могут быть использованы на всех уровнях образования: в школах и колледжах, институтах и университетах, для повышения квалификации. В образовательном же процессе ЭУ должен решать такие основные педагогические задачи, как:

- начальное ознакомление с предметом, освоение его базовых понятий и конструкций;
- базовая подготовка на разных уровнях глубины и детальности;
- контроль и оценивание полученных знаний и умений;
- развитие способностей к определенным видам деятельности;
- восстановление необходимых компетенций.

Таким образом, в электронной среде учебной деятельности естественно и непринужденно происходит смена социальных ролей преподавателя и студента: студент самостоятельно осваивает знания, преподаватель помогает ему в выборе средств и методов учебы, консультирует его, контролирует текущую и итоговую успеваемость, корректирует возникающие недостатки в ходе учебного процесса.

Применение электронных средств обучения: учебных пособий и тренажеров, Интернет ресурсов, электронных средств контроля и учета текущей и итоговой успеваемости повышает эффективность обучения иностранным языкам и делает сам учебный процесс увлекательным, свободным от принуждения, развивает творческие способности студентов.

Список литературы

1 Джусубалиева Д.М. - Электронные и мультимедиа – учебники необходимое условие самостоятельной работы студентов при переходе на кредитную технологию обучения. Научный журнал «Исследования, результаты» Казахского национального аграрного университета № 2, 2008 г., изд. Алматы «Агроуниверситет», 2008.- с.376-379.

2 Агеев В.Н. Электронные издания учебного назначения: концепции, создание, использование /В.Н. Агеев, Ю.Г. Древе. - М.: 2003. -236 с.

3 Вымятнин В.М., Демкин В.П., Можяева Г.В., Электронный мультимедиа курс как методическая основа учебного процесса

дистанционного обучения// Материалы международной конференции «Научное и методическое обеспечение системы дистанционного образования». Томск, 2000.

4 Зайнутдинова Л.Х. Создание и применение электронных учебников (на примере общетехнических дисциплин). - Астрахань: Изд-во ЦНЭП. 1999, - 364 с.

5 Wulf, W. A. 2003. "Higher Education Alert: The Information Railroad is Coming". Educause, Jan./Feb.

6 Джусубалиева Д.М. - Дистанционное обучение в системе профессиональной подготовке специалистов в вузе. В сб. статей «Психолого-педагогические проблемы формирования личности в условиях рыночной экономики». Алматы. 2000. - с. 79-81. (материалы научно-практической конференции).

7 Джусубалиева Д.М. - Роль информационных технологий в образовании. Международный форум по информатизации образования. Алматы 2002. - С.75-78.

Джусубалиева Д.М.,

п.ғ.д., профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ

Джонисова Г.Б.,

магистрант Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ,

Алматы, Қазақстан

Электрондық оқулықтарды құру принциптері

Бұл мақалада электрондық оқулықтарды құру технологиясы мен оларды қолдану ерекшеліктері көрсетілген және электрондық оқулықтарды құруда мұғалім қандай ерекшеліктерді ескеру қажеттігі, қандай тиімді жолдарын қолданғаны дұрыс болтаныны анық жазылған.

Dzhusubalievа D.M.,

PhD, professor,

Undergraduate of Ablai khan University of IR&WL

Jonissova G.B.

The principles of construction of electronic textbooks

The article discusses the development of the technology of the electronic textbook, which is the main in teaching assistant at the university in creating certain electronic textbook on particular subject, and the principles using in the development of e-learning tool.

УДК 81-13.8'23

Артықбаева А.Қ.,
к.п.н., проф., Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ,
Торекеев Б.А.,
Магистрант, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ,
Алматы, Қазақстан

СТУДЕНТТЕРДІҢ АҚПАРАТТЫҚ ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯ АРҚЫЛЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ МӘНІ

Мақалада ғалымдардың еңбектеріне талдау беру арқылы ақпараттық құзіреттілік, ақпараттық технология ұғымдарына талдау беріледі, берілген түсінік нақтыланады, студенттердің ақпараттық құзіреттілігін ақпараттық технология арқылы қалыптастырудың мәніжайлы мазмұндалады. Қазіргі білім беру саласында оқытудың озық технологияларын меңгермейінше, сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес. Ақпараттық құзіреттілікті ақпараттық технологиямен меңгеру студенттердің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани азаматтылық, адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізетіндігі, өзін-өзі дамытып, оқу үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектесетіндігі орны ашып көрсетіледі.

Тірек сөздер: құзіреттілік, ақпараттық құзіреттілік, технология педагогикалық технология, оқытудың ақпараттық технологиясы, ақпараттық технология, ақпараттық ресурс

Әлемдегі озық, бәсекелестікке қабілетті 50 елдің қатарына еніп, өркениетті елдермен иық тіресе тұру міндеті, сайып келгенде, еліміздің ертеңгі азаматтарының қолында. Сондықтан ұстаздарды серпілістер мен жаңарулардың қарсаңындағы басты тұлға дей аламыз. Ендеше жүктеліп отырған аса жауапты міндет, білім саласындағы реформалар, педагогикалық әдіс – тәсілдердің тың, мәнді, әрі сапалы болуын талап етіп отырған осы бір айтулы кезеңде, мұғалімдер жылдар бойы жинақтаған іс – тәжірибесін жаңа технологияларға ұштастыруы қажеттігі туындайды. Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына арнаған жолдауындағы он сегізінші бағыттың маңызы ерекше. Онда: «Ақпаратты таратудың жаңа нысандарына бағдарланған білім беру бағыттарын құру міндеті де алдымызда тұр», - деп атап көрсеткен [1]. Қоғамдық әлеуметтік тапсырысқа сай білім беру орталықтары, яғни жалпы білім беретін мектептер, арнайы кәсіби білім беретін орталықтар, жоғары оқу орындары, әртүрлі ғылыми зерттеу институттары өздерінің ұсыныстарын алға қойып жатыр. С.С.Құнанбаеваның пайымдауынша: “XX-ғасыр соңында тілді меңгеру сапасына қойылған әлеуметтік талаптарға жауап бере алу үшін ұтымды әдістемені әздеу тұйыққа тірелу дегенді көрсетпейді. Бұл бүгінгі әлеуметтік-тарихи жағдайлармен негізделген шетел тілін оқыту әдістемесінің алға дамуын көрсетеді” [2].

«Күзiреттiлiк» латын тiлiнен аудармасы «компетенс» белгiлi сала бойынша жан - жақты хабардар бiлгiр деген мағынаны қамти отырып, қандай да бiр сұрақтар төңiрегiнде беделдi түрде шешiм шығара алады дегендi бiлдiредi - деп көрсетедi [3]. Бұл жайлы Б.Тұрғанбаева «Өзiнiң практикалық әрекетi арқылы алған бiлiмдерiн өз өмiрлiк мәселелерiн шешуде қолдана алуын – күзiреттiлiк деп атаймыз» деп анықтаса, Ресей ғалымы Н.Кузьминаның көзқарасы бойынша, «Күзiреттiлiк» дегенiмiз - педагогтiң басқа бiр адамның дамуына негiз бола алатын бiлiмдiлiгi мен абыройлығы». К.Құдайбергенова «Тұлға құзырлығын қалыптастыру жолдарын бiлiм беру жүйесiндегi жүйеге кiретiн бала жүйеден шыққанда түлек болады және тұлғаның ұжымға енуi арқылы әлеуметiк-психологиялық сипаты көрiнедi» деп тұжырымдайды. Күзiрет – дара тұлғаның бойындағы өзара байланысты сапалардың (бiлiм, бiлiк, дағды) жиынтығы. Ал шетел тiлi сабағында оқушылардың өз бетiнше жұмысын ұйымдастыру арқылы бiлiм, бiлiк, дағдының жоғары деңгейiне шығу, яғни, жеке тұлғаның құзыреттiлiгiн жүзеге асыру өзектi болып отыр.

Ал «Ақпараттық құзыреттiлiкке» келсек, ол– бағдарлай бiлу, өз бетiнше iздеi бiлу, талдай, таңдай бiлу, өзгерте бiлу, сақтай бiлу, бiлiм мен ақпаратты ақпараттық технологиялар мен техникалық объектiлердiң көмегiмен жеткiзудi жүзеге асыра бiлу және талқылау (интерпретациялау) бiлiгi. Ақпараттық құзыреттiлiктi меңгеру мұғалiмдерге педагогикалық процестi, өмiрлiк iс-әрекеттерiн табысты басқару қабiлеттiлiгiн қамтамасыз етедi. Оның негiзiнде мұғалiмдер педагогикалық процесс пен өз iс-әрекеттерiнiң мақсат-мiндеттерiн, оларды жүзеге асыру амал-тәсiлдерiн дербес таңдау, өз бетiмен шешiм қабылдау және оның нәтижелерi үшiн жауапкершiлiк арту мүмкiншiлiктерiне ие болады. Ақпараттық құзыретiлiк болашақ мұғалiмге қоғамның дербес, өзiне сенiмдi, өзiн-өзi iске асыра алатын, қоғам дамуының қарқынды жағдайларына тек бейiмделiп қана қоймай, осы процестi дамытуға өз үлесiн қоса алатындай тұлғаға айналуына жағымды әсер етедi. Аталған мәселелер мұғалiмдердiң ақпараттық құзыреттiлiгiн қалыптастыру мәселесiнiң өзектiлiгiн дәлелдей отырып, оны зерттеу қажеттiлiгiн негiздейдi.

Жаңа технологиялардың саны сан алуан. Тек оны дұрыс және тиiмдi қолдана бiлу керек. Себебi, жаңа технологиялар озық, тиiмдi идеяларға, мазмұндамалардың көпшiлiгi оқушының оқу үрдiсiнде дамуына негiзделген. Қазiргi көптеген көзқарастар бойынша мұғалiм оқушыны оқытпау керек, ал оқушы өзi оқуы тиiс. Мұғалiм оқушының оқуын ақыл-ой дамуын ұйымдастырып, оны басшылыққа алу керек. Бiз сонда ғана бiлiм сапасын көтерiп, қоғамымыздың лайықты азаматын, тұлғасын тәрбиелеп шығарамыз. Бiлiм сапасын жақсартуда жаңа технологияларды қолданып оны енгiзу ешқашан кеш болмайды. Бiз әрқашанда оқушылардың бiлiмi жаңа технологияларды ендiруге жарамайды деген сияқты күдiктi ойларды ысырып қойып оқыту жұмысын жаңа технологиялардың бiрi бойынша бастауымыз керек. Ал егер оны мойындамай жүрген оқытушылардың еңбектерiнiң нәтижесi төмен болуы мүмкiн. Бұл жағдай кейiн оқушының жұмыс нәтижесiн

есепке алғанда кері әсері тиюі мүмкін. Сондықтан оқушылар өз жұмыстарын жаңа технологияларға сүйеніп жүргізулері керек. Жалпы технологияның мазмұнына тоқталайық.

«Технология» дегеніміз - әдістемелік жүйесімен дидактикалық процестер кешенінің тәжірибеде жүзеге асырылатын жобасы немесе өндірістік процесті жүргізудің әдістерімен тәсілдері жайлы білім жиынтығы. Технология – оқушы мен ұстазға бірдей қолайлы жағдай тудырушы, оқу процесін ұйымдастыру, бірлескен педагогикалық әрекетті жобалаудың жан-жақты ойластырылған үлгісі болып келеді. Ал, «Педагогикалық технология» – практикада іске асырылатын педагогикалық жүйенің жобасы.

Оқыту технологиясы – бұл оқу ақпаратын өңдеу, өзгерту, көрсету және талап ету әдістері мен құралдарының жиынтығы болса, бір жағынан қарағанда қажетті техникалық немесе ақпараттық құралдарды оқу үрдісінде пайдалана отырып, оқушыларға мұғалімнің әсер ету тәсілдері жайлы ғылым жүйесі болып келеді. Жалпы "Педагогикалық технология" түсінігі қаншалықты қолданыста болғанымен, ол жөніндегі түсінік ұғыныңқы болмаған. Білім берудің қазіргі кездегі практикасында бұл ұғым стандартты емес ғылыми көріністерде ереже ретінде қолданылып, педагог жұмыстарының өндірілген әдіс-тәсілдерін, құралдарын білдіреді.

В.М. Монаков «Педагогикалық технология – оқыту үрдісін жобалау, ұйымдастыру және өткізудің ойластырылған моделі» - деген анықтама берген болатын. Ал, В.П.Беспалько технологияны түсіну үшін ең алдымен педагогикалық іс-әрекеттің өндірушілік белгісіне көңіл аудару қажеттігіне зейін аударады, әлеуметтік тұрғыдан бұл белгі, технологияның басқа белгілерінен оның жалпылық сипатымен байланыстылығын сипаттайды. Қазіргі білім беру технологияларын Г.К. Селевко технологияның классификациялық параметрлері тұрғысынан: қолдану деңгейі, негізгі дамыту факторы, меңгеру тұжырымы, жеке тұлғаның құрылымына бағдарлау, мазмұн сипаты, басқару типі, ұйымдастыру формалары, балаға ықпал ету тәсілдері, әдістердің басымдылығы, жетілдіру бағыттары, оқушылар категориялары бойынша нақтылап көрсетеді. Ш.Т.Таубаева оқытудың қазіргі технологияларының аттарын атап көрсетіп, олардың мақсаттарын, тұжырымының және мазмұны мен әдістерінің ерекшеліктерін сипаттап көрсетеді.

Оқытудың ақпараттық технологиясы – бұл ақпаратпен жұмыс жасау үшін арнайы тәсілдер, педагогикалық технологиялар, бағдарламалық және техникалық құралдар (кино, аудио және видео құралдар, компьютерлер, телекоммуникациялық желілер). Оқытудың ақпараттық технологиясы – білімді жаңаша беру мүмкіндіктерін жасау (педагогикалық іс-әрекетті өзгерту), білімді қабылдау, білім сапасын бағалау, оқу-тәрбие үрдісінде оқушының жеке тұлғасын жан-жақты қалыптастыру үшін ақпараттық технологияның қосымшасы деп түсіну керек. «Ақпараттық коммуникативтік технология» дегеніміз- электрондық есептеуіш техникасымен жұмыс істеуге, оқу барысында компьютерді пайдалануға, модельдеуге, электрондық оқулықтарды, интерактивті тақтаны қолдануға,

интернетте жұмыс істеуге, компьютерлік оқыту бағдарламаларына негізделеді. «Ақпараттық технология» терминін академик В.М. Глушков енгізген. Білім беру процесін ақпараттандыру оқушыға білім берумен байланысты болғандықтан, В. Глушковтың анықтауынша, «Ақпараттық технологиялар» ақпаратты өндеумен байланысты процестер болып табылады.

Ал білім беруде компьютерді және оның құралдарын пайдалана бастаған кезде оқытудың ақпараттық технологиялары ұғымы пайда болды. А.Горячевтің тұжырымдауынша, «Ақпараттық техногия» - мәтіндік редактор, электрондық кесте, мәліметтер базасы, графиктік редактор, мультимедия және коммуникациялық технологиямен сипатталады. Н.Апатова «Ақпараттық техногия» ұғымына екі анықтама береді:

- «Ақпараттық техногия»-қажетті техникалық және бағдарламалық жабдығы бар компьютер;

- «Ақпараттық техногия»-бұл ақпаратты өндеу көмегімен жүзеге асырылатын әдістер және тәсілдер жинағы [4]. Ал, Н.Макарова бұл терминді қысқаша компьютер негізіндегі технология деп тұжырымдайды. Осыған қарағанда «Ақпараттық техногияға» дидактика мәселелерін есептеуіш техника көмегімен шешетін педагогикалық технология деген анықтама беруге болады.

Жалпы құзыреттіліктің мәні, ақпараттық құзыреттілік және оның жіктелуі мәселелерін, Г.Селевко, Т.Е.Исаева, Н.В.Кузьмина, Б.Т.Кенжебеков және т.б. өз еңбектерінде қарастырады. Білім берудің нәтижесі ретіндегі құзыреттілік мәселесі саласында М.Ж.Жадрианың, Д.П. Мучкиннің, А.Арғымбаеваның еңбектерінде орын тапты. Ал, ақпараттық коммуникативтік технологияларды қолданудың теориялық мәселелері Сысоев П.Ф., Евстигнеев М.Н., Д.М. Джусубалиева және т.б. еңбектерінде жақсы қамтылған.

Білім берудің мазмұнын жетілдіре отырып, үздіксіз білім беру арқылы оларды кәсіби тұрғыдан жан-жақты жетілдіру мәселесі бүгінде мемлекет тарапынан қолға алынып, болашақта атқарылатын істер жоспарына енгізіліп, күн тәртібіне қойылып отыр. Жоғары оқу орнында студенттің болашақ кәсіби маман ретінде қалыптасуын зерттеуге деген қызығушылық үздіксіз арта түсуде, бұл мәселе студенттердің ақпараттық құзыреттіліктерін қалыптастыру барысында жүзеге асады деп ойлаймыз. Білім беру жүйесіндегі жаңа білім парадигмасы білім, білік, дағды жиынтығын толық меңгерген, қоғам өміріне белсене араласатын, шығармашылықпен ойлайтын, өзін-өзі көрсете алатын, өздігінен ақпаратты іздеп, талдайтын және оны дамытуға қабілетті, кәсіби құзыретті жеке тұлғаны қалыптастыруға бағытталған. Бұл жүйелерге қарай отырсақ, *құзіреттілік* дегеніміздің өзі қазіргі заман талабына сай педагог қауымының өзін-өзі өзгерте алу қабілеттілігі деп түсінуге болады. Ендеше әр педагогтың ақпараттық құзіреттілігі нақты жағдайда ғана тұлғаның құзырлылық қабілетін ашатын тапсырмалар жүйесін ұсына алатынымен анықтауға болады. Білім саясатындағы түбегейлі өзгерістерді күнделікті оқу үрдісінде берілетін тапсырмалардан бастау қажет екендігі айқын көрсетілді.

Студент шығармашылық тапсырмаларды орындау барысында ақпараттық көздерінен алынған мәліметтерді пайдалана отырып өмірден көрген практикасымен байланыстыру арқылы сұрақтардың шешімін табуға жол ашады. Студенттердің осындай жолмен орындаған тапсырмалар жүйесінің өзі шығармашылық ұғымымен сәйкес. Ендеше кеше ғана студент жаппай білім алу барысында кейбіреулері өз мүмкіндіктерін өзі ашқан болса, кейбірі «жабулы қазан жабулы күйінде» өмір ағымымен кете барды. Кешегі біздің білім алған оқытушыларымыз білім беруші ақпарат көзі ғана болды. Мәселенің дұрыс бұрыстығын саралаушы да тек қана сол оқытушы еді.

Ал, қазіргі оқытушы студенттерді дұрыс ұйымдастыра отырып, бағыт бағдар беру арқылы өздігінен жұмыс жасауға үйрету нәтижесінде, жаңа идеялар мен жаңалықтар, болжамдар мен нәтижелер әкелетіндей тұлға даярлап шығуды көздеуде. Оқытушы қауымнан студенттер тек білімге ғана емес, өмірге де үйрететін қабілеттілікті қажет етіп отыр. Жеке тұлғаны білімге, өмірге бағыттауға тәрбиелеу үшін студенттердің өз бойынан дәл осындай жұмыс түрлерін өткізгенде ғана нәтиже берері анық. Олай болса, студенттердің ақпараттық-коммуникативтік құзіреттілік қабілеттерін дамыту мақсатында төмендегідей тәжірибе жинақтадық деп айта аламыз.

Ең әуеілі білім стандартына сай, шет тілі (ағылшын тілі) пәнінің бағдарламалары мен жоспарларын, әдістемелік нұсқаулары мен оқулықтарын жете зерттей отырып, шет тілі сабағында әрдайым пайдаланылып отыратын мәтіндер (мысалы, About myself, Sport, Seasons т.б) бойынша, әр студентке жеке тұлға ретінде қарау мақсатында шет тілінде сөйлеуге деген қызығушылығын ояту, ізденіс жұмыстарын жасау, әр студенттің жаңаға ұмтылу, жаңаны сезіну деңгейін жетілдіру үшін шығармашылық сұрақтар жүйесі жасалынды. Шығармашылық сұрақтардың жалпы мазмұны, көтерген мәтіндер жайында жан-жақты ізденуге, толықтырулар жасауға, болжамдар айтуға, өз идеяларын ағылшын тілінде ортаға салуға, еркін сөйлеуге негізделді. Әрбір сабақтан кейін студенттер өзінің ой-толғанысын әртүрлі сұрақтарға жауап беру арқылы білдіріп, бөлісіп отырғаны абзал. Осындай тәжірибелер арқылы, қазіргі оқытушы студенттердің көп мүмкіндіктерін ашу арқылы,

- олардың шығармашылық қабілеттерін тани білуге;
- студенттерді шет тілінде сөйлеуге дағдыландыруға;
- өзге мәдениетпен танысуға;
- жаңашыл іс-әрекет жасауға;
- білімге деген жетіспеушілігін сезіп білуіне;
- өмірде кездесетін көптеген жағдаяттарды шеше білуге;

Қазір төрткүл дүниедегі өзгерістер, ақпараттық құралдар арқылы барлық адамзатқа хабардар болып отырғаны белгілі. Ендеше, біздің тәрбиелеп, оқытып шығарып жатқан педагогтарымыз осы ақпараттық қоғамнан қалыспай жан-жақты ойлаушы, коммуникативті, ерекше ұйымдастырушылық қабілетті, нақты бағыт-бағдар беруші болып шығуы-заман талабы. Осындай жағдайда ғана еліміздің ертеңін құрушы ұрпақтарымыз жан-жақты дамыған,

шығармашыл интеллектуалды қабілеті оянған, жеке тұлға болып қалыптасуы сөзсіз деп ойлаймыз. Расында да, ертең мұндай өндірістерді дамытатын бүгінгі ұрпақтарымыз заман талабына сай жан-жақты, жаңашыл да, жаңаны ойлап тапқыш, жаңалыққа ұмтылушы, бір сөзбен айтқанда, креативтілік жағынан толысқан ұрпақтар тәрбиелеп, дайындап шығару педагог қауымы біздің міндетіміз екені белгілі.

Мысалы: ағылшын тілі сабағында студенттерге өмірмен, күнделікті тіршілікпен, тіпті қарапайым ауа-райын шет тілінде сұрау арқылы студенттерді: сол тілде ойлауға, өз ойын айтуға, өзге мәдениеттен хабардар болуға, берілген тапсырмаға тереңірек бойлауға, білімге деген жетіспеушілігін сезінуге, белгісізге қарай табысты түрде қадамдар жасай білуге, үйрете отырып, олардың бойларына құзіреттілік қасиеттердің белгілерін қалыптастыратындай орта жасауға болады екен деген пікір жасауға болады.

Міне, құзіреттілік қалыптастыру дегеніміздің өзі студенттердің шығармашылық қабілеттерін дамыта отырып, ойлаудың, интеллектуалдық белсенділіктің жоғары деңгейіне шығу, жаңаны түсіне білуге, білімнің жетіспеушілігін сезінуге үйрету арқылы ізденуге бағыттауды қалыптастырудағы күтілетін нәтижелер болып табылмақ.

Бұның өзі өз кезегінде қазіргі ұстаздардан шәкіртті оқытуда, білім беруде, тәрбиелеп өсіруде белгілі бір құзіреттіліктерді бойына сіңірген жеке тұлғаны қалыптастыруды талап етеді. Бұл жайлы 12 жылдық білім беру тұжырымдамасында оқушы бойынан табылуға тиісті құзырлылықтарды нақты айқын көрсеткен. Мұнда:

- Құндылықты-бағдарлы құзіреттілік (азаматтық белсенділік, саяси жүйені түсіну, баға бере білу, елжандылық қабілетті болу).

- Мәдениеттанымдық құзіреттілік (ұлттық ерекшеліктерді тани білу, өз халқының мәдениеті мен өзге ұлттар, әлем мәдениетін салыстыру, саралай білу қабілеті).

- Оқу-танымдық құзіреттілік (өзінің білімділік қабілетін ұйымдастыра білу, жоспарлай білу, ізденушілік-зерттеушілік әрекет дағдыларын игеру, талдау, қорытынды жасай білу).

- Коммуникативті құзіреттілік (адамдармен өзара қарыс-қатынас тәсілдерін білу, мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілінде, халықаралық қатынаста шетел тілінде қатынас дағдылары болу).

- Ақпараттық-технологиялық құзіреттілік (ақпараттық технологиялармен техникалық объектілер көмегімен бағдарлай білу, өз бетінше іздей білу, таңдай, талдай білу, өзгерте білуді жүзеге асыра білу қабілеті).

- Әлеуметтік-еңбек құзіреттілік (әлеуметтік-қоғамдық жағдайларға талдау жасай білу, шешім қабылдай білу, түрлі өмірлік жағдайларда жеке басына және қоғам мүддесіне сәйкес ықпал ете білу қабілеті).

• Тұлғалық өзін-өзі дамыту құзіреттілік (отбасылық еңбек, экономикалық және саяси қоғамдық қатынастар саласындағы белсенді білімі мен тәжірибесінің болу қабілеті) [5].

Аталған құзіреттілік қасиеттерді тұлға бойына дарытуда педагог қауымның арнайы әлеуметтік білім беру құзіреттіліктерінің жан-жақты болуы талап етіледі.

Қорыта келе, біз ғалымдардың еңбектеріне талдау беру арқылы ақпараттық құзіреттілік, ақпараттық технология ұғымдарына талдау бердік, берілген түсінік нақтыланды, студенттердің ақпараттық құзіреттілігін ақпараттық технология арқылы қалыптастырудың мәні мазмұндалды. Қазіргі білім беру саласында оқытудың озық технологияларын меңгермейінше, сауатты, жан-жақты маман болу мүмкін емес. Ақпараттық құзіреттілікті ақпараттық технологиямен меңгеру студенттердің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани азаматтылық, адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізетіндігін, өзін-өзі дамытып, оқу үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектесетіндігінің орны ашып көрсетілді. Бір сөзбен айтқанда тұлғаға бағытталған білімдер жүйесі білім стандартына сай тұлғаның жан-жақты дамуына негізделген, алған білімін өмірдің қандай бір жағдаяттарында қолдана алатындай дәрежеде ұсыну педагогтың құзіреттілігіне байланысты болады. Олай болса, тұлғаның құзырлылық қабілеттерінің артуына, өзін-өзі дамытуына, жаңалық ашып ізденуіне педагогтың құзіреттілік қасиеті маңызды роль атқарады.

Әдебиеттер

1 Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2012 жылғы 14 желтоқсан //Егемен Қазақстан.- 2012.- 15 желтоқсан.- 1-2-бб.

2 Құнанбаева С.С. Қазіргі шеттiлдiк бiлiм берудiң теориясы мен практикасы. -Алматы, Эдельвейс, 2010.- 344 б.

3 Тұрғынбаева Б.А. Мұғалімнің шығармашылық әлеуметін біліктілікті арттыру жағдайында дамыту: теория және тәжірибе. – Алматы: Арман, 2005. -174 б.

4 Құдайбергенова К. Құзырлылық – тұлға дамуының сапалық критеріі.- Алматы, 2008.- 30-32 бб.

5 Монаков В.М. Введение в теорию педагогических технологий: монография. - Волгоград: Перемена, 2006. - 120 с.

Артықбаева А.К.,
к.п.н., профессор, ҚазУМОиМЯ им. Абылай хана
Торекеев Б.А.,
магистрант, ҚазУМОиМЯ им. Абылай хана,
Алматы, Қазақстан

Значение формирования информационной компетентности студентов через информационных технологии

Информационно-коммуникационные технологии создают новую глобальную среду, в которой будущему поколению предстоит не только общаться, но и выстраивать профессиональные и личные отношения, позиционировать свои интересы и представлять себя. От того, насколько эффективно им это удастся, во многом и будет зависеть их личное благополучие и процветание всей страны. Именно поэтому в настоящее время большое значение придается информатизации системы образования. Приведены основные характеристики этапа возникновения формирования информационной компетентности. рассмотрен набор информационных технологий как средство организации учебного процесса

Artykbayeva A.K.,
c.p.s., professor, KazUR&WL Ablai Khan,
Torekeyev B.A.,
master's degree of pedagogical sciences, 2nd course, KazUR&WL,
Ablai Khan, Almaty, Kazakhstan

Meaning form of information competence of students through information technology

Information competence is closely related to the information activities of the learner develops an information environment that fully realizes it their abilities, needs and aspirations. If a person has information activities, so he formed information competence. This is the result of education, which is expressed in the mastery of information competence. In the context of the modernization of education, where the main task is put forward to ensure the sustainability of its development, one of the main resources of this development becomes a teacher, able to be the subject of changes in education and work in conditions of change.

УДК 001.1

Сыздықова З.Ж.,

п.ғ.к., кандидаты Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ

Усіпбекова Н.И.,

Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ магистранты,

Алматы, Қазақстан

**ИНТЕРНЕТ РЕСУРСТАРЫН ҚОЛДАНУ НЕГІЗІНДЕ
СТУДЕНТТЕРДІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДИСКУРСЫН
ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ МҮМКІНДІКТЕРІ**

Мақалада тілдік ЖОО-ғы студенттерің бойындағы педагогикалық дискурсты дамытуда интернет ресурстарын қолданудың жолдары мен мүмкіндіктері қарастырылады. Интернет ресурстарын қолдана отырып студенттердің шетел тілін меңгерудегі дағдылары мен іскерліктерін дамытып қана қоймай, сонымен қатар ойлау, талдау, синтездеу, абстракциялау, теңестіру, салыстыруды жүзеге асырып, студенттердің әлеуметтік және психологиялық қабілеттерін жетілдіретіні жайында баяндалады.

Тірек сөздер: педагогикалық дискурс, ақпараттық технология, интернет ресурстары, сөйлеу әрекеттері

Бүгінгі заман – бәсекелестік пен жоғары технологиялар заманы, ғылым мен білім заманы. Сондықтан бізге экономикалық және қоғамдық жаңару қажеттіліктеріне сай келетін осы заманғы білім беру жүйесі қажет. Білім беруді жаңарту дегеніміз үнемі алға қарай ұмтылу мен даму үрдісі. Шетел тілін жаңаша оқыту соңғы жылдары жоғары қарқынға ие болды. Ұстаздардың сабақты жобалаудағы жауапкершілігі студенттердің шетел тілінде нәтижелі тілдік қарым-қатынас жасауына мүмкіншіліктер туғызады. Олар аз уақытта жаңа технология жәрдемімен үлкен жетістіктерге жете алады. Оқудың дәстүрлі үрдісіне инновациялық технологияны ендіру, оқытушылар мен студенттерге дәстүрлі формаларды және әдістерді жетілдіруге мүмкіндік береді, сонымен қатар жаңаларды да, атап айтқанда: тренингтер, дөңгелек үстелдер, пресс-конференциялар және интернет ресурстары (блог (Blog)), твиттер (Twitter), вики (Wiki)) т.б. [1].

Студенттердің бойындағы коммуникативтік біліктіліктерін жан -жақты дамыту олардың бір -бірімен мәдениетаралық байланыса алу қабілеті мен оқып отырған тілді байланыс құралы ретінде қолдана алу қазіргі заман талабына сай оқытудың басты талабы болып табылады. Осы мақсатқа жетуде кез -келген мұғалімнің басты міндеті тиімді әдіс тәсілдерді, қажетті құралдар мен ресурстардың дұрысын таңдай білу болып табылады. Бүгінгі таңда оқып отырған тілді үйренуде интернеттің алар орны айтарлықтай зор. Студенттер интернет арқылы оқып отырған тілдің азаматтарымен еркін қарым -қатынасқа түсе алады. Интернет ресурстары ақпараттық технологияның бір түрі болғандықтан, алдымен ақпараттық технология ұғымына анықтама беріп

кеткенді жөн көрдік. Ақпараттық технологияны шетел тілі сабақтарында қолданудағы рөлін жан жақты зерттеген ғалымдар Глушков В.М, Уваров А.Ю, Сысов П.В, Евстегнеев М.Н, Полат Е.С. және т.б.

В.М. Глушков ақпараттық технологияларды ақпаратты өңдеумен байланысты деп анықтама береді. Себебі, қазіргі кезде ақпаратты қайта өңдеудің қызметін техниканың негізгі құралы ретінде жеке компьютерлер атқарады [2].

А.Ю. Уваровтың айтуына сүйене отырып ақпараттық технология дегеніміз шетел тілін үйретудегі қолданылатын электрондық оқулықтар, мультимедиалық бағдарламалар және интернет ресурстары жатады.

Интернет желісі дидактикалық мақсатта екі басты бөліктерден тұрады: телекоммуникация формалары және ақпарат ресурстары. Соның ішіндегі кең қолданыстағы телекоммуникация формаларына электрондық почталар, чаттар, форумдар және веб, видеоконференциялар жатады. Ал, интернет желісіндегі ақпараттық ресурстарға әр түрлі тақырыптағы және әр түрлі тілдегі мәтіндік, аудио-визуальды материалды жатқызамыз.

Интернет ресурстарын қолдана отырып студенттердің қатысымдық күзiреттiлiгi мен педагогикалық дискурсын және сөздік қоры мен ауызекі сөйлеуін дамытуға болады. Соңғы он жылда адамзаттың жеткен жетістіктерінің бірі, яғни оқыту үрдісінде кең таралып келе жатқан халықаралық желі–Интернет. Интернетті оқыту мақсатында қолдану әдістеменің жаңа бағыты болып табылады. Интернеттің негізгі қызметінің бірі-студенттердің мәдениетаралық қатысымдық күзiреттiлiгiн қалыптастыру болып табылады. Интернет- халықтардың ұлтаралық мәдени қоғамы, яғни әлемнің миллиондаған студенттерінің электронды түрде қарым-қатынас жасауы арқылы бір-бірімен ақпарат алмасуы. Компьютер студенттердің жұмысына сын айтпайды, керісінше өз бетімен жұмыс істеуі мен сенімділіктерін арттырып, қолайлы әлеуметтік психологиялық атмосфера орнатады [3].

Интернет студенттерге тілін үйреніп жатқан елдің азаматтарымен сойлесіп, пікір алмасуға мүмкіндік беретін қарым-қатынас құралы болып табылады яғни ол SKYPE, Twitter, Yahoo сияқты дыбыстық байланыс құралдарының көмегімен жүзеге асады. Интернет-миллиондаған компьютерлерді бір желіге біріктіріп, шексіз ақпаратпен түрлі амалдармен қатынас жасауға мүмкіндік беретін дүниежүзілік танымал желі. Интернет сөзі тікелей халықаралық желі деген ұғымды білдіреді (International Net work). Интернеттің көмегімен ең соңғы жаңалықтарды оқуға, ауа райы жайында мәлімет алуға, сонымен қатар электрондық почта арқылы және бейнеконференциялармен студенттерді оқытуға мүмкіндіктер бар. Педагогикалық мақсатта аталған интернет ресурстарын қолдана отырып, шетел тілін үйренуде студенттермен ашық сабақ жобасын талқылауға, тақырыпшаларды бірге оқып өз көзқарастарын жеткізуге, сонымен қатар түрлі тапсырмалар орындауға мол мүмкіндіктер бар.

Соңғы жылдары педагогикалық әңгімелесудің (чаттың) бес түрі анықталып отыр:

-Еркін тақырыптағы чат(free topic chat)

-Белгілі бір тапсырманы орындауға бағытталған чат(collaborative task-oriented chat)

-Чат семинар немесе чат презентация(academic seminar or presentation chat)

-Белгілі бір материалды игеруге бағытталған чат(practice chat)

-Игерілген материалдың меңгерілген дәрежесін бағалауға және тексеруге бағытталған –бағалау чаты (evaluation task).

Шет тілін оқытуда Skype және Twitter-дің көмегімен көптеген дидактикалық тапсырмаларды орындауға болады.Соның ішінде:

-Сөйлеу және тыңдап түсіну дағдысын, іскерліктерін қалыптастыруға және жетілдіруге арналған тапсырмалар;

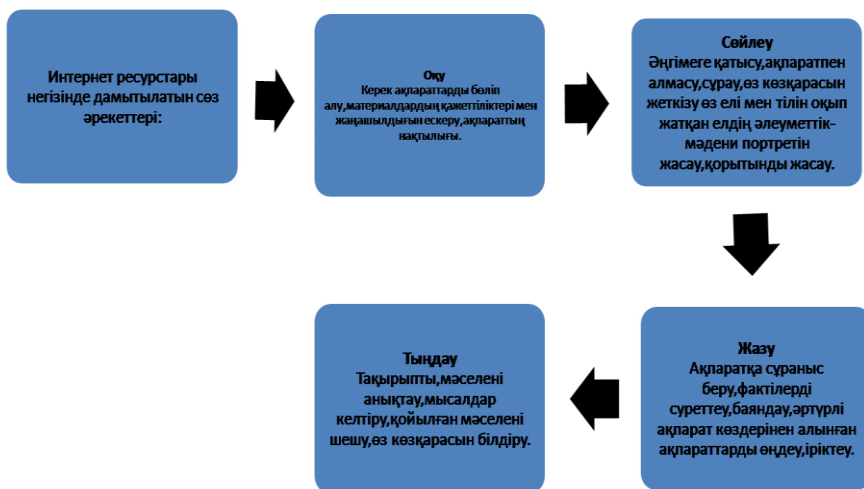
-Диалог құрастыру және педагог пен студент арасындағы дискурсты дамытуға және қалыптастыруға арналған тапсырмалар;

-Студенттердің сөздік қорын толықтыруға арналған тапсырмалар;

-Оқып отырған тілдің мәдени-әлеуметтік болмысымен танысуға (сөйлеу этикасы,мәдени ерекшеліктері мен салт-дәстүрлері) арналған тапсырмалар;

-Шетел тілін үйреніп жатқан студенттердің бойындағы қызығушылықтарын арттыруға арналған тапсырмаларын орындауға болады.

-Төмендегі кестеде П.В.Сысоев пен Евстигнеев-тің пайымдауынша интернет ресурстарын дұрыс пайдалана алу шетел тілін оқытуда көптеген жетістіктерге жетуге ықпал ететінін көрсекен [4].

Сурет 1 - Интернет ресурстары негізінде дамытылатын сөз әрекеттері.

Шетел тілдерін интернет ресурстарын қолдана отырып оқытуда қазіргі кезде жаңа талаптардың бірі-әдістемеді интерактивтілік деп аталатын өзара әрекеттесуді жасау болып табылады. Р.П.Мильрудтың анықтауына сәйкес интерактивтілік –бұл коммуникативтік мақсаттар мен сөйлеу құралдарының күштерін біріктіру және үйлестіру. Осы анықтамаға сәйкес интерактивтік

амал виртуалды кеңістікте сабақтағы коммуникативтілік мақсаттарна жетудің құралы қызметін атқарады деген қорытынды жасауға жасауға болады. Демек шынайы тілді оқыту барысында интернет сөйлеу қабілетінің іскерлігі мен дағдысын қалыптастыруға, сонымен бірге лексика мен грамматикаға үйретуде шынайы қызығушылық пен тиімділікті қаамтамасыз етуге көмектеседі. Сонымен қатар, интернет тек шетел тілін меңгерудегі дағдылар мен іскерліктерді дамытып қана қоймайды, ең алдымен бұл ойлау операциялармен байланысты: талдау, синтездеу, абстракциялау, теңестіру, салыстыруды жүзеге асырып, интернет студенттердің әлеуметтік және психологиялық сапаларын жетілдіреді.

Ақпараттық-қатысымдық технологияларды қолдану негізінде студенттердің шетел тілін меңгерудегі іс-әрекетін ұйымдастырудың құрылымдық-мазмұндық үлгісі мотивациялық, танымдық және іс-әрекеттік компоненттерге негізделінген.

Студенттердің іс-әрекеттерін дамытумен қатар шетел тілін оқытуда ақпараттық-қатысымдық технологиялардың көмегімен келесідей дидактикалық міндеттерін шешуге болады:

- Білім беру мекемелерінің (совершенствование) сапасын арттыру;
- Оқытуды индивидуализациялауды жоғарлату;
- Әлем бойынша, педагогикалық практиканың жетістіктеріне жеделдетілген түрде қол жеткізу;

- Студенттердің шетел тілін оқуға деген қызығушылықтарын арттыру, ынталандыру;

- Студенттердің оқу үрдісінде белсенділігін арттыру, студенттерді зерттеушілік жұмысқа тарту;

Шетел тілін оқытуда ақпараттық-қатысымдық технологиялардың көмегімен келесідей әдістемелік міндеттерді шешуге болады:

- Оқытудың дифференциалануы;
- Өзін-өзі бақылауды жүзеге асыру;
- Ақпараттық мәліметтер базасын дайындау;
- Ақпараттарды үлгілеу;
- Жаттығу және дайындық жұмыстарын жүргізу;
- Оқыту уақытын тиімді пайдалану;
- Студенттердің ақпараттық-қатысымдық мәдениетін қалыптастыру және т.б.

Шетел тілін оқыту технологиясының тиімділігінің көрсеткіштері мыналар:

- Студенттердің моральдық психологиялық, интеллектуалдық және жас ерекшеліктерін ескеру.

- Оқуға жағымды көңіл күй қалыптастыру.

- Ұстаз бен студент арасында сөз алмасу, ғылыми қарым-қатынас және әріптестік принципін орнықтыру.

- Студенттердің еске сақтау қабілеті мен творчестволық деңгейін көтеру арқылы белсенділігін арттыру.

- Оқуды игеруге мультимедиялық және басқа да техникалық арсеналды кең іске қосу.

-Сабактардың бітуімен студенттердің келешекке қанағаттануының қорытынды нәтижесі.

Қорыта айтқанда, интернет ресурстарын білім беруде қолдану-бұл оның нәтижелілігіне қолайлы жағдайдың боуы болып табылады. Сонымен қатар білім сапасын көтерудегі бірден-бір тиімді жол.

Әдебиеттер

1 Сысоев П.В. Концепция языкового поликультурного образование. М. Еврошкола, 2003. \\ 406 с.

2 Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Под ред. Е.С.Полат. – М., 2000. - 45 с.

3 Уваров А.Ю. Педагогический дизайн. – М., 2003, -32 с.

4 Сысоев П.В., Евстигнеев М.Н. Технологии Веб 2.0 в создании виртуальной образовательной среды для изучения иностранного языка // Иностр. языки в школе. – 2009. – 33 с.

Сыздыкова З.Ж.,

к.п.н., КазУМОиМЯ им. Абылай хана

Усипбекова Н.И.,

Магистр педагогических наук, КазУМОиМЯ им. Абылай хана,
Алматы, Казахстан

Формирования педагогического дискурса у студентов применяя интернет ресурсов

Статья посвящена роли интернет ресурсов в изучении иностранных языков и педагогического дискурса у студентов. С помощью интернет ресурсов мы также можем развивать у студентов способности разговаривать и использовать остальные навыки а также мы будем учить их сравнить и сопоставить действия. С другой стороны мы можем улучшить их социальные и психологические способности.

Syzdykova Z.Zh.,

k.p.s, KazUIR&WL Ablai Khan, zukhra.73@mail.ru

Usipbekova N.I.,

magistr, KazUIR&WL Ablai Khan,
nagi92@bk.ru, Almaty, Kazakhstan

Forming pedagogical discourse of students' applying the internet resources

In this article will be discussed the role of the internet resources in teaching foreign language and pedagogical discourse of students. With the help of internet resources we can develop students' speaking, listening, writing, reading skills and also we will teach them to compare and contrast things and actions. On the other hand we can improve their social and psychological abilities.

3 БӨЛІМ ЭТНОПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ МЕКТЕП ПЕДАГОГИКАСЫ

РАЗДЕЛ 3 ЭТНОПЕДАГОГИКА И ПЕДАГОГИКА ШКОЛЫ

УДК 37.013

Қалиева К.М.,

п.ғ.к., доцент, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ,
kalieva.k.m@mail.ru, Алматы, Қазақстан

ТҮРКІ ОЙШЫЛДАРЫНЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МҰРАЛАРЫНДАҒЫ ТҮЛҒА ТӘРБИЕСІ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Мақала орта ғасыр ғұламаларының еңбектеріндегі тәлім-тәрбие мәселесіне арналған. Бүгінгі күні қоғам өмірінде отан тарихына, оның мәдени мұрасына терең қызығушылықты білдіретін тенденцияларды анық байқауға болады. Рухани құндылықтар мен ұлттық дәстүрлерге қатысты көзқарастар түбірімен өзгеруде. Бұл өзгерістердің отандық педагогикалық ойдың даму жағдайына да қатысы бар. Соңғы уақыттарда өткеннің педагогикалық мұраларына қызығушылық артуда. Себебі, олардың тәлім-тәрбиелік мазмұны саналуан және көпқырлы. Бұл мұраның ажырамас бөлігі ретінде Абу Нәсір әл-Фараби, Әбу Райхан әл-Бируни, Әбу әли Ибн Сина, Жүсіп Баласағұни, Махмұд Қашғари секілді ғұламалардың педагогикалық ілімдерін атауға болады. Олардың тәрбие мен білім беру мәселелері жөніндегі ойлары, педагогикалық көзқарастары аса зор тәлімдік қуатқа ие және жеткіншек ұрпақ бойында тұлғалық ізгі қасиеттер мен білімділікті қалыптастыруда маңызды роль атқарады.

Тірек сөздер: тәрбие, оқыту, тәрбие үдерісі, ізгілік, білімділік, тұлға, тұлғалық қасиеттер

Қазақстан қоғамы Тәуелсіздік алғаннан кейін демократиялық, құқықтық мемлекет құру жолына түсті. Бұл жағдайларда ұлттық өзіндік сана, халықтық идеялық бастауларға тартылыс аса шапшаңдықпен арта түсуде. Қазақ халқының қоғамдық-мәдени өмірі тарихындағы «ақтаңдақтардың» ашыла бастауымен байланысты ұлттық, рухани мұраға жаңаша қарау мүмкіндігі туындады.

Мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауында атап көрсетілгендей: «Өткен тарихымызға тағзым да, бүгінгі

бақытымызға мақтаныш та, гүлденген келешекке сенім де «Мәңгілік Ел» деген құдіретті ұғымға сыйып тұр. Отанды сүю – бабалардан мирас болған ұлы мұраны қадірлеу, оны көздің қарашығындай сақтау, өз үлесінді қосып, дамыту және кейінгі ұрпаққа аманат етіп, табыстау деген сөз. Барша қазақстандықтардың жұмысының түпкі мәні – осы!.. «Мәңгілік Ел» идеясының бастауы тым тереңде жатыр. Осыдан 13 ғасыр бұрын Тоныкөк абыз «Түркі жұртының мұраты – Мәңгілік Ел» деп өсиет қалдырған. Бұл біздің жалпыұлттық идеямыз мемлекеттігіміздің тамыры сияқты көне тарихтан бастау алатынын көрсетеді» [1].

Тарих – халықтың жады, ондағы даналықты игеру әлеуметтік дамуға және болашаққа ұмтылуға жаңа күш береді. Бұл тұрғыдан алғанда, отандық тәлім-тәрбиелік ой-пікірдің іргетасы, халықтық дәстүрлер мен салттардың бесігі болып саналатын түркілер дәуірінің мәдени-тарихи мұралары шын мәнінде аса қызығушылық тудырады. Бұл мұраның ажырамас бөлігі ретінде Әбу Нәсір әл-Фараби (870-950), Әбу Райхан әл-Бируни (970-1037), Жүсіп Баласағұни (1015-1075), Махмұд Қашғари (1029-1116), Ахмет Жүйнеки (XII ғасыр), Қожа Ахмет Яссауи (1093-1167), Сүлеймен Бақырғани (1104-1186) және басқалары тәлім-тәрбиелік ілімдерін атауға болады.

Ойшыл ғұламалар ұсынған тәрбие мен оқытудың негізгі принциптері ұлттық мәдениетті қалыптастыруда, білім беру мен тәрбиені жетілдіруде аса қуатты дем беруші болып табылады. Жеткіншек ұрпақ санасын қалыптастыруда халықтың ұлттық және мәдени мұрасын ескермеу бұл үдеріске кері әсер ететіндігі сөзсіз. Ойшылдар педагогикалық мұрасын оқып үйрену орта ғасырлық түркі қоғамындағы тәрбие мен оқытудың көптеген тұстарын байыппен саралауға мүмкіндік береді. Олар өз шығармаларында адамның ішкі әлемін ашады, білім мен тәрбие беруде маңызды ұсыныстар жасайды. Орта ғасыр ғұламаларының педагогикалық көзқарастары жүйесіне тән сипат олардың адам тұлғасының үйлесімді дамуына ерекше назар аударуы болды.

Тұлға дамуы үдерісінде жан мен тәннің үйлесімділігіне байланысты кең ауқымды мәселелерді зерттеуге энциклопедиялық білімге ие ойшылдар өз жұмыстарын арнады. Олардың қатарында педагогикалық проблемаларды абстракты теория емес, адамзат дамуының жанды үдерісінің бір бөлігі ретінде қарастырған Абу Нәсір әл-Фараби, Әбу Райхан әл-Бируни, Әбу әли Ибн Сина, Жүсіп Баласағұни және басқаларын атауға болады. Шығыс ойшылдарының ейінгі дәуірлердегі европалық ағартушыларға айтарлықтай ықпалын осы көзқараспен байланысты қарастыруға болатындығы ғалымдар тарапынан мойындалған [2].

Замандастары Аристотельден кейінгі екінші ұстаз атаған аса көрнекті ғалым және философ Абу Нәсір ибн Мухаммед әл-Фараби (870-950) болатын. Ол Аристотель еңбектеріне тамаша түсініктемелер берді, жастардың ақыл-ой, адамгершілік, эстетикалық және дене тәрбиесі проблемаларын философиялық көзқарастармен ұштастыра отыра, егжей-тегжейлі қарастырды. Тәрбие проблемасы Фараби философиясының аса маңызды және күрделі бөлігі ретінде көрініс береді. Оның тұжырымдамасына сәйкес тәрбиенің басты

мақсаты – адамды қайырымды істержасаудан тұратын ізгілікті иемдену арқылы бақытқа қол жеткізу. Алайда шынайы қайырымды істерді атқару үшін адамгершілікті қалыптастыруға көмектесетін білімдер қажет [3].

Фараби трактаттарында ізгілікке тәрбиелеудің нақты әдістері ұсынылады. Ол әдістерді «жұмсақ» және «қатты» деп ажыратады. Егер, тәрбиеленушілер ғылымды игеруге өздері тілек білдіріп, еңбек пен қайырымды істер жасауға ұмтылса, бұл жағдайда осы ұмтылыстарды күшейтуге көмектесетін тәрбиенің жұмсақ әдістерін қолданған жөн. Ал, егер тәрбиеленуші кекшіл, өз бетімен жүретін, жалқау болса, онда «қатаң әдістерді» қолдануға, яғни күштеуге болады. Сонымен бірге мұндай әдістерді қолдану тәрбиешінің өзінің адамгершіліктілік деңгейімен анықталуы тиіс. Демек, тәрбиелік іс-әрекет кең көлемдегі білімділікті, сондай-ақ тәрбиелеушілердің өздерінің бақылауымен және тәжірибесімен үйлесімділіктегі жоғары моральдық қасиеттерді талап етеді.

Ұлы ғалым Әбу Райхан әл-Бируни (970-1037) мұрасына келетін болсақ, ол ғылым жайлы, білім мен тәрбие мазмұны жайлы құнды идеялар сақталған аса зор қазына болып табылады. Оқыту, оның жолдары мен маңызы жөніндегі ғұламаның ойларын оның шығармаларынан молынан кездестіруге болады. Ғалымның объективті, әділ болуы, бақылаулар, тәжірибелер, ауызша және жазбаша жәдігерліктерді зерттеу, алынған нәтижелерге сын көзбен қарау, оларды шындықты белгілеу мақсатында салыстыру, фактілерді логикалық қорытындылау, ал ой қорытындыларын теорияға айналдыру – Бирунидің ғылыми әдісінің сипатты белгілері мен негіздері осындай. Ғұлама өмір сүрген дәуір үшін бұл әдіс аса зор жетістік болды және айтарлықтай ғылыми құндылықты білдіреді. Ол өзі осы әдістердің көмегімен ғылыми іс-әрекетте аса зор табыстарға қол жеткізді.

Ғалымның талдау, салыстыру, логикалық ой амалдары жөніндегі және өзге де ойлары қазіргі уақыт үшін де өзекті естіледі, себебі білімдерді жете ұғынып игеру заманауи мектептегі оқытудың негізіне алынады. Бұл оқушы ғылыми білімдер қорын игерумен ғана шектелмей, оларды өздігінен іздестіруге қажеттігін білдіреді, ал бұған ой амалдарының көмегімен қол жеткізуге болады.

Бируни шығармалары математика, астрономия, география және өзге де пәндер бойынша осы ғылымдарды бастапқы оқытуға арналған оқу құралы болып табылады. Оқып үйренілетін пәндердің бірізділігі жөнінде ол өз кітабында мынадай түсініктеме береді: «Мен геометриядан бастадым, сосын арифметикаға және сандарға, одан соң жұлдыздарды сөйлетуге көштім. Жұлдыз санаушы атағына осы төрт ғылымды толығымен игерген адам ғана лайықты» [4].

Бируни пікірінше, білім адамды ізгілендіреді, оны қайырымды және парасатты етеді, «білімнің тазалығынан басқа» ешнәрсе жоқ. Ол білімнің адамдарды дұрыс жолға бағыттайтына аса сенімді болды, алайда «білім арқылы жетілу тек зұлымдықтан тартынғанда ғана мүмкін». Тәрбиедегі аса үлкен жетістіктерге жету үшін Бируни сенім, көтермелеу, жазалау, этикалық және эстетикалық тақырыптарға түрлі әңгімелер өткізуді ұсынады. Мұның барлығы бүгінгі күні де өз маңызын жойған жоқ.

Бируни ізімен ғылым-білімнің маңыздылығы мен пайдалылығы идеясын Жүсіп Баласағұни, Махмұд Қашғари, Ахмет Жүйнеки, Қожа Ахмет Яссауижәне басқалары дәлелдеген еді. Бұл идеялардың сонылығы мен маңыздылығы ғылым мен өнер, мәдени құндылықтар әрбір халықтың туған тілінде, халыққа шын ықыласпен берілген білімпаз адамдардың күшімен жасалуы қажеттілігіне назар аудартуларында болып табылады. Туған тілдің ролін түсінудегі пікірлестік оларды түркі халықтарының рухани сұраныстары мен тілектеріне жақындастырды. Себебі бұл кезеңде ақындар мен ғалымдар шығармаларын араб, парсы тілдерінде жазды.

Өзінің еңбегін алғашқы болып түркі тілінде жазған ақын және көрнекті қоғам қайраткері Жүсіп Баласағұни (1015-1075) болды. Мәселен, оның кезінде ел арасына кеңінен тарап, авторға ізгі атақ әкелген "Құтты білік" шығармасындағы халықтың талғам-білігін аңғартатын толып жатқан арналардың біреуін ғана, яғни тілдің қоғамдық-әлеуметтік, әсіресе, тәлімдік орнын айқындайтын бәйіттерге назар аударсақ, қазақ жағдайында бірауыз сөзбен адам тағдырын шеше беретін дәстүрдің алғашқы бастауын көріп, өткенімізде қаншама рухани байлық жатқанын аңғарамыз.

Жүсіп Баласағұни түркі халқының салттарын, әдет-ғұрыптарын, дәстүрлерін жақсы білді, оның рухани өміріне тереңдей енді. Түркі халықтарының рухани асыл қазынасы оның көз алдында болды, ғалым олардың мәдениетіндегі сабақтастық пен ортақтыққа қызықты. Ол тәрбие мақсатын жүйеге келтіруге әрекеттенді. Жақсы тілек, жақсы сөз, жақсы іс – автордың көрсетуінде тәрбиеде басшылыққа алынатын, өзара байланыста, бірлікте қарастырылатын жетекші ұғымдар. Жетілу - тұлғаның ұнамды және ұнамсыз сапаларының бірін-бірі жоққа шығаруы. Жағымды сипаттардың қалыптасуы бұл жерде, ең алдымен адамның жағымсыз сапаларға қарсы тұра алатын ішкі күштерін қолдау ретінде түсіндіріледі. Егер адамда ізгілікке қарсы тұратын белгілерді жеңетін күш жоқ болса, онда ұнамды сапалар жойылады, жоғалып кетеді. Бұл құндылықтар мен оларға қайшы сипаттар түсіндірмесі мыналар:

біріншісі – ақыл, оны ашулану, өшігу күңгірттендіреді; екіншісі - достық, оны күншілдік бұзады; үшіншісі - ұят, оны тойымсыздық, ашкөздік жояды; төртіншісі - жақсы тәрбие; оған нашар орта әсер етуі мүмкін; бесіншісі - бақыт, ал оны қызғаншақтық бүлдіреді [5].

Түркі тілі мен мәдениетінің салтанат құруы жолында еңбек етіп, педагогикалық ойды қоғам талабына сай ұрпақ өсіру жайлы идеялармен байытқан көрнекті қайраткерлердің бірі Махмұд Қашғари (1029-1116) болды. Тәрбие мақсаттары жайлы айта келе, ол ғалымдар арасындағы пікірталасқа қосылады. Олардың біреулері тұлғалық сапалар туа бітеді, өзгелері - олар тәрбие процесінде алынады десе, үшіншілері - әрбір адам тұлғасын оның өзі қалыптастырады - деп дәлелдеуде еді. Соңғылары пікірлерін бөлісуші ғалым, бұған қоса тәрбие адамның әрі қарайғы тағдырында басымдылық ролі атқарады деген сенімде.

Олай болса, әрбір тұлғаға және тұтастай алғанда бүкіл қоғамға рухани-адамгершілік, ақыл-ой және дене тәрбиесі берілуінің маңызы зор. Мінез-

құлықтағы ауытқуларды, автор салақ жүргізілген тәрбие нәтижесімен түсіндіреді. Халық мақалына сүйеніп, "Тәрбие басы - әдеп" - деп нұсқайды [6]. Бұдан шығатыны, жақсы нәтижелерге жету үшін адамның әрекеті мен тәрбиені ұштастырудың қажеттігі.

Жеке адам, оның мінез-құлқы, ақыл-ой қабілеті, моральдық ерік-жігер қасиеті, эстетикалық талғамы, дене күшінің жетілуі жөніндегі ой-толғамдар ғұлама педагогикалық идеяларының түрлі жақтарын көрсетеді. Оның пікірінше, бүкіл тәрбие ісінің дұрыс бағыттылығы үшін даралық ерекшеліктерді білу, баланы бақылау аса маңызды. Оның қызығушылығын байқау, оны кеңінен пайдалану керек. Өйткені, білімге ұмтылыс содан туады.

Автор адам өзінің жеке бақылауларынан ақыл, сезім, сана бірлігі жайлы пікірге келеді, және адам өзінің көзқарастарымен өмір құбылыстарының барлық тұстарын ұғынады, асыл мақсатына жол таба біледі - деген сенімде. Оқу, білім алу ешқашан кеш болмайды. Дегенмен, оны адам бүкіл жаңаға ерекше зерек және алынған білімдер өмірлік игілік болып қалатын жастық шақтан меңгергені пайдалырақ, ал білім ойлау қызметінсіз игерілмейді, сондықтан ақыл-ой күшін арттыратын әдістер мен тәсілдер қажет. Құбылыстағы мәнді белгілеу, талдау мен топтастыру, ұқсастықтар мен айырмашылықтарын ажырату, ерекше сипаттарын салыстыру, пікірлерді белгілі тәртіпке келтіріп бір-бірімен байланыстыру, байланыстарды жалпы заңдылықтарға негіздей ұғуға тырысу - Қашғари көрсетуінде ойлауды тәрбиелеуге қажет шаралар тізімі - міне осылар.

Ұлы ғұламалар мұраларын оқып үйрену олардың идеяларын өздері өмір сүріп, еңбек еткен дәуір аясында талдағанда ғана мүмкін екендігін көрсетеді. Тұлғалық қалыптасу жөніндегі ғалымдар көзқарастарының негізіне даналық, ізгілік, төзімділік, білімділік және өзге де ұғымдар алынған. Ойшылдар тұлғаның қалыптасуын бүкіл жағымдыны қабылдауға үйрететін осы ұғымдар шеңберіндегі оқу-тәрбие үдерісімен байланыстырады. Олардың мазмұнымен танысудың бұл тәлім-тәрбиелік мұралардың отандық педагогика тарихында алатын орнын тереңірек ұғынуда және әрбір педагог үшін өз тәжірибесін молайтуда маңызы зор.

Әдебиеттер

- 1 Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың 2014 жылғы 11 қарашадағы Жолдауы // Егемен Қазақстан. – 2014. - 12 қараша. –1-2 – бб.
- 2 Джурицкий А.Н. Воспитательные идеалы восточных цивилизаций. Кітапта: Педагогика: История педагогических идей. – М., 2000. - 68-79 бб.
- 3 Әл-Фараби. Қайырымды қала тұрғындарының көзқарастары. Кітапта: Философиялық трактаттар. – Алматы: Ғылым, 1973. – 322 б.
- 4 Бируни, Абу Райхан. Избранные произведения. – Ташкент, 1963. – 68 с.
- 5 Баласағұни, Жүсіп. Құтадғу білік. – Алматы: Жазушы, 1986. – 80 б.
- 6 Қашғари, Махмұд. Түркі Тілдерінің Сөздігі. I том. - Алматы, 1998. – 96 б.

Калиева К.М.,

к.п.н., доцент, КазУМОиМЯ им. Абылай хана, kalieva.k.m@mail.ru,
Алматы, Казахстан

Вопросы воспитания личности в педагогическом наследии тюркских мыслителей

В статье рассмотрены и проанализированы идеи и учения о воспитании и образовании в трудах тюркских ученых, как Абу Насраль Фараби, Абу Райхан аль Бируни, Юсуф Баласагуни, Махмуд Кашгари и др., которые внесли огромный вклад в развитии педагогической мысли. Анализ творческой деятельности и педагогических идей великих мыслителей IX-XIII веков, их философско-нравственных воззрения красноречиво свидетельствуют о том, что они сыграли положительную роль в развитии истории педагогической мысли Казахстана. Их педагогические и творческие наследия о воспитании и обучении подрастающего поколения свидетельствуют о богатстве их идеи и разносторонности таланта.

Kaliyeva K.M.,

c.p.s., docent, KazUIR&WL named after Ablaihan,
kalieva.k.m@mail.ru, Almaty, Kazakhstan

Questions to educate a person in a pedagogical heritage of Turkic thinkers

The article discusses and analyzes the ideas and teachings of education and training in the writings of the Turkic scholars like Abu Nasr al-Farabi, Abu Rayhan al-Biruni, Yusuf Balasaguni, Mahmoud Kashgar and etc., who have contributed immensely to the development of pedagogical thought. Analysis of creative activities and teaching ideas of the great thinkers of the IX-XIII centuries, their philosophical and moral beliefs strongly suggest that they played a positive role in the development of the history of pedagogical thought Kazakhstan. Their pedagogical and creative heritage of the upbringing and education of the younger generation show the richness of their ideas and diversity of talent.

УДК 37.02

Узақбаева С.А.,

д.п.н., профессор ҚазУМОиМЯ им. Абылай хана, sahipzhamal.a@mail.ru

Бейсембаева А.А.,

к.п.н., доцент ҚазУМОиМЯ им. Абылай хана

Батырхан Н.Б.,

студент ҚазУМОиМЯ им. Абылай хана, nazikowa.93@mail.ru,

Алматы, Қазақстан

**ВОСПИТАТЕЛЬНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ
КАЗАХСКИХ НАРОДНЫХ СКАЗОК
В НРАВСТВЕННОМ ВОСПИТАНИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ**

В данной статье обосновывается сущность и значение казахских народных сказок их возможности в нравственном воспитании младших школьников. Предлагается педагогическая классификация, которая дает возможность учителю иностранного языка в русскоязычной школе более обширный материал, позволяющий знакомить учащихся с культурой казахского народа и целенаправленно использовать их в нравственном воспитании младших школьников. В качестве основного критерия педагогической классификации казахских народных сказок используются основные компоненты нравственной воспитанности (нравственные качества), выделенные на основе четырех основных типов нравственных качеств личности с учетом возрастных особенностей младшего подросткового возраста.

Ключевые слова: сказки, функции сказок, возможности сказок, казахский народный фольклор, нравственность, нравственное воспитание, нравственные качества, классификации народных сказок, мораль

Духовно-нравственное возрождение общества, приобщение подрастающего поколения к всеобщим гуманистическим ценностям – актуальные задачи настоящего времени, которые не могут быть успешно решены без глубокого познания духовного богатства своего народа. Процесс усвоения сокровищ народной культуры должен начинаться как можно раньше через приобщение дошкольников к устному народному творчеству.

Самым популярным жанром устного народного творчества является сказка. Этот жанр развивался в самой тесной связи с жизнью народа, приобретая неповторимые национальные черты. Сказки - самый богатый раздел устного творчества любимого народа. Они запечатлели сокровенные мысли, чаяния, взлеты творческого гения, мудрость сердца народного. В фольклоре всех народов сказки всегда были представлены необычайно разнообразно. Для них характерна одна общая особенность - форма художественной прозы, насыщенная необычайным содержанием. Иногда это

- удивительные фантастические путешествия или необычайные чудесные превращения. Сказки основываются на бытовой жизни народа, на борьбе социальных сил и реальных исторических событиях.

Отражая историю народа, его общественные, нравственные идеалы, сказка оказывает огромное воспитательное воздействие на человека, передавая новому поколению знания, моральные ценности, этику взаимоотношений в обществе.

Высоко оценивали воспитательное значение сказок педагоги К.Д.Ушинский, Н.К.Крупская, А.С.Макаренко, В.А.Сухомлинский. К.Д.Ушинский писал: «В народной сказке великое и исполненное поэзии дитя – народ рассказывает детям свои грезы и: по крайней мере, наполовину сам верит в эти грезы» [1].

О роли сказок в формировании личности детей школьного и младшего школьного возраста говорили и современные писатели, педагоги (Ш.А. Амонашвили, В.П. Аникин, Н.С. Крупская, Т.С. Комарова, А.Н. Толстой, А.П. Усова и др.). Изучая возможности сказок, они пришли к выводу, что народные сказки являются мощным средством воспитания в жизни ребенка. Усвоение им устного творчества «является своеобразной формой восприятия объекта реальности в форме художественных образов».

Безусловно, народная сказка создает определенные предпосылки для воспитания личности ребенка. Слушание сказки играет важную роль в формировании и развития внимания. Психологи отмечают, что устойчивость внимания у ребенка возрастает при слушании рассказов и сказок. Народная сказка также располагает неограниченными возможностями для расширения кругозора ребенка, развития его мышления, памяти, речи, воображения, художественного вкуса. В одной исследовательской работе невозможно раскрыть все функции сказки. Остановимся на нравственном воспитании младшего школьника средствами народной сказки.

Содержанием сказки является жизнь человека со всеми ее заботами и проблемами, взлетами и падениями, вечной борьбой добра и зла и сложнейшими вопросами соотношения личного и общественного. Читая сказки, размышляя над поступками и действиями главных персонажей, учащиеся учатся жизни. Мудрость сказки в том, что она не поучает, не предъявляет требований, не наставляет, не морализирует, но, раскрывая проблемы жизни и увлекая слушателя или читателя, помогает ему самостоятельно прийти к правильному решению и тем самым обогатить жизненный опыт и развить сферу убеждений. Важнейшая функция сказки – выявление нравственных ценностей, усвоение нравственных принципов, развитие способности к этическим суждениям и оценкам, формирование у слушателей нравственных отношений. Поэтому целесообразно максимальное использование этого жанра устного народного творчества в формировании основ нравственных качеств личности младших школьников.

Однако у каждого народа есть свои сказки, которые свято хранились и бережно передавались из поколения в поколение. Все они исходя из

менталитета того или иного народа имеют свои особенности, играют важную роль в формировании личности, ее нравственном становлении.

О влиянии сказок на формировании личности указывали в своих трудах и казахские просветители Ч. Валиханов и И. Алтынсарин. Подчеркивая богатые возможности устного народного творчества, Ч. Валиханов искренне верил в его познавательную ценность. Он понимал, что в сказках выражаются оптимистические идеалы народа, его стремление к свободной и счастливой жизни. В одном из своих трудов он проводит мысль о том, что фольклор отражает в художественной форме наиболее существенные стороны народной жизни: «Во всяком случае, поэзия казахов как верный очерк жизни, понятий и отношений своего общества чрезвычайно любопытна и представляет множество занимательных сторон» [2].

Ученые-педагоги Ахмет Байтурсинов, Жусипбек Аймауытов, Магжан Жумабаев, рассуждая о нравственном воспитании детей, указывают на необходимость использования хороших примеров, добрых советов, назиданий из сказок, тем самым, сообщая им через содержание произведений устного народного творчества простые правила нравственности.

Интересные мысли, подтверждающие наличие важных воспитательных идей в народных сказках, содержатся в трудах С.А. Каскабасова «Казахская волшебная сказка», Н. Турекулова «Современный казахский фольклор», Е.Д.Турсинова «Генезис казахской бытовой сказки».

Изучение казахских сказок помогло ученым (В.В. Радлов, И.Н. Березин, А.А. Диваев, А.А. Аллекторов, Г.Н. Потанин, М.О. Ауэзов, А. Маргулан, А.Коньратбаев, С. Каскабасов и др.) разработать их классификации. Анализ имеющихся жанровых классификаций народных сказок показывает, что, несмотря на известные различия в подходах, авторы выбирают в качестве ведущего принципа – сюжетно-тематический, подчеркивая при этом значение произведений этого жанра устного народного творчества в воспитании нравственных качеств у подрастающего поколения. Однако практика обучения и воспитания младших подростков в школе требует не только литературоведческого подхода к фольклорному материалу.

Недостаточно, на наш взгляд только констатировать воспитательную ценность сказки. Возникла необходимость создания педагогической классификации казахских народных сказок, которая дала бы возможность учителю иностранного языка в русскоязычной школе привлечь более обширный фольклорный материал, позволяющий знакомить учащихся с культурой казахского народа и целенаправленно используемый в их нравственном воспитании.

При отборе и классификации этого материала мы стремились учитывать его доступность для восприятия детей младшего подросткового возраста: эмоциональную яркость, привлекательность; идейно-тематическую содержательность, сюжетную занимательность, стимулирующие образовательный, воспитательный и развивающий характер обучения; своеобразие национального колорита, передающего особенности быта, труда, морали, искусства казахского народа.

В качестве основного критерия педагогической классификации казахских народных сказок мы использовали основные компоненты нравственной воспитанности (нравственные качества), выделенные на основе четырех основных типов нравственных качеств личности (классификация В.А.Блюмкина, А.Н. Гумницкого, Т.В. Цырлиной) с учетом возрастных особенностей младшего подросткового возраста:

1. *гуманистические качества*: доброта, чуткость, доброжелательное отношение к людям, заботливость, скромность, простота;

2. *коллективистские качества*: взаимное уважение, чувство дружбы и товарищества, чувство долга, солидарности, ответственности;

3. *качества, связанные с отношением к родине, к обществу*: любовь к родной стране, уважение к людям других национальностей, мужество, героизм;

4. *качества личности, выражающие отношение к труду*: любовь к труду, добросовестное отношение к соответствующим возрасту трудовым заданиям, стремление трудиться не только для своего блага, но и для блага окружающих;

5. *качества личности, связанные с особенностями морального регулирования поведения*: честность, порядочность, правдивость, верность, отзывчивость;

6. *качества личности, выражающие отношение к распределению ценностей*: чувство справедливости, благодарность, объективная самооценка.

Выше перечисленные группы качеств, являясь, на ваш взгляд, наиболее существенными в структуре личности, находят свое выражение в характерах и поступках сказочных героев, что и позволяет использовать сказки в качестве одного из средств воспитания (Таблица 1).

Необходимо отметить, что содержание сказки как произведение устного поэтического творчества многопланового, разнообразно. Однако благодаря назидательности, лежащей в ее подоплеке, а иногда и открыто высказываемой, можно, как нам кажется, определить ведущую идею сказки, морально-нравственный идеал, выраженный в положительном герое, его качествах.

Первая группа: издревле при воспитании детей в казахской семье придавали большое значение проявлению уважения и заботы, доброты, милосердия по отношению к старшим, к родителям, родственникам родителей, братьям, сестрам.

Таблица 1 - Воспитательные возможности казахских народных сказок в нравственном воспитании младших школьников

Основные компоненты нравственного воспитания.	Качества личности, формируемые в ходе изучения казахских народных сказок.	Казахские народные сказки
Качества личности, связанные с отношением к другому человеку.	доброжелательное отношение к людям, любовь и уважение к родителям, родственникам родителей, проявление заботливости, доброты	«Красавица Куникей, живущая под солнцем», «Продавец разума», «Три сестры», «Хан и Визирь».
Качества личности, связанные с отношением к коллективу.	взаимное уважение, чувство дружбы и товарищества, чувство долга и солидарности, ответственности	«Хан и Жиренше», «Алдар косе и скупой друг», «Спор животных», «Коза и глупый волк», «Хитрая лисица и глупый волк».
Качества личности, связанные с отношением к отечеству, к Родине	патриотизм героизм мужество интернационализм любовь к родной стране, другим	«Ер Тостик», «Великан Алпамыс», «Батыр Алибек», «Куланай жаркын», «Батыр Абат», «Еркем Айдар», «Батыр Тотан», «Батыр Асан».
Качества личности, связанные с отношением к труду.	добросовестное отношение к труду, стремление трудиться на благо окружающих, чувство ответственности за результаты своего труда	«Два брата», «Сапожник и хан», «Жайык и Едиль», «Байгыз и ворона», «Сила искусства».
Качества личности, связанные с особенностями морального регулирования поведения	честность порядочность верность преданность моральная чистота отзывчивость	«Ермагамбет», «Тайна свирели», «Раб конюх», «Царь и беркут», «Три сестры», «Мудрая девушка», «Дочь визиря», «Счастье Кадыра».
Качества личности, связанные с отношением к распределению ценностей	чувство справедливости Благодарности Объективная самооценка	«Ер Тостик», «Великан Алпамыс», «Сахипжамал», «Чудесный сад», «Батыр Асан», «Мудрый Аяз».

Это нашло отражение в сказках разных жанров, в том числе и волшебных, и связано, как отмечали М.Ауэзов, С.Каскабасов, с патриархальными нормами нравственности, с отношениями людей в патриархальной семье и роде. В них утверждается власть отцов, мудрых стариков.

Главный герой.

Мужчины, являющиеся в семье старшими и наиболее опытными дают герою сказки разные советы, наставления, благодаря которым он выходит из трудной ситуаций.

Ко второй группе нами отнесены сказки, сюжет и система образов которых позволяют раскрыть такие качества личности, связанные с отношением к коллективу; как взаимное уважение, чувства дружбы и товарищества, долга и солидарности, ответственности перед другими. В эту группу входят бытовые сказки (сказки об Алдаре-Косе, Жиренше), сказки о животных.

Большая группа волшебных сказок, сказок – легенд, включенная в третью группу повествует о таких важных качествах личности, патриотизм, любовь к Родине, мужество, героизм. Для казахской сказочной традиции, как отмечают многие исследователи, характерно тяготение к богатырской сказке.

«Долго сохранившиеся у казахов патриархально-феодалные отношения, непрестанные родоплеменные распри, барымта, набеги, военные столкновения с внешними врагами (калмыками, ойратами, джунгарскими калмыками, кокандцами и др.) – все это способствовало длительному существованию казахского героического эпоса, игравшего в духовной жизни казахов гораздо большую роль, чем другие жанры казахского народного устного творчества» [3]. Именно жизнеспособностью этической традиции исследователи казахского фольклора объясняют большое количество богатырских сказок в составе казахского сказочного эпоса.

Главными темами этих сказок являются борьба с различными чудовищами, причиняющими вред людям, героическое сватовство, родовая месть. В отличие от этических произведений действие сказок не привязано к определенному месту и времени, что вытекает из способностей данного жанра.

Главный герой этих сказок – богатырь-охотник, сражающийся с фантастическими существами и освобождающих от них людей. К этой группе сказок мы относим такие произведения, как «Куламерген», «Аламан и Жоламан», «Два брата» и др. Очень важными качествами являются трудолюбие, добросовестное отношение к труду, стремление трудиться не только для себя, но и для блага окружающих (четвертая группа).

Труд является одной из важнейших жизненных ценностей в сознании народа. Поэтому многие сказки (и волшебные, и бытовые, и сказки о животных) посвящены теме труда. Причем рассматривается она по-разному.

Если в сказке «Сила искусства» рассказывается о том, как дочь простого крестьянина отказала влюбленному в неё ханскому сыну. Она не захотела выходить замуж за человека богатого и ничего не умеющего делать, то, в небольшой по объему сказке «Муравей» звучит важная мысль о том, что труд объединяет, то-то, то не под силу сделать одному, можно сделать вместе.

В небольшой по объему сказке «Муравей» звучит важная мысль о том, что труд объединяет, то-то, то не под силу сделать одному, можно сделать вместе.

Качествами личности, связанными с моральным регулированием поведения, - честностью, порядочностью, верностью, отзывчивостью, и др. – наделены герои многих сказок. Мы выделили данную (пятую) группу сказок наиболее ярко, на наш взгляд, освещающих эту тему.

Сюжет сказки «Счастье Кадыра» интересен для педагога своей основной идеей, которая заключается в том, что любой человек, даже бестолковый, ленивый, завистливый, может измениться под влиянием жизненных обстоятельств.

Одними из важнейших качеств человека в сказках почитается чувство справедливости (шестая группа). Это подтверждено значительным количеством сказок, в которых рассказывается о справедливом суде, совершаемом героями.

Так, если в сказке «Братья-странники» рассказывается о трех сыновьях добродетельного и ученого человека, которые с младенческих лет проводили все свободное время над мудрыми книгами, то, в сказке, «Чудесный Сад», воплощена идея справедливости не только для одного человека, а для всех угнетенных и обездоленных. В образной форме отражена классовая структура патриархально-феодалного общества. Сказочник повествует о двух друзьях-бедняках, об Асане и Хасене.

Одним из влюбленных приемов, используемых в казахском фольклоре, является противопоставление героев положительный и отрицательных, что более характерно для жанра бытовой сказки («Добрый и злой», «Жадный бай и Алдар-Косе» и др.).

Зачастую в сказках не восхваляются честность, доброта и другие хорошие качества, а высмеиваются противоположные им отрицательные свойства – лживость, злобность, жадность, глупость, лень. Это характерно, прежде всего, для жанра бытовых, сатирических сказок о животных. Так, например, основная идея сказки «Ленивый кот» заключается в том, что лень, беззаботное отношение в конечном итоге приносят вред.

Главный персонаж этой сказки, кот, вел сытую и беззаботную жизнь у хозяев. Он разленился настолько, что увидев поблизости мышь, и лапой не хотел шевельнуть. Мыши почувствовали себя вольготно и сгрызли и подпортили хозяйские запасы зерна. Рассерженный хозяин отнес кота в рощу в зимнюю стужу, чтобы тот сам попробовал добыть себе пропитание.

Таким образом, проанализировав жанровые особенности, сюжетную основу, систему образов казахских народных сказок, мы пришли к выводу о значительных педагогических возможностях этого жанра казахского поэтического творчества, использование его в нравственном воспитании младших подростков. Еще К.Д. Ушинский подчеркивал значение чтения для нравственного формирования ребенка: «На нравственные чувства должно действовать непосредственно само литературное произведение... То литературное произведение нравственно, которое заставляет полюбить нравственный поступок, нравственное чувство, нравственную мысль, выраженные в этом произведении» [1].

Этой же точки зрения придерживались многие ученые-педагоги.

Казахские народные сказки, являясь разнообразными в жанровом отношении, прежде всего, расширяют знания учащихся о нравственных ценностях, о нравственных качествах личности, воплощенных в образах положительных героях – батыров, мудрых старейшин, обычных людей. В них выражен нравственный идеал народа, основанный на общечеловеческих ценностях. Об этом говорит факт существования аналогичных сюжетов, героев в устном творчестве других народов [4].

Жанровые особенности сказки, а также психологические особенности данного возраста позволяют говорить о достаточно высоком уровне эмоционального переживания изучаемого материала, без чего невозможна интериоризация нравственных ценностей.

Анализ содержания сказки в процессе беседы, направляемой учителем, помогает младшему школьнику понять причины, мотивы поступков героев, выражаемые в них отношения. Такой анализ является первой ступенькой на пути к анализу собственных качеств и поступков ученика.

Существенным моментом является, на наш взгляд, и то, что посредством сказки учащиеся знакомятся с историей и культурой казахского народа, отраженными в казахском фольклоре. При этом важно, чтобы ученики русскоязычной школы, дети разных национальностей увидели при анализе и сравнении казахских народных сказок со сказками народов мира общность нравственных ценностей и их общечеловеческий характер.

Список литературы

- 1 Ушинский К.Д. Собр.соч., Т.2. - М., 1982. - С.57, 242.
- 2 Валиханов Ч.Ч. Собр.соч., Т.1. - Алма-Ата, 1984. - С. 271.
- 3 Мелетинский Е.Н. Происхождение героического эпоса. - М., 1963. - С.56.
- 4 Узакбаева С.А. Эстетическое воспитание в казахской народной педагогике: автореф. дисс. ... докт. пед. наук. - Алматы, 1993. – С. 46.

Ұзақбаева С.А.,

п.ғ.д, профессор, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ,
sahipzhamal.a@mail.ru

Бейсембаева А.А.,

п.ғ.к, доцент, Абылай хан атындағы ҚазХҚжӘТУ,

Батырхан Н.Б.,

студент КазУМОиМЯ им. Абылай хана, nazikowa.93@mail.ru,
Алматы, Казахстан

Қазақ халық ертегілерінің бастауыш сынып оқушыларын адамгершілікке тәрбиелеудегі мүмкіндіктері

Қазақ халық ертегілерінің педагогикалық жіктелісі мен, сұрыптамасы шетел тілдері мұғаліміне ертегілерді оқу үдістемесінде пайдалануға

мүмкіндіктер береді және сол арқылы оқушыларға қазақ халқы мәдениетін терең меңгертуге, адамгершілік қасиеттерін дамытуға көмектеседі. Қазақ халық ертегілерінің педагогикалық жіктелуінің негізгі өлшемі ретінде адамгершілікті тәрбиеліктің (адамгершілік қасиеттері) негізгі компоненті қолданылады.

Uzakbayeva S.A.,

d.p.s., professor, KazUIR&WL named after Ablai Khan,
sahipzhamal.a@mail.ru,

Beisembaeva A.A.,

c.p.s., KazUIR&WL named after Ablai Khan,

Batyrkhan N.B.,

student, KazUIR&WL, Almaty, Kazakhstan
nazikowa.93@mail.ru

Educational opportunities of kazakh national fairy-tales in moral education of junior schoolchildren

Pedagogical classification and selection of the Kazakh nation fairy-tales, give an opportunity to the foreign language teacher utilize in moral education of junior schoolchildren, allows learners to be introduced with Kazakh national culture. As the main criterion for the classification of Kazakh national fairy-tales, have been used main components of upbringing (education) “moral qualities”.

ТРЕБОВАНИЯ
к статьям, представляемым
в «Хабаршысы-Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана»

Представленные для опубликования материалы должны соответствовать следующим требованиям:

1. Содержать результаты научных исследований по актуальным проблемам в области лингвистических, филологических и педагогических наук, переводческому делу, межкультурной коммуникации, востоковедения, международных отношений, международного права и экономических отношений, регионоведения, менеджмента и международных коммуникаций, маркетинга, туризма.

2. Доминантная идея публикаций: следование принципам научности, инновационности, целостности и системности.

3. Статья предоставляется в бумажной и электронной форме.

Шрифт Times New Roman, кегль - 14, интервал - 1, поля: верхнее, нижнее, левое, правое - 2 см.

Абзац (отступ) – 1 см.

4. Принимаются статьи от 5 до 16 страниц (1 п.л.), включая таблицы, рисунки.

Структура статьи:

1. В левом верхнем углу – шифр УДК

2. Автор

(по центру, фамилия полностью, имя, отчество – инициалы, с указанием должности, ученой степени, места работы / жирным шрифтом)

3. Название – по центру (жирным шрифтом).

4. Аннотация на языке статьи (без написания самого слова «аннотация», 70-80 слов, 10-12 строк), на каз., рус. яз. и англ.яз. (без ключевых слов)– в конце статьи.

5. Ключевые слова (8-10 слов).

6. Текст статьи

7. Ссылки на использованную литературу (**список литературы, references**). **Обратите внимание: после слов (список литературы, references) двоеточие не ставится.** Ссылки на использованную литературу даются цифрами в прямых скобках по мере упоминания [1, с.15]. Постраничные сноски не допускаются.

8. Список литературы (не менее 5 наименований), в котором указывается литература за последние 5-7 лет (**обратите внимание: после цифры точка не ставится**):

1 Кунанбаева С.С. Реализация культурного проекта «Триединство языков в Республике Казахстан // Известия КазУМОиМЯ им. Абылай хана. Сер. «Филология». -2012. - № 1.- С. 3-9.

2 Усубалиева С.Ж. Экологический менеджмент: уч.пособие. – Алматы: Экономика, 2011. – 128 с.

3 Urbain C., Bissot H. Cuisines en partage. Le plov dans tous ses йtats. Constitution d'une diaspora autour d'un plat d'Asie centrale // Diasporas. –2005. – № 7. [электронный ресурс] – Режим доступа – URL: http://w3.framespa.univ-tlse2.fr/revue/articles_fiche.phpid=335- (дата обращения 31.07.2012).

9. Таблицы, схемы, графики и т.д. создаются средствами Microsoft Word, нумеруются, имеют название, которое печатается без отступа строки.

Например,

Таблица 1 -Систематизация текстов о хронологии

Таблица вставляется в текст сразу после ссылки на нее.

Если таблица переходит на следующую страницу, необходимо на предыдущей странице сделать нумерацию строк. Следующая страница с таблицей начинается со слов: «Продолжение таблицы 1».

Таблица 1 -Систематизация текстов о хронологии

Автор и название статьи	Наименование издания	Год и № издания	Страницы
1	2	3	4
Чокаев М.	Милли Туркестан	1989. - № 4.	С.55-89.

Следующая страница

Продолжение таблицы 1

1	2	3	4
Чакликова А.Т. О качестве структурирования содержания компетентностного образования в модульном формате	Известия КазУМОиМЯ	2012. - № 3.	С.25-31.

Графики и диаграммы создаются средствами Microsoft Excel, снабжаются заголовками, соответствующими подрисуночными подписями, расположенное по центру, и вставляются в текст сразу после ссылки на них.

Например:

Рис.1 -Портрет Бальзака

10. Фотографии (изображения), иллюстрации представляются в формате JPEG (jpg), разрешение не менее 300 пикселей, и предоставляются отдельными файлами. К каждому изображению обязателен заголовок (сопроводительный текст, аннотация).

11. В тексте допускается простановка только тире и дефиса (- или –), но не других символов, как, например, * или ◀ или ●.

Формат 60x84/16, средний объем-12п.л.= около 200 стр. формат А4.

Уважаемые коллеги! Вы можете присылать статьи на электронную почту кафедры педагогики и психологии pedagoginyaz@mail.ru

Публикации для авторов – 3 000 тенге.

1. Серия «Филологические науки».
2. Серия «Лингвистика и межкультурная коммуникация».
3. Серия «Востоковедение».
4. Серия «Педагогические науки».
5. Серия «Международные отношения»

РЕКВИЗИТЫ

АО «Казахский университет международных отношений и мировых языков имени Абылай хана».

Юридический адрес:

050022, г. Алматы, ул. Муратбаева, 200

Банковские реквизиты:

РНН 600700016 904

ИИК KZ 358 560 000 000 010 712

АГФ АО Банк Центр Кредит

БИК KСJB KZ KX

Кбе 16

БИН 011140001654

При перечислении обязательно указать «Целевой взнос за публикацию статьи в – «Известия-Хабаршысы» серия педагогические науки КазУМОиМЯ им. Абылай хана».

Проживающие в Алматы могут оплачивать в бухгалтерии КазУМОиМЯ им. Абылай хана.

Пример

УДК 37.025.7

Бейсембаева А.А.

к.п.н., доцент кафедры педагогики и психологии
КазУМОиМЯ им. Абылай хана

Критическое мышление будущих педагогов как важная составляющая профессиональной культуры учителя

В статье рассматриваются вопросы критического мышления студентов в процессе профессиональной подготовки в вузе. Автор анализирует одно из активно развивающихся направлений реформирования системы современного высшего образования как ориентация на развитие критического мышления личности, которое предполагает наличие навыков рефлексии относительно собственной мыслительной деятельности, умение работать с понятиями, суждениями, умозаключениями, вопросами, развитие способностей к аналитической, прогностической деятельности, проблемному видению, поиску альтернативных, инновационных форм, средств и методов, способствующих рациональному решению задач и проблем.

Ключевые слова: мышление, критика, критическое мышление, рефлексия, мыслительная деятельность, саморазвитие, самоанализ

В современном обществе все большую актуальность приобретает потребность в воспитании личности, способной не только к воспроизведению существующих норм и традиций, но и умеющей самостоятельно анализировать, оценивать, делать выводы, принимать адекватные, объективные решения, саморазвиваться в личностном и профессиональном плане, отказываться от собственных стереотипов в деятельности и поведении. Вместе с тем повышаются требования.....

Список литературы

- 1 Назарбаев Н. А. Послание Президента РК народу Казахстана от 2012 года: - Режим доступа: URL: <http://akorda.kz/ru/page/poslanie-prezidenta-respubliki-kazakhstan> – (дата обращения 20.03.2015).
- 2 Коржуев А.В. Академический проект. – М., 2004. - 432 с.
- 3 Попков В.А. Критическое мышление в контексте задач высшего профессионального образования. – М., 2001. - 168 с.
- 4 Сорина Г.В. От вопроса к решению // Психология для руководителя. - 2009. - N5(17). - С. 68 -73.
- 5 Шаров Д.А. Развитие критического мышления учащихся при обучении программированию в курсе «Информатика и ИКТ». - Омск, 2006.-23 с.
- 6 Шаршов И.А. Профессионально-творческое саморазвитие: методология, теория, практика. - М., 2005.- 400 с.

Бейсембаева А.А.

п.ғ.к., доцент педагогика психология кафедрасы,
Абылай хан атындағы ҚазХҚ және ӘТУ

Болашақ педагогтардың сыни ойлауы – мұғалімнің кәсіби мәдениетінің маңызды құрамдас бөлігі

Жоғары оқу орындарындағы кәсіби даярлық үдерісіндегі студенттердің сыни ойлауын қалыптастырудың ролі ерекше. Тұлғаның сыни ойлауын дамыту атап айтқанда жеке өзіндік ойлау әрекетіне қатысты рефлексияны дағдыларының болуы, ұғымдармен, пікірлермен, ой-тұжырымдарымен жұмыс істей алу, аналитикалық және болжам жасау, проблеманы көре алу қабілеттерін дамыту. Осыған орай міндеттер мен проблемаларды тиімді шешуге ықпал ететін балама жолдарды, инновациялық формалар, құралдар мен әдістерді іздестіру қажеттігі туындайды.

Beisembayeva A.A

c.p.s., associate professor chair of pedagogy and psychology
Kazakh Ablai khan University of International
Relations and world languages, Almaty, Kazakhstan

Critical thinking of future teachers as an important component of teacher professional culture

This article focuses on the critical thinking of students in vocational training in high school. The author analyzes one of the rapidly developing areas of reform of the system of modern higher education as a focus on the development of critical thinking of the person, which implies the existence of skills of reflection about their own mental activity, the ability to work with concepts, judgments, conclusions, issues, and development of analytical, forecasting activities problematic vision, the search for alternative and innovative forms, means and methods for facilitating management to meet the challenges.

Абылай хан атындағы ҚазХҚжәнеӘТУ
ХАБАРШЫСЫ
«ПЕДАГОГИКА ҒЫЛЫМДАРЫ» СЕРИЯСЫ

1 (36) 2015

СЕРИЯ «ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ»

ИЗВЕСТИЯ

КазУМОиМЯ имени Абылай хана

Ответственный за выпуск
Начальник ИПЦ *Есенғалиева Б.А.*
Технический редактор,
дизайн, верстка *Қынырбеков Б.С.*

Подписано в печать 22.04.2015 г. Формат 70x90 1/16
Бумага офсетная. Печать RISO.
Объем п.л. 8,87. усл.-печ.л. 9,0. Заказ № 823. Тираж 500 экз.
Издательско-полиграфический центр
Казахского университета международных отношений и
мировых языков имени Абылай хана
г. Алматы, ул. Муратбаева, 200